

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

การจัดการการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ของหนังตะลุง
สุชาติ ทรัพย์สิน ในจังหวัดนครศรีธรรมราช
Educational Tourism Management of Suchart Subsin
Puppet Master in Nakhon Si Thammarat Province

คณะผู้วิจัย

นัยนา ทองศรีเกตุ
ทิพวรรณ ทองขุนดำ
ชไมพร พุทธิรัตน์

สังกัด

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ชุดโครงการ การจัดการการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ของหนังตะลุง
สุชาติ ทรัพย์สิน ในจังหวัดนครศรีธรรมราช

สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว.ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยชิ้นนี้ได้รับทุนอุดหนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ประจำปี 2551 จึงขอขอบคุณอย่างสูงที่ให้การสนับสนุนงานวิจัยที่จะเป็นประโยชน์ต่อผู้สนใจการจัดการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้

งานวิจัยชิ้นนี้ที่สำเร็จลุล่วงมาได้เนื่องจากความร่วมมือจากหลายๆส่วน ขอขอบคุณสมาชิกบ้านหนึ่งทะเลสูงสุชาติ ทรัพย์สิน สำหรับความร่วมมือและความช่วยเหลือด้านต่างๆในการเก็บข้อมูล ตรวจสอบข้อมูล ร่วมทุกข์ร่วมสุข ตลอดการวิจัย

ขอขอบคุณ คุณ Philips Hansen และครอบครัวที่ให้การช่วยเหลือด้านตรวจทานภาษาอังกฤษ

ขอขอบคุณ คุณ Peter Richards ที่ให้ความรู้ด้านมัคคุเทศก์และเป็นผู้ให้คำแนะนำการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว อีกทั้งช่วยประสานงานกับบริษัท Intrepid

ขอขอบคุณอาจารย์วาที ทรัพย์สิน นักศึกษาหลักสูตรภาษาญี่ปุ่นมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ที่ช่วยในการจัดเวทีวิจัยจนสำเร็จลุล่วง

ขอขอบคุณพัฒนาการจังหวัด การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยสำนักงานนครศรีธรรมราช สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนครศรีธรรมราช ตัวแทนโรงแรมต่างๆในจังหวัดนครศรีธรรมราช บริษัทท่องเที่ยว Advance Green Tour ศิลปินพื้นบ้าน ผู้สื่อข่าว มัคคุเทศก์ท้องถิ่นและผู้สนใจที่เข้าร่วมกันสัมมนาทุกท่านที่ช่วยเสียสละเวลามาให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการวิจัย

ขอขอบคุณ อาจารย์สุวิทย์ ทองศรีเกตุ ที่ช่วยอ่านตรวจทานต้นฉบับ และให้กำลังใจตลอดเวลา

ขอขอบคุณ คุณจิราภรณ์ แซ่หลีและครอบครัว ที่ช่วยจัดพิมพ์ต้นฉบับ

ขอขอบคุณนักศึกษาหลักสูตรภาษาญี่ปุ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ร่วมทีมวิจัยจนลุล่วงด้วยดี

ขอขอบคุณครอบครัวทองศรีเกตุ ครอบครัวพุทธรัตน์ และครอบครัวทองขุนดำที่ให้การสนับสนุนด้วยดีเสมอมา

นัยนา ทองศรีเกตุและคณะ

30 ธันวาคม 2551

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

วัตถุประสงค์

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. ศึกษาบริบททางวัฒนธรรมและอัตลักษณ์พิพิธภัณฑ์หนังตะลุงสุชาติ ทรัพย์สิน จังหวัด นครศรีธรรมราช
2. ศึกษารูปแบบการพัฒนาพิพิธภัณฑ์หนังตะลุงสุชาติ ทรัพย์สิน ที่สามารถใช้เป็น เครื่องมือในการเรียนรู้ สร้างความเข้าใจทางวัฒนธรรมและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ร่วมกัน ระหว่างประชาชน นักเรียน นักศึกษา นักวิชาการและนักธุรกิจ
3. ศึกษากระบวนการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์หนังตะลุงสุชาติ ทรัพย์สิน ที่สามารถ ก่อให้เกิด ความรักความภูมิใจในอัตลักษณ์และสามารถนำไปสู่การจัดการท่องเที่ยวตามหลัก ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research, PAR) ด้วยการผสมผสานแนวคิดการจัดการองค์กร และการเรียนรู้ปัญหาขององค์กรเข้าด้วยกัน โดยมี กระบวนการหลัก ดังนี้

- 1) การสร้างความสัมพันธ์กับสมาชิกของพิพิธภัณฑ์หนังตะลุงสุชาติ ทรัพย์สิน ชักชวน เข้าร่วมเป็นทีมวิจัย ขั้นตอนนี้เป็นการสร้างความร่วมมือกับองค์กรแบบหุ้นส่วนเพื่อสร้างความร่วมมือ ร่วมใจ ให้เกิดความเข้าใจในบริบทงานวิจัย โดยการพบปะกับสมาชิกขององค์กรอย่างไม่เป็นทางการ
- 2) การวิเคราะห์ปัญหาแบบมีส่วนร่วม (Participatory Rural Appraisal- PRA) เป็นการ ประชุมร่วมกันเพื่อวิเคราะห์ปัญหา สาเหตุและแนวทางแก้ไขปัญหาย่างเป็นระบบ
- 3) การวางแผนปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Planning for Action, PPA) โดย จัดการประชุมกับกลุ่มคนในองค์กรที่มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อวิเคราะห์ปัญหา และวิธีแก้ปัญหาย่างเป็น รูปธรรม ซึ่งจะนำไปสู่แผนปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม ขั้นตอนนี้เป็นการสร้างข้อมูลพื้นฐานและพันธ สัญญาในการทำงานร่วมกัน
- 4) การปฏิบัติและถอดประสบการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participatory Action and Evaluation, PAE) เป็นการปฏิบัติการตามแผนที่กำหนดไว้ และร่วมกันสรุปบทเรียนทั้งที่เป็น

ความสำเร็จและความล้มเหลวของการทำงาน เพื่อค้นหาความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการแก้ไขปัญหา ความรู้เกี่ยวกับปัญหา และความสามารถของหุ้นส่วนในการแก้ไขปัญหา

สรุปผลการวิจัย

1. บริบททางวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ของพิพิธภัณฑ์หนังตะลุงสุชาติ ทรัพย์สิน จังหวัดนครศรีธรรมราชสรุปได้ 3 ประเด็นดังนี้

1.1 ด้านการแสดงหนังตะลุง

นายสุชาติ ทรัพย์สินเป็นศิลปินที่มีอุดมการณ์เกี่ยวกับการแสดงหนังตะลุงที่เน้นการแสดงแบบอนุรักษ์ คือ ไม่นำเอาเครื่องดนตรีสากลเข้ามาประกอบในการแสดง เพราะมีความเชื่อมั่นว่าเครื่องดนตรีหนังตะลุง “ เครื่องห้า ได้แก่ โหม่ง ฉิ่ง ทับ กลองตุ๊ก และปี่” เป็นเครื่องดนตรีที่มีความไพเราะก่อให้เกิดสุนทรียภาพ เหมาะแก่การแสดงหนังตะลุง นอกจากนี้ยังเน้นการใช้บทกลอนให้เหมาะกับเนื้อเรื่องและบทบาทตัวละคร เช่น กลอนแปดใช้ในการพรรณนาเรื่องราว กลอนหกและกลอนสี่ใช้กับอารมณ์ รัก บทเกี่ยวกับพราสี หรือการใช้กลอนสี่แสดงอารมณ์โกรธ เป็นต้น การแสดงเน้นการใช้ข้อมูลข่าวสารและคติสอนใจกับผู้ชม ควบคู่กับความบันเทิง

1.2 ด้านศิลปะหัตถกรรม

รูปหนังตะลุงของนายสุชาติ ทรัพย์สิน เน้นความประณีต สวยงาม ผ่านกระบวนการฟอกหนังที่มีคุณภาพ คือ หนังจะมีความใสและไม่มีการกั้น ทั้งนี้สมาชิกในครอบครัวจะใช้เวลาร่วมกันในเวลากลางวัน แกะสลักรูปหนังตะลุง ในเวลากลางคืนรับงานแสดงหนังตะลุง ทำให้มีเวลาสร้างสรรค์รูปแบบหนังตะลุงมากขึ้น จนสามารถนำไปเสนอขายตามร้านขายของที่ระลึกต่างๆ รวมถึงตามโรงแรมที่มีร้านขายของที่ระลึกในกรุงเทพฯ หนังสุชาติเป็นบุคคลแรกที่ทำรูปหนังตะลุงขายให้กับร้านค้าในลักษณะของที่ระลึก ผลงานชิ้นเด่นๆ ประเภทรูปหนังใหญ่ได้แก่ รูปยุทธหัตถี รูปหนุมานครองเมือง รูปช้างเอราวัณ รูปยกกระบพระราม รูปพระอภัยมณี รูปห้วนโมขลา ประเภทรูปหนังตะลุงได้แก่ หนังตะลุงชุดล้อการเมือง ตะลุงชุดอะเมซิ่งไทยแลนด์ ตะลุงชุดสีนามิ ตะลุงชุดเขาหลวง นอกจากนี้ยังมีการสร้างสรรค์รูปแบบเตล็ดอื่นๆ อีกมากมาย เช่น รูปเรือแจว เรือพาย เครื่องบิน ไทคัทพ์ สัตว์ต่างๆ เป็นต้น

1.3 การเผยแพร่ผลงานสู่สาธารณชน

หนังสุชาติ ทรัพย์สิน มีผลงานการแสดงหนังตะลุง และทำรูปหนังตะลุงมาไม่น้อยกว่า 30 ปี ทำให้มีผู้สนใจที่จะมาศึกษาหาความรู้อยู่เสมอ มีทั้งกลุ่มนักแสดงหนังตะลุง กลุ่มช่างทำรูปหนัง

ตะลุง พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ทรัพย์สิน จัดเป็นพิพิธภัณฑสถานที่ท่องเที่ยวที่เก๋ไก๋ขึ้นจากความสนใจและมีใจรักในการรวบรวมสิ่งของเครื่องใช้โบราณที่กำลังจะสูญหาย มีการสะสมเพิ่มเติมโดยการเสาะแสวงหาตามกำลังกายและกำลังทรัพย์โดยมิได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐอย่างเป็นทางการ

สิ่งของที่จัดแสดงในอาคารหลังที่ 1 เป็นเครื่องใช้สมัยโบราณ เช่น เครื่องใช้ในครัวเรือน ชุดเขียนหมาก อาวุธโบราณ ฯลฯ อาคารหลังที่ 2 คือ อาคารแสดงหนังตะลุง จะเปิดแสดงเมื่อมีผู้สนใจต้องการชม อาคารหลังที่ 3 จัดแสดงตัวหนังตะลุงที่มีอายุตั้งแต่ 50 ถึง 200 ปี มีทั้งตัวตลก เครื่องดนตรี ที่เก็บตัวหนัง นิทรรศการหนังตะลุงสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 หนังประโมทัยจากภาคอีสาน หนังว้างงูและจากภาคใต้ หนังจากภาคกลาง และจากนานาชาติ อาคารหลังที่ 4 เป็นอาคารสาธิตแกะสลักตอกตัวหนังและจำหน่ายผลิตภัณฑ์หนังตะลุง อาคารนี้อยู่ในระหว่างการปรับปรุงให้เป็นที่แสดงเรื่องราวและประวัติความเป็นมาของตัวตลกหนังตะลุงที่มีอยู่ในภาคใต้

จะเห็นได้ว่าพิพิธภัณฑสถานแห่งนี้ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวมากเพราะเป็นพิพิธภัณฑสถานที่มีชีวิต สามารถผสมผสานอดีตกับแสดงความเป็นไปของหนังตะลุงในปัจจุบัน และสามารถสืบทอดวัฒนธรรมสู่อนาคตได้อย่างลงตัว จากการสำรวจความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวพบว่า นักท่องเที่ยวพึงพอใจการแสดงสาธิตมากที่สุด โดยมีความคิดเห็นว่านายหนังมีความชำนาญในการแสดง ทำให้หนังรำลึกถึงอดีตของหนังตะลุงได้ เนื้อเรื่องที่นำมาแสดงสนุกสนานให้ความบันเทิง ตัวตลกก็มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว แสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตของคนไทยปักษ์ใต้ นักท่องเที่ยวยังมีความเห็นอีกว่าหนังตะลุงเป็นศิลปะอันงดงาม สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้มาก และอยากให้อนุรักษ์ไว้ให้แก่อนุชนรุ่นหลังต่อไป เพราะหาชมได้ยากยิ่งในปัจจุบัน

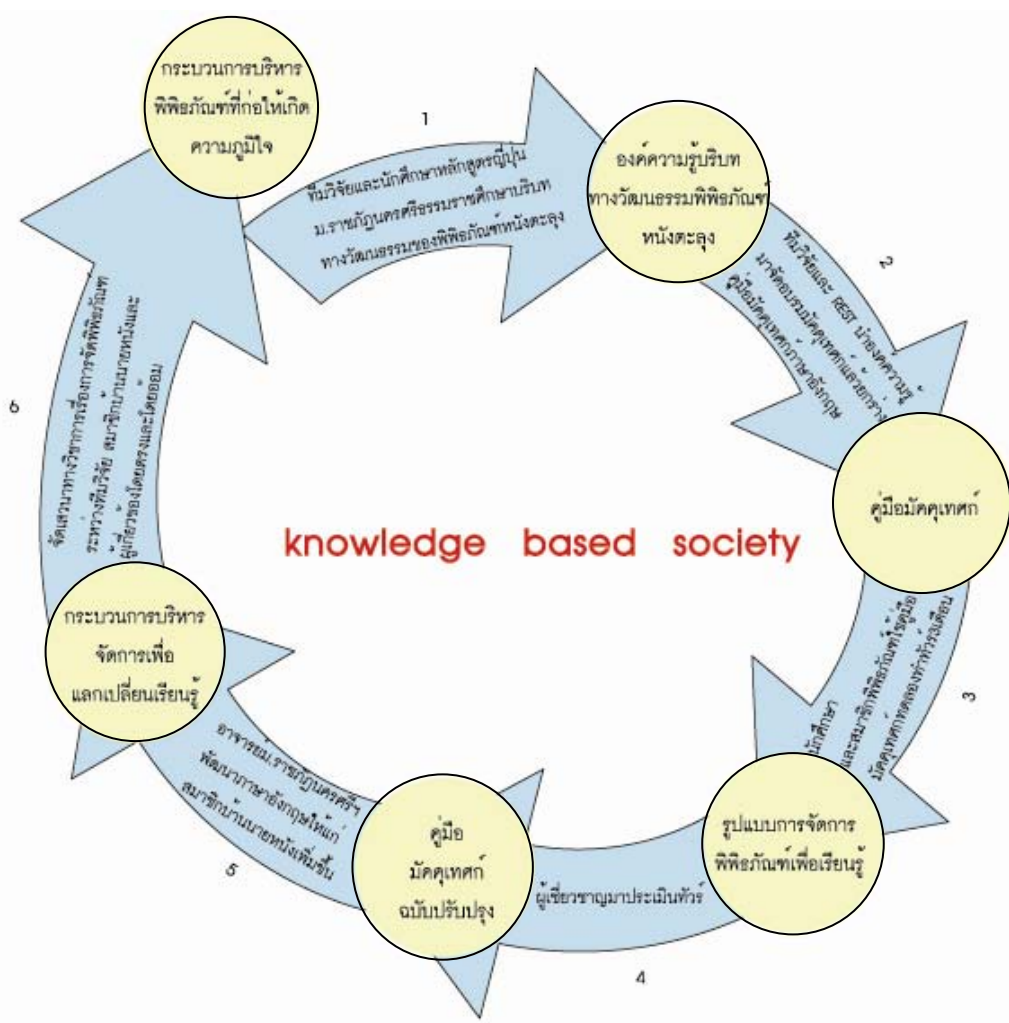
2. รูปแบบการพัฒนาพิพิธภัณฑสถานพิพิธภัณฑสถานบ้านนายหนังตะลุงสุชาติ ทรัพย์สิน

รูปแบบที่สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ สร้างความเข้าใจทางวัฒนธรรมและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ร่วมกันระหว่างประชาชน นักเรียน นักศึกษา นักวิชาการ นักท่องเที่ยว และนักธุรกิจดังนี้

ในระหว่างการสร้างความสัมพันธ์แบบหุ้นส่วน นักวิจัยและนักศึกษาหลักสูตรภาษาญี่ปุ่น โทภาษาอังกฤษ จากมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชได้เข้าไปศึกษาเรียนรู้บริบททางวัฒนธรรม และอัตลักษณ์ของพิพิธภัณฑสถานหนังตะลุงสุชาติ ทรัพย์สิน หลังจากนั้นคณะทำงานได้นำองค์ความรู้ที่ได้ไปใช้ในการจัดอบรมมัคคุเทศก์ซึ่งมีผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนจากหน่วยงาน REST มาช่วยฝึกอบรม พร้อมทั้ง ยกวาง เนื้อหาที่จะใช้สื่อความหมายกับนักท่องเที่ยว ทำเป็นคู่มือมัคคุเทศก์ภาษาอังกฤษ 1 ชุด ต่อมานักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ทดลองใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการท่องเที่ยวร่วมกับสมาชิกบ้านหนังสุชาติ ทุกวันจันทร์ ตั้งแต่เดือนมกราคมถึงเดือนพฤษภาคมต่อเนื่องกันมาโดยเริ่มตั้งแต่เวลา 17.00- 18.30 น.

นักศึกษาจะไปรับนักท่องเที่ยวที่โรงแรมที่พัก นักรถ 2 แถวมาที่พิพิธภัณฑ์หนังตะลุงสุชาติ ทรัพย์สิน แล้วเริ่มรายการท่องเที่ยว หลังจากจัดกิจกรรมท่องเที่ยวได้ 3 เดือน Mr.Peter Richards ได้มาติดตามความก้าวหน้าโดยการประเมินผลงานของนักศึกษาร่วมกับสมาชิกหนังตะลุงสุชาติที่พิพิธภัณฑ์หนังตะลุงสุชาติ ทรัพย์สิน จากการเก็บข้อมูลระหว่างเดือนมีนาคม ถึงเดือนพฤษภาคม อย่างละเอียด พบว่านักท่องเที่ยวที่มาพิพิธภัณฑ์หนังตะลุงสุชาติเป็นชาวต่างประเทศเป็นส่วนใหญ่ ที่มีวิสัยทัศน์ถึงความสำคัญของภาษาอังกฤษมากยิ่งขึ้น จึงมีความจำเป็นต้องถ่ายทอดภาษาอังกฤษที่สอนอยู่ในมหาวิทยาลัยไปยังสมาชิกบ้านนาหยั่ง โดยมีอาจารย์ทิพวรรณ ทองขุนดำ และ Mr. Phillip Hansen มาช่วยทำสื่อการสอนและติดตามความก้าวหน้าการทำงานของมัคคุเทศก์ฝึกหัดไปด้วย ในเบื้องต้นทดลองให้สมาชิกบ้านนาหยั่งสุชาติ 1 คน เป็นมัคคุเทศก์

ในขณะนี้นักศึกษาและสมาชิกบ้านนาหยั่งสุชาติสามารถร่วมกันเป็นมัคคุเทศก์ในการนำชมพิพิธภัณฑ์ได้อย่างลงตัว สรุปได้ว่ารูปแบบการพัฒนาพิพิธภัณฑ์หนังตะลุงสุชาติ ทรัพย์สินที่สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ สร้างความเข้าใจทางวัฒนธรรมและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งแสดงแผนภูมิดังนี้

3. กระบวนการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ของพิพิธภัณฑ์หนังสุชาติ ทรัพย์สินที่สามารถก่อให้เกิดความรัก ความภูมิใจในอัตลักษณ์

การจัดเวทีเสวนาทางวิชาการในวันที่ 28 กรกฎาคม 2551 เรื่อง “ พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านกับศิลปิน” ผู้เข้าร่วมสัมมนาประกอบด้วย นักวิชาการ ตัวแทนจากโรงแรม บริษัททัวร์ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานนครศรีธรรมราช สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนครศรีธรรมราช ศิลปินพื้นบ้าน นักศึกษาและอาจารย์จากมหาวิทยาลัยต่างๆ และสมาชิกพิพิธภัณฑ์หนังตะลุงสุชาติ ทรัพย์สิน รวมประมาณ 100 คนได้รับฟังคำบรรยายจากวิทยากรเรื่อง การจัดการพิพิธภัณฑ์ในประเทศไทย ต่อจากนั้นผู้เข้าร่วมสัมมนาก็ได้ร่วมกันอภิปราย เรื่อง พิพิธภัณฑ์กับศิลปินพื้นบ้านกันอย่างกว้างขวาง ส่งผลให้สมาชิกของพิพิธภัณฑ์หนังตะลุงสุชาติ ทรัพย์สิน ได้ระดมความคิด สรุปลงเป็นแนวทางการจัดพิพิธภัณฑ์ ที่สามารถก่อให้เกิดความรักความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ ดังนี้

การบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์หนังตะลุงสุชาติ ทรัพย์สิน แนวคิดที่สำคัญคือต้องการความยั่งยืน โดยเน้นการให้บริการแบบวิถีไทย สมาชิกในครอบครัวทำหน้าที่เป็นมัคคุเทศก์ เป็นผู้ต้อนรับผู้มาเยือน นำชมพิพิธภัณฑ์แบบเป็นกันเอง ทำให้นักท่องเที่ยวรู้สึกประทับใจ สมาชิกในครอบครัวมีความรู้อย่างลึกซึ้งในเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับหนังตะลุง รวมถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับโบราณวัตถุที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์จึงทำหน้าที่เป็นมัคคุเทศก์ได้อย่างดี ให้บริการถ่ายทอดข้อมูลวิชาการ การแสดงหนังตะลุง การแกะสลักรูปหนังตะลุง แก่ผู้สนใจ มุ่งเน้นการทำนุบำรุงอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการทำหนังตะลุง และการแสดงหนังตะลุงเป็นสำคัญ ถ่ายทอดวัฒนธรรมหนังตะลุงสู่สากล สมาชิกในครอบครัวได้เรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อเป็นมัคคุเทศก์นำชมด้วยภาษาอังกฤษ เขียนบรรยายข้อมูลเป็นภาษาอังกฤษ และถ่ายทอดความรู้ต่างๆแก่นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ บริหารจัดการด้วยการพึ่งพาตนเองเป็นหลัก ส่งผลให้พิพิธภัณฑ์มีความยั่งยืนและพัฒนาอย่างค่อยเป็นค่อยไป และเป็นแบบอย่างให้กับคนในสังคมในนิยามของคำว่า “ การลงทุนทางวัฒนธรรม “ ให้กับสังคม

ข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหาร

การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เป็นการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวสามารถสัมผัสและเข้าร่วมการใช้วิถีชีวิต แบบดั้งเดิมเก่า ๆ ของท้องถิ่น เพื่อให้เกิดความเข้าใจถึงประวัติความเป็นมาและการดำเนินชีวิตที่แตกต่างจากวัฒนธรรมของตน การจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม จึงจำเป็นที่หลายฝ่ายต้องเข้ามาเกี่ยวข้อง ดังนี้

- 1) ผู้มีอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบทางด้านการท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ สถาน

ศึกษา และชุมชนท้องถิ่นและพิพิธภัณฑ์ควรรวมตัวเป็นภาคีสร้างข่ายงานในการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ร่วมกัน

2) ภาคีดังกล่าวต้องทำความเข้าใจว่าพิพิธภัณฑ์เป็นใคร และพร้อมกันนั้นต้องทำให้พิพิธภัณฑ์เข้าใจถึงผลที่จะได้รับทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม ก่อให้เกิดความร่วมมือในการจัดการร่วมกัน

3) ภาคีควรจัดทำคู่มือนำชมพิพิธภัณฑ์แจกจ่ายแก่นักท่องเที่ยวเพื่อให้ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมก่อนจะไปเยือนเพื่อเป็นการเพิ่มคุณค่าทางประสบการณ์ที่จะได้รับเมื่อไปถึงสถานที่นั้น

4) การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมด้านจิตสำนึกจะทำให้พิพิธภัณฑ์มีความยั่งยืน โดยภาคีร่วมกันจัดกิจกรรมสร้างโอกาสให้เยาวชนในท้องถิ่นมีโอกาสมาชมพิพิธภัณฑ์เพื่อจะได้มีโอกาสเชื่อมโยงวัตถุดิบกับคู่มือเข้าด้วยกันเพื่อให้มีโอกาสเห็นภาพรวมของเรื่องราวที่เกิดขึ้น หรือการเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งของในอดีตกับที่เห็นในปัจจุบัน ซึ่งเป็นวิธีการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

บทคัดย่อภาษาไทย

รหัสโครงการ : ABTC /SSPNT / 00009

ชื่อโครงการ : การจัดการการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ของนักท่องเที่ยวต่างชาติ ทรัพย์สิน
ในจังหวัดนครศรีธรรมราช

ชื่อนักวิจัย : นัยนา ทองศรีเกตุ, ชไมพร พุทธิรัตน์, และ ทิพวรรณ ทองขุนดำ
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

E-mail Address : naiyana2005@ yahoo.com , tortiew123@yahoo.com,
vigotpn@hotmail.com

ระยะเวลาโครงการ : 1 มกราคม 2551 – 31 ธันวาคม 2551

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้บูรณาการระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมและการวิจัยเชิงคุณภาพเข้าด้วยกัน โดยมีกระบวนการดังนี้ ผู้วิจัยและนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชได้สร้างความสัมพันธ์กับสมาชิกบ้านนักท่องเที่ยวต่างชาติ ทรัพย์สินจนได้พันธสัญญาในการทำวิจัยร่วมกัน ต่อมาได้ใช้การสนทนากลุ่มย่อยในการศึกษาความคิดเห็น การปฏิบัติ รวมทั้งปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการ นอกจากนี้ยังได้จัดเวทีการประชุมปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยเชิญผู้มีส่วนร่วมโดยตรงคือนักศึกษา อาจารย์และสมาชิกบ้านนักท่องเที่ยวต่างชาติ ทรัพย์สิน และกลุ่มผู้มีส่วนร่วมทางอ้อมซึ่งหมายถึง นักวิชาการ ตัวแทนจากโรงแรม บริษัททัวร์ ศิลปินท้องถิ่น ฯลฯ มาประชุมร่วมกันเพื่อสร้างกระบวนการคิด การวิเคราะห์สถานการณ์ และเหตุการณ์ต่างๆร่วมกัน เพื่อกระตุ้นให้เกิดการสร้างองค์ความรู้ และนำความรู้มาแก้ปัญหา (ปฏิบัติการ) ซึ่งถือเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จของโครงการที่มีผลสรุปได้ 3 ประเด็นดังนี้

1. อັตลักษณ์ด้านการแสดงของนายหน้าต่างชาติ ทรัพย์สินเป็นแบบอนุรักษที่ใช้เครื่องดนตรีเครื่องห้า ได้แก่ โหม่ง ฉิ่ง ทับ กลองตุ๊ก และปี่ รูปนักท่องเที่ยวมีความประณีตงดงามและพิพิภณณ์มีกระบวนการส่งสมถายทอดองค์ความรู้ผ่านการแสดง การบอกเล่าและสาธิตจากคนรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง

2. การจัดพิพิภณณ์เพื่อการเรียนรู้นั้นมีกระบวนการดังนี้ สมาชิกบ้านนักท่องเที่ยวต่างชาติ ทรัพย์สิน ผู้วิจัย และนักศึกษา ได้ร่วมกันศึกษาบริบททางวัฒนธรรมของพิพิภณณ์แล้วนำองค์ความรู้มาจัดทำคู่มือมัคคุเทศก์ แล้วร่วมกันจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวและประเมินผล จนสามารถสร้างการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างบ้านนายหน้ากับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศทางวัฒนธรรมได้

3. กระบวนการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์สามารถสร้างความรักความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์เป็นการบริการแบบวิถีไทย โดยสมาชิกในครอบครัวให้การต้อนรับแบบเป็นกันเอง ถ่ายทอดข้อมูลทางวิชาการ การแสดงหนังตะลุง และสาธิตการทำตัวหนังตะลุงให้แก่ผู้สนใจและนักท่องเที่ยวทั้งภายในและต่างประเทศ จะเห็นได้ว่าการจัดการพิพิธภัณฑ์ที่เกิดจากความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ของตนเอง เป็นการจัดการที่นำไปสู่ความยั่งยืนซึ่งตรงกับความตั้งใจของเจ้าของพิพิธภัณฑ์ที่ปรารถนาจะรักษาวัฒนธรรมเพราะเป็นการรักษาชาติ

คำหลัก : การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้, การจัดการพิพิธภัณฑ์หนังตะลุง, หนังสุชาติ ทรัพย์สิน,
อัตลักษณ์ด้านการแสดงหนังตะลุง

ABSTRACT

Project Code : ABTC /SSPNT / 00009

Project Title : Educational Tourism Management of Suchart Subsin
Puppet Master in Nakhon Si Thammarat Province

Researchers : Thongsrikate N., Buddharat C., Tongkhundum T.

E-mail Address : naiyana2005@yahoo.com, tortiew123@yahoo.com,
vigotpn@hotmail.com

Project Duration : 1 January 2551- December 2551

The research work for this model project has integrated qualitative and participatory action research. The process is as follows. First, the researchers and students from Nakhon Si Thammarat Rajabhat University built relationship with the members of Suchart Subsin Puppet Museum and made a commitment to do the research together. Next, we used focus group discussions to talk about the ideas, practices, and problems. Moreover, we held a community involvement meeting with direct participants including: students, researchers, and the members of Suchart Subsin Puppet Museum; indirect participants included: academics, hotel personnel, tour operators, and local artists. At the meeting we discussed and analyzed specific situations and problems. By sharing our experiences together we used the combined knowledge to solve particular problems. This is the biggest success of the project. The result of the research can be summarized in the following three topics.

1. The uniqueness of the puppet performance is a traditional style using five musical instruments called “khrueang haa”. The five instruments are “mong”, “ching”, “tub”, “klong tug”, and “pi”. The puppets are very delicate. The museum uses live performances, guided tours, and demonstrations to pass on information from one generation to another.

2. The process of creating an educational tour began with the members of Suchart Subsin Puppet Museum, the researchers, and the students studying the cultural context

of the puppet museum. Then the knowledge found was used to design a guidebook. The students and the members of the family led the tours together, and we evaluated the tour operation. This led to an exchange between the tour guides and the tourists(both Thailand and international).

3. The methods of museum management that create a love and pride for this Thai traditional art include: a friendly welcome by the family members, explanations of the art form, a performance of the puppet show, and a demonstration of making a puppet. This is a sustainable process and is in line with the puppet master's intention – “to preserve the culture is to preserve the country”.

Keywords : Educational Tourism, Shadow Puppet Management, Suchart Subsin
Puppet Master, Uniqueness of Shadow Puppet Performance

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ข
บทคัดย่อภาษาไทย	ช
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ญ
สารบัญ	ฎ
สารบัญภาพ	ท
บทที่ 1 บทนำ	
หลักการและเหตุผล	1
วัตถุประสงค์ของโครงการ	2
คำถามการวิจัย	3
ขอบเขตของการวิจัย	3
ประโยชน์ที่ได้รับ	5
แนวทางในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์	5
บทที่ 2 วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
หนังสือเกี่ยวกับบริบททางวัฒนธรรม	6
การจัดการพิพิธภัณฑ์	11
การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้	15
การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม	18
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	23
วิธีดำเนินการวิจัย	24
การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล	28
บทที่ 4 ผลการศึกษาและอภิปรายผล	
บริบททางวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ของพิพิธภัณฑ์	34
รูปแบบการจัดการพิพิธภัณฑ์	54
กระบวนการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์	58

บทที่ 5 บทสรุป	
บริบททางวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ของพิพิธภัณฑ์	61
รูปแบบการพัฒนาพิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน	63
กระบวนการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์	67
ข้อเสนอแนะ	69
แนวทางในการอนุรักษ์พิพิธภัณฑ์แห่งชาติ ทรัพย์สิน	70
บรรณานุกรม	71
ภาคผนวก	74

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1	19
ภาพที่ 2	25
ภาพที่ 3	46
ภาพที่ 4	47
ภาพที่ 5	47
ภาพที่ 6	48
ภาพที่ 7	54
ภาพที่ 8	66

บทที่ 1 บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

ภาคใต้ของประเทศไทยเป็นดินแดนในคาบสมุทรแหลมทองตั้งอยู่กึ่งกลางระหว่างทะเลอันดามันแห่งมหาสมุทรอินเดียและทะเลจีนใต้แห่งมหาสมุทรแปซิฟิก เป็นจุดหยุดพัก เป็นสถานีการค้าของผู้คนที่เดินทางจากตะวันตกคือ ประเทศอินเดียสู่ดินแดนตะวันออกเช่นประเทศอุษาคเนย์ เป็นต้น ตามเส้นทางคาบสมุทร (Trans Peninsular Routes) ภาคใต้จึงเป็นแหล่งแพร่กระจายของวัฒนธรรมอินเดียมาตั้งแต่ครั้งโบราณกาล หัวเมืองภาคใต้สำคัญที่รับเอาวัฒนธรรมหลากหลายจากอินเดีย ชิมชับและพัฒนาให้เป็นเอกลักษณ์ตนเองแล้วสืบต่อมาจนถึงปัจจุบันคือ นครศรีธรรมราชซึ่งเคยเป็นเมืองพระยามหานครศรีธรรมราช เคยเป็นเมืองประเทศราช เคยเป็นหัวเมืองเอก เป็นจังหวัดที่มีพลเมืองมากที่สุดในภาคใต้ วัฒนธรรมอินเดียที่ชาวนครศรีธรรมราชรับมาจากประเทศอินเดียตั้งแต่บรรพกาลจนตกผลึกเป็นเอกลักษณ์เด่นชัดของตนเองอย่างหนึ่งคือ หนังตะลุง การแสดงหนังตะลุงเป็นการละเล่นที่พัฒนามาจากละครเงาอันเป็นวัฒนธรรมเก่าแก่ของมนุษยชาติ เราอาจกล่าวได้ว่าปัจจุบันนี้จังหวัดนครศรีธรรมราชมีผู้แสดงหนังตะลุงหรือนายหนังตะลุงซึ่งเรียกย่อๆว่า “หนังตะลุง” มากที่สุดในภาคใต้ หนังตะลุงท่านหนึ่งผู้มีผลงานโดดเด่นเป็นที่รู้จักของบุคคลทุกวงการคือ นายสุชาติ ทรัพย์สิน

นายสุชาติ ทรัพย์สิน หรือนางสุชาติ ทรัพย์สิน ภูมิลำเนาเดิมอยู่บ้านเลขที่ 134 หมู่ที่ 5 ตำบลสระแก้ว อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช สำเร็จการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จากโรงเรียนวัดสระแก้ว ได้เรียนวิธีการแกะหนังตะลุงจากนายทอง หนูขาว ซึ่งเป็นช่างแกะหนังตะลุงฝีมือดีของจังหวัดนครศรีธรรมราช จนมีความสามารถในการแกะหนังตะลุงและหนังใหญ่ได้เป็นอย่างดีตลอดจนสามารถเล่นหนังตะลุงด้วย ปัจจุบันนางสุชาติ ทรัพย์สินผู้ได้รับการยกย่องให้เป็นศิลปินแห่งชาติสาขาศิลปะการแสดงพื้นบ้านอาศัยอยู่บ้านเลขที่ 110/18 ถนนศรีธรรมโศก 3 ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช นางสุชาติ ทรัพย์สินมีความสามารถในการเขียนรูปและแกะตัวหนัง สามารถแกะแบบตัวหนังตะลุงและหนังใหญ่ได้อย่างสวยงามทั้งตามแบบโบราณและแบบประยุกต์ สามารถเขียนภาพและกลอนบทหนังตะลุงได้อย่างดีเป็นที่ชื่นชมของผู้ฟังในทุกระดับการศึกษา นางสุชาติ ทรัพย์สิน เป็นทั้งศิลปินและนักวิชาการด้านวัฒนธรรมของจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นเวลานาน ได้ทุ่มเทชีวิตในการอนุรักษ์ส่งเสริมพัฒนาและเผยแพร่ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านจนได้รับเกียรติจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการให้เป็นบุคคลดีเด่นทางด้านวัฒนธรรมสาขาศิลปะการแสดง (หัตถกรรมพื้นบ้าน

แกะหนังตะลุง) ปี พ.ศ. 2531 ที่สำคัญและเป็นทีภาคภูมิใจคือ เมื่อหนังสุชาติ ทรัพย์สินได้รับเกียรติให้เป็นคณะกรรมการที่ปรึกษาทิตติมศักดิ์ ในการจัดทำหนังใหญ่ชุดใหม่ของวัดชนอน จังหวัดราชบุรี ตามพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

ปัจจุบันหนังสุชาติ ทรัพย์สิน ยังคงดำเนินชีวิตเป็นนักแสดงหนังตะลุง เป็นช่างแกะรูปหนังตะลุง และเป็นปราชญ์ท้องถิ่นที่อุทิศตน ให้ความบันเทิง ให้ความรู้แก่นักเรียน นิสิต นักศึกษานักวิชาการ สื่อมวลชน รวมถึงนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ เวทีหนังตะลุงและพิพิธภัณฑ์หนังตะลุงหนังสุชาติ ทรัพย์สิน เป็นมรดกทางสังคมที่ดึงดูดให้คณะบุคคลหลากหลายเข้าไปเยี่ยมชมการแสดงและสัมผัสหาความรู้ทุกวัน จนกลายเป็นบุคคลสาธารณะที่แทบไม่มีเวลาพักผ่อน ในบั้นปลายของชีวิตหนังสุชาติ ทรัพย์สิน มีปณิธานจะทำหน้าที่อนุรักษ์ สืบสานและถ่ายทอดศิลปะการแสดงหนังตะลุงและการทำรูปหนังตะลุงเพื่อทดแทนคุณแผ่นดิน และเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับสมาชิกในครอบครัวและสังคมโดยยึดแนวพระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ว่า “ การรักษาวัฒนธรรมคือการรักษาชาติ ”

ด้วยข้อมูลและเหตุผลข้างต้นพอจะประเมินได้ว่าในท้องถิ่นถ้ามีสถานประกอบการที่มีคุณภาพ ผู้ประกอบการมีจิตสำนึกที่ดี มีความพร้อมด้านองค์ความรู้ ก็สมควรจะได้รับการพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน เป็นสถานที่ท่องเที่ยวและแหล่งศึกษาดูงานด้านวัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่ดีได้ ยิ่งพิจารณาถึงการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักท่องเที่ยวเรียนรู้มรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนได้อย่างสนุกสนานและได้เรียนรู้กับกิจกรรมเชิงพื้นที่มีอยู่ในบ้านหนังสุชาติ ทรัพย์สิน ก็จะเกิดความมั่นใจว่าหากมีการบริหารจัดการให้เป็นระบบเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางการศึกษา จะช่วยให้นักท่องเที่ยวที่เป็นนักเรียน นิสิต นักศึกษา ครู อาจารย์ นักวิชาการ นักธุรกิจ ประชาชนและผู้สนใจทั่วไปทั้งภายในและต่างประเทศได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้และรับประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับระบบการทำงานร่วมกันของศิลปินพื้นบ้าน นักวิชาการ ผู้สนับสนุนงานด้านการท่องเที่ยว ผู้จัดการด้านการท่องเที่ยว (tour operators) นักการศึกษา อาจารย์มหาวิทยาลัย อย่างไรก็ตาม ขณะนี้ยังไม่มีการศึกษาวิจัยโดยยืนยันแนวคิดนี้ที่มีวิจัยเชิงศึกษา รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ของหนังสุชาติ ทรัพย์สิน ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งผลการศึกษาคั้งนี้สามารถนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่ต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการ

การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ 3 ข้อดังนี้

1. เพื่อศึกษาบริบททางวัฒนธรรมและอัตลักษณ์พิพิธภัณฑ์หนังตะลุงสุชาติ ทรัพย์สิน จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาพิพิธภัณฑ์หนังตะลุงสุชาติ ทรัพย์สิน ที่สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ สร้างความเข้าใจทางวัฒนธรรมและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ร่วมกันระหว่างประชาชน นักเรียน นักศึกษา นักวิชาการและนักธุรกิจ
3. เพื่อศึกษากระบวนการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์หนังตะลุงสุชาติ ทรัพย์สิน ที่สามารถก่อให้เกิดความรัก ความภูมิใจในอัตลักษณ์และสามารถนำไปสู่การจัดการท่องเที่ยวตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

1.3 คำถามการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดคำถามวิจัยเพื่อเป็นแนวทางในการคิดและการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้างต้นดังนี้

1. บริบททางวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ของพิพิธภัณฑ์หนังตะลุงสุชาติ ทรัพย์สิน จังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นอย่างไร
2. รูปแบบการจัดการพิพิธภัณฑ์หนังตะลุงสุชาติ ทรัพย์สิน ที่สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ สร้างความเข้าใจทางวัฒนธรรมและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ร่วมกันระหว่างประชาชน นักเรียน นักศึกษา นักวิชาการและนักธุรกิจเป็นอย่างไร
3. กระบวนการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์หนังตะลุงสุชาติ ทรัพย์สิน ที่สามารถก่อให้เกิดความรัก ความหวงแหน ความภูมิใจในอัตลักษณ์เป็นอย่างไร

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

1.4.1 ขอบเขตด้านเวลา

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเริ่มมีแนวคิดที่จะศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับระบบการบริหารจัดการแนวคิดในการอนุรักษ์การแสดงหนังตะลุง การรวบรวมตัวหนังตะลุงและอุปกรณ์การแสดงทั้งหมดของหนังสุชาติ ทรัพย์สิน ที่มีความโดดเด่นมาเป็นเวลานาน แต่ได้ตัดสินใจที่จะทำการศึกษาอย่างจริงจังตั้งแต่ประมาณเดือนกุมภาพันธ์ 2550 จึงได้เสนอหัวข้อวิจัย จากนั้นได้ดำเนินการศึกษาประวัติและที่มาของบ้านหนังตะลุงสุชาติ ทรัพย์สิน เพื่อหาจุดเน้นของการวิจัย (research focus) จากนั้นผู้วิจัย

ได้นำจุดเน้นที่ได้เข้าสู่การพัฒนากระบวนการคิด เพื่อพัฒนาโจทย์วิจัยร่วมกับผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยหลายครั้งจนได้รับการอนุมัติให้ดำเนินการศึกษาวิจัยได้ใน เดือน มกราคม 2551 ถึงเดือนธันวาคม 2551

1.4.2 ขอบเขตด้านพื้นที่และกลุ่มประชากรที่ศึกษา

พื้นที่ที่คัดเลือกเพื่อศึกษาในวิจัยตามโครงการนี้ครอบคลุมเฉพาะการจัดการท่องเที่ยวที่บ้านหนังสือชาติ ทรัพย์สิน เลขที่ 110/8 ถนนศรีธรรมโศก 3 ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช เท่านั้น ส่วนผู้ให้ข้อมูลหลักผู้วิจัยเลือกประชากรทั้งหมดที่อยู่ในบ้านหนังสือชาติ ทรัพย์สิน คือ ครอบครัวศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (การแสดงพื้นบ้าน) พุทธศักราช 2549 ได้แก่ นายสุชาติ ทรัพย์สิน ภรรยา บุตร บุตรชาย บุตรสะใภ้ และหลานๆ จำนวนทั้งสิ้น 10 คน และกลุ่มประชากรที่เกี่ยวข้องในฐานะกลุ่มทดลองกระบวนการเรียนรู้วัฒนธรรมพื้นบ้านสู่การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ ได้แก่กลุ่มนักศึกษาหลักสูตรภาษาญี่ปุ่นมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการท่องเที่ยว 1 และภาษาอังกฤษเพื่อการท่องเที่ยว 2 ทั้งหมดจำนวน 9 คน นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติจากบริษัท Intrepid ที่เดินทางมายังบ้านหนังสือชาติ ทรัพย์สินตั้งแต่เดือนมกราคม 2551 ถึง เดือนพฤศจิกายน 2551 จำนวน 50 กลุ่ม โดยที่มิวิจัยได้ทำแบบสอบถาม(ภาคผนวก ก) สัมภาษณ์ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว จำนวน 72 คน เหตุผลที่เลือกศึกษานักท่องเที่ยวกลุ่มนี้เพราะเป็นบริษัทที่มีกลุ่มนักท่องเที่ยวที่สนใจเรียนรู้มรดกทางวัฒนธรรม ประเพณีพื้นบ้าน ส่งเสริมการศึกษา และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ผู้ให้ข้อมูลประกอบในประเด็นที่เกี่ยวข้อง ได้คัดเลือกที่จะสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการและการเชิญเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นในเวทีเสวนาในกระบวนการวิจัย ประกอบด้วย มัคคุเทศก์จากบริษัททัวร์อื่นๆ ที่นำนักท่องเที่ยวมาเที่ยวชมพิพิธภัณฑ์หนังตะลุงสุชาติ ทรัพย์สิน เจ้าของโรงแรม บริษัททัวร์ และเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานการท่องเที่ยวอื่นๆ ในระหว่างดำเนินโครงการ

1.4.3 ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาที่ศึกษาครั้งนี้จะครอบคลุมเฉพาะบริบทที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาสาระด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นและวิถีชีวิตของหนังสือชาติ ทรัพย์สินและครอบครัว เรื่องราวที่ปรากฏในการแสดงหนัง รูปหนัง รูปแบบการแสดงที่เป็นอัตลักษณ์ของหนังสือชาติ ทรัพย์สิน รวมถึงที่มาและ

รูปแบบการจัดการพิพิธภัณฑ์หนังตะลุงเพื่อ “ธำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมด้านการแสดงพื้นบ้าน” ที่เกิดมาจากความสนใจส่วนตัวที่มีมาแต่เด็กของหนังสุชาติ ทรัพย์สิน และแรงบันดาลใจสูงสุดที่จะทำงานถวาย ตามพระกระแสรับสั่งของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงตรัสขณะเข้าเฝ้าเพื่อแสดงหนังตะลุงถวายว่า “ ขอบใจที่รักษาของเก่าไว้ได้ อย่าหวังวิชา พยายามถ่ายทอดให้คนรุ่นหลังด้วย เพราะการรักษาวัฒนธรรม คือการรักษาชาติ ”

1.5 ประโยชน์ที่ได้รับ (Outcomes)

โครงการวิจัยนี้จะก่อให้เกิดเครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างหน่วยงานด้านการศึกษา กับ องค์กรธุรกิจ หน่วยงานด้านอุตสาหกรรมของรัฐ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และหน่วยราชการ ในรูปแบบของการจัดการรวมมาเป็นเครื่องมือสร้างความเข้าใจด้านวัฒนธรรมและสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ร่วมกัน ความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ประจำท้องถิ่น สร้างกระบวนการพึ่งพาและสร้างความเข้มแข็งบนพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียงระหว่างประชาชน นักเรียน นักศึกษา นักวิชาการและนักธุรกิจ

1.6 แนวทางในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

การนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์นั้น คณะทำงานจะดำเนินกิจกรรมร่วมกับผู้มีส่วนร่วมหลักทุกฝ่าย คือ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย จะเป็นผู้พิมพ์เผยแพร่ผลงานการวิจัย และสนับสนุนให้นักวิจัยนำเสนอผลการวิจัยในเวทีต่างๆ ภาคธุรกิจก็สามารถพัฒนาศักยภาพขององค์กรให้มีความพร้อมที่จะให้ความรู้แก่ผู้สนใจอยู่ตลอดเวลาในลักษณะของ “พิพิธภัณฑ์หนังตะลุง” นักวิจัยจากมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชจะดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวและประชาสัมพันธ์เชิญชวนนักศึกษา อาจารย์ ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ มหาวิทยาลัยของภาครัฐและเอกชน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล สถาบันอาชีวศึกษาและผู้สนใจ มาท่องเที่ยว การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยโดยเฉพาะสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคใต้เขต 2 ปัจจุบันได้บรรจุพิพิธภัณฑ์หนังตะลุงสุชาติ ทรัพย์สินเป็นจุดหนึ่งของเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ตามนโยบายของกระทรวงการท่องเที่ยว สามารถนำรูปแบบที่ได้ไปดำเนินการด้านการตลาดเพื่อสนับสนุนให้การท่องเที่ยวทางการศึกษา ตามยุทธศาสตร์ของประเทศในระยะยาวต่อไปและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นได้แก่ เทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล ก็สามารถนำรูปแบบนี้ไปดำเนินการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของตนเองได้

บทที่ 2 วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

โครงการวิจัย การจัดการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ของหนังตะลุงสุชาติ ทรัพย์สิน ในจังหวัด นครศรีธรรมราช คณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษา ค้นคว้า ทบทวนเอกสารเพื่อรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการพิพิธภัณฑ์หนังตะลุงพื้นบ้าน เพื่อประโยชน์ต่อการจัดการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ในประเด็นต่างๆดังนี้

1. หนังตะลุงกับบริบททางวัฒนธรรม
2. การจัดการพิพิธภัณฑ์
3. การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้
4. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

2.1 หนังตะลุงกับบริบททางวัฒนธรรม

หนังตะลุงของไทยเป็นวัฒนธรรมที่ได้รับความนิยมมาจากวัฒนธรรมอินเดีย ในประเทศอินเดีย การแสดงหนังตะลุงมีวัตถุประสงค์เพื่อบูชาเทพเจ้า เพื่อเล่าเรื่องราวมาณะที่แสดงถึงการต่อสู้ของ ฝ่ายธรรมและฝ่ายอธรรม ต่อมาวัฒนธรรมอินเดียได้แพร่กระจายเข้ามายังดินแดนตะวันออกเฉียงใต้ สำหรับประเทศไทยสันนิษฐานว่าได้แพร่กระจายเข้ามาในยุคที่อาณาจักรศรีวิชัยเจริญรุ่งเรือง โดยเข้ามาทั้งทางตรงและทางอ้อม

ทางตรงคือหนังตะลุงแพร่กระจายเข้ามาทางฝั่งทะเลตะวันตกแถบจังหวัดภูเก็ตและพังงา ส่วนทางอ้อมได้แพร่กระจายผ่านชวา มลายู เข้ามาทางฝั่งทะเลตะวันออกแถบอ่าวไทย หนังตะลุง ฝั่งนี้จึงพัฒนาขึ้นมาจากอิทธิพลการแสดงของหนังชวามลายู เมื่อหนังตะลุงแพร่หลายเข้ามายัง ประเทศไทยในระยะแรกยังคงเล่นเพื่อบูชาเทพเจ้าตามแบบในอินเดีย คือการเล่าเรื่องราวมาณะ ในเวลาต่อมาได้ปรับเพื่อความบันเทิงควบคู่กันไปด้วย นอกจากนี้หนังตะลุงที่ผ่านมาจากชวา มลายูยังกระจายเข้าสู่ประเทศเขมรทำให้เกิดการแสดงหนังของภาคกลางได้แก่ หนังใหญ่และหนังตะลุง ในส่วนของวัฒนธรรมหนังตะลุงของอินเดียโดยเฉพาะที่อินเดียได้ ยังมีหลักฐานการแสดงแบบนี้อยู่ในรัฐทมิฬนาฑู และรัฐเตราลา สำหรับตัวหนังโบราณที่ยังเก็บรวบรวมไว้ใน พิพิธภัณฑ์กลางแจ้งใกล้เมืองมัทราส เรียกชื่อว่าโตลุงกู (Tolungu) ซึ่งออกเสียงคล้ายกันมาก กับ คำว่า “ตะลุง” ของไทย ด้วยเหตุผลนี้คำว่า “หนังตะลุง” ของไทยจึงไม่น่าจะเป็นชื่อเรียกที่เกิดขึ้นใหม่คงเป็นชื่อเดิมซึ่งรับมาจากอินเดียโดยตรงนั่นเอง เป็นที่น่าสังเกตว่า คำว่า “หนังตะลุง” มีปรากฏเป็นหลักฐานในระยะหลังส่วนใหญ่ในภาคใต้เรียกชื่อว่า “หนัง ” ทั้งสิ้น (ชวน เพชรแก้ว, 2548)

ในเวลาต่อมาหนังตะลุงของไทยได้ปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม สังคม และ วัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น ที่เห็นได้ชัดคือ บทบาทด้านความบันเทิงที่มีมากขึ้นเป็นลำดับ กล่าวคือหากนับหนังใหญ่เป็นวัฒนธรรมหลวง หรือวัฒนธรรมราชสำนัก หนังตะลุงก็ทำหน้าที่ เป็นวัฒนธรรมราษฎร์ การทำหน้าที่เป็นวัฒนธรรมราษฎร์ทำให้ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายใน หมู่ประชาชน จึงได้มีการพัฒนาเนื้อเรื่องที่ใช้แสดงให้หลากหลายตามความสนใจของประชาชน ทั่วไป กล่าวคือ นอกจากแสดงเรื่องราวเกียรติแล้ว การแสดงหนังตะลุงยังนำเอาละครพื้นบ้านเรื่อง จักรๆ วงศ์ๆ ชาดก และเรื่องที่แต่งขึ้นเองมาใช้แสดงทำให้มีสาระหลากหลายตามเหตุการณ์ที่ เกิดขึ้นในแต่ละสมัย ซึ่งเป็นการตอบสนองความต้องการด้านความรู้ และความบันเทิงแก่ผู้ดูควบคู่ กันไป

หนังตะลุงของภาคกลางมีปรากฏชัดเจนในกฎมณเฑียรบาลเกี่ยวกับพระราชพิธี ตั้งแต่ สมัยพระเจ้าอยู่หัว นอกจากนี่ยังปรากฏในศักราชของพนักงานหนังในสมัยสมเด็จพระบรมไตร โลกนาถ และมีปรากฏในพระราชนิพนธ์ดาหลัง อันเป็นพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระพุทธ ยอดฟ้าจุฬาโลก จากข้อมูลดังกล่าวแสดงว่าหนังตะลุงของภาคกลางคงมีมาในสมัยกรุงศรีอยุธยา หรือก่อนหน้านั้น สำหรับหนังตะลุงภาคใต้มีหลักฐานที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่น ในสมัยรัชกาล ที่ 1 หนังตะลุงภาคใต้เมื่อรับวัฒนธรรมจากอินเดียแล้ว ก็ตรงกับความเชื่อและความกลัวในสิ่งที่หา คำตอบไม่ได้ ดังจะเห็นได้จากบทพากย์พระฤๅษี และบทพากย์พระอิศวร อันเป็นโองการที่ช่วย ป้องกันผลร้ายจากความเชื่อ ความกลัวธรรมชาติ และเหนือสิ่งธรรมชาติ ต่อมาปรับเป็นเครื่อง บันเทิงใจควบคู่ไปด้วย โดยการนำศิลปะนานาประการมาหลอมรวมไว้ในการแสดงชนิดนี้ (ชวน เพชรแก้ว, 2548)

หนังตะลุงในภาคอีสานเป็นหนังตะลุงที่เกิดขึ้นภายหลังหนังตะลุงภาคอื่นๆ มีหลักฐาน ชัดเจนว่าได้รับอิทธิพลจากหนังตะลุงภาคใต้ แต่ได้ปรับเปลี่ยนและพัฒนารูปแบบการแสดงตาม สภาพแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรมของชาวอีสานเท่าที่มีหลักฐานปรากฏว่าหนังตะลุงจากปักข์ ใต้โดยคนอีสานที่เคยไปทำงานที่จังหวัดพัทลุงและภูเก็ตนำไปเผยแพร่ราว พ.ศ. 2500 (สารานุกรม วัฒนธรรมไทย ภาคอีสาน, 2542)

องค์ประกอบของหนังตะลุงภาคใต้ ซึ่งประกอบด้วยคณะหนัง ดนตรี รูปหนัง เรื่องที่ใช้ แสดง โอกาสของการแสดง ขนบนิยมการแสดง โรงหนัง และจอหนัง พบว่า คณะหนังตะลุงหนึ่ง คณะจะมีประมาณ 6- 8 คน ในจำนวนนี้ประกอบด้วยนายหนัง หรือนายโรงหรือหัวหน้าคณะ 1 คน

นอกจากนั้นเป็นผู้เล่นดนตรีหรือลูกคู่ เครื่องดนตรี แต่เดิมมี 5 ชิ้นได้แก่ ทับ ปี่ กลอง โหม่ง และฉิ่ง ตอนหลังเพิ่มซอเข้ามาด้วย และปัจจุบันเพื่อความสนุกสนานของผู้ชมจึงนำเอาดนตรีสากลมาประสมวงด้วย

รูปหนังแต่ละคณะมีมากน้อยแตกต่างกัน แต่เดิมคณะหนังตะลุงมีเฉพาะรูปหนังชุด รามเกียรติ์ ตัวตลก และภาพประกอบฉาก ตอนหลังเมื่อแสดงเรื่องอื่นๆ ก็มีรูปหนังอื่นๆ มากขึ้น เพื่อให้เหมาะกับเนื้อเรื่องที่แสดง รูปหนังศักดิ์สิทธิ์ได้แก่ ฤๅษี พระอิศวร ปราลัยหน้าบท และตัวตลก สำหรับรูปหนังตะลุงของหนังตะลุงฝั่งตะวันตกยังคงมีรูปชุดรามเกียรติ์เป็นหลัก ส่วนหนังตะลุงใน 3 จังหวัดภาคใต้ จะมีรูปหนังอยู่ 3 พวกคือ รูปหนังที่ได้รับอิทธิพลจากชวา รูปที่ใช้แสดงเรื่องโบราณ และรูปหนังที่ได้รับอิทธิพลจากหนังตะลุงภาคใต้

เรื่องที่ใช้แสดง ดังที่ได้อธิบายแล้วว่าแต่เดิมแสดงเรื่องรามเกียรติ์เป็นพื้น ต่อมาจึงได้นำเรื่องจักรวาลวงศ์ นิทานประโลมโลก นิทานชาดก และเรื่องทำนองนวนิยายมาแสดง แต่อย่างไรก็ตามมีข้อมูลเชิงประจักษ์ว่าหนังตะลุงภาคใต้ฝั่งตะวันตกยังคงแสดงเรื่องรามเกียรติ์มากกว่าเรื่องอื่นๆ สำหรับหนังตะลุงในสามจังหวัดภาคใต้นอกจากแสดงเรื่อง รามเกียรติ์ แล้วยังนำเรื่องจักรวาลวงศ์ ที่เกี่ยวกับ รามเกียรติ์ มาแสดง อีกทั้งในปัจจุบันได้นำเอานิยายสมัยใหม่ มาแสดง เช่นเดียวกับหนังตะลุงภาคใต้ทั่วไป

โอกาสของการแสดง แต่เดิมนั้นหนังตะลุงแสดงเพื่อบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์และเทพเจ้า ต่อมาเน้นการแสดงเพื่อความบันเทิงในโอกาสที่หลากหลาย โดยเฉพาะงานสมโภชหรืองานฉลองต่างๆ แต่ไม่นิยมแสดงในงานมงคล งานอวมงคล และงานศพสด สำหรับปัจจุบันหนังตะลุงในภาคใต้มักรับแสดงในแทบทุกงาน

ลำดับในการแสดง หนังตะลุงภาคใต้ฝั่งตะวันออก และฝั่งตะวันตกมีลำดับคล้ายคลึงกัน แตกต่างกันในรายละเอียดบางอย่าง ลำดับดังกล่าวคือ ตั้งเครื่อง เบิกโรง โหมโรง ออกลิ้งขาวลิ้งดำ (ปัจจุบันบางคนไม่มีแล้ว) ออกฤๅษี ออกรูปพระอิศวร ออกรูปปราลัยหน้าบท บอกเรื่อง ตั้งเมือง เป็นการออกรูปกษัตริย์โดยสมมติให้เป็นเมืองและดำเนินเรื่อง สำหรับหนังตะลุงในสามจังหวัดภาคใต้ มีลำดับที่แตกต่างออกไปบ้าง คือ เริ่มด้วยเบิกโรง ไหว้ครู ดนตรีโหมโรง ปักรูปพระอิศวร ทำพิธีเบิกโรงโดยให้ฤๅษีเจรจากับนายพรานและแสดงเรื่อง

โรงหนังและจอหนัง หนังตะลุงภาคใต้ในทุกพื้นที่มีโรงหนังทั้งที่ปลูกเป็นโรงหนังถาวร และชั่วคราว โรงหนังสร้างโดยยกเสา 4 เสา ยกพื้นเลเยระดับศีรษะเล็กน้อย หลังคาเป็นเพิงหมาแหงน ขนาดโรงกว้างยาวพอๆ กัน คือ ประมาณ 10 ศอก ด้านหน้าชิงจอผ้าขาว ด้านข้างกันด้วยจาก หรือใบมะพร้าว หรือไม้กระดาน แต่ปัจจุบันมีโรงหนังสำเร็จรูปซึ่งใช้โครงเหล็กทั้งหมด โดยนายหนังบางคณะสร้างขึ้นเมื่อไปแสดงที่ใดก็นำไปใช้ได้ทันที

หนังตะลุงภาคใต้พบว่าการแสดงชนิดนี้มีคุณค่าทางศิลปะลึกซึ้ง ซึ่งเกี่ยวข้องกับคนเชิดหนัง ดนตรี รูปหนัง บทพากย์ บทเจรจาและบทตลก สิ่งดังกล่าวมีความสำคัญ เพราะเป็นสิ่งที่ทำให้หนังตะลุงได้รับความนิยมสำเร็จ คนเชิดหนังจะเป็นผู้ที่ประมวลเอาทุกอย่างแล้วนำมาแสดง เช่น ใช้ความรู้ ความสามารถ ความชาญฉลาด ปฏิภาณ ไหวพริบเฉพาะตัวของนายหนังให้เกิดความผสมกลมกลืน โดยคำนึงศิลปะของหนังตะลุง และเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ชมเป็นหลัก

นายหนังตะลุงและผลงานวรรณกรรม สามารถแบ่งได้เป็นสมัยเก่าและสมัยใหม่ นายหนังสมัยเก่าที่พอสืบค้นข้อมูลได้เพียงรัชกาลที่ 3 จนถึงปีรัชกาลปัจจุบัน พ.ศ. 2510 โดยสามารถหาข้อมูลได้จากจังหวัดสงขลา พัทลุง นครศรีธรรมราช ชุมพร และสุราษฎร์ธานี ที่ยังพบว่ามีนายหนังอยู่เป็นจำนวนมาก การแสดงหนังสมัยเก่ายังคงยึดแนวการแสดงตามขนบนิยมแบบเก่า เพราะขนบนิยมในการแสดงหนังตะลุงทั้งสมัยเก่าและสมัยใหม่ไม่แตกต่างกันนัก จึงยึดถือเอาเวลาเป็นสิ่งกำหนดคร่าวๆดังกล่าว หนังตะลุงสมัยใหม่ซึ่งเริ่มแสดงมาตั้งแต่ประมาณปี พ.ศ. 2511 จังหวัดที่มีคณะหนังตะลุงมากที่สุด คือ นครศรีธรรมราช (ชวน เพชรแก้ว, 2548)

ผลงานวรรณกรรมหรือเรื่องที่ใช้แสดง ในสมัยแรกๆนั้นใช้เรื่องรามเกียรติ์เป็นหลัก สำหรับการแสดงเพื่อความบันเทิง แล้วนำเรื่องอื่นๆ มาแสดง ไม่เป็นที่ทราบแน่ชัดว่าเริ่มเมื่อใด เพราะกลมกลืนกันอยู่ สำหรับในช่วงเวลาตั้งแต่ปี 2511 เป็นต้นมาถึงปัจจุบัน วรรณกรรมหนังตะลุงได้พยายามดัดแปลงเนื้อเรื่องจากนวนิยายโดยคำนึงถึงชีวิตจริงและความสมจริง และได้ผสมผสานวรรณกรรมของหนังตะลุงสมัยเก่ากับวรรณกรรมหนังตะลุงแบบสมจริงเข้าด้วยกัน วรรณกรรมหนังตะลุงฝั่งตะวันตกนอกจากยังนิยมแสดงเรื่องรามเกียรติ์แล้ว ยังนิยมแสดงเรื่องจักรวาลต่างๆ และวรรณกรรมท้องถิ่น มากกว่าการแสดงเรื่องแบบสมจริง สำหรับหนังตะลุงในพื้นที่สามจังหวัดภาคใต้ นอกจากมีเรื่องที่ใช้แสดงเป็นหลัก คือ รามเกียรติ์ และจักรวาลต่างๆ อันเกี่ยวเนื่องด้วยรามเกียรติ์แล้ว ยังนำเรื่องที่เป็นนิยายสมัยใหม่มาแสดงอยู่บ้าง จากผลงานวรรณกรรมดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า หนังตะลุงภาคใต้ฝั่งตะวันออกที่เป็นชาวไทยพุทธ ได้มีการปรับเปลี่ยนเนื้อหาโดยตลอด โดยปรับเปลี่ยนและพัฒนามากกว่าหนังตะลุงในพื้นที่อื่นๆ ของภาคใต้

ภูมิปัญญาหนังตะลุง พบว่ามีภูมิปัญญาหนังตะลุงที่โดดเด่นอยู่หลายด้าน คือภูมิปัญญาการใช้เครื่องดนตรี ภูมิปัญญาเกี่ยวกับรูปหนังและการเชิดหนัง ภูมิปัญญาด้านความเชื่อและพิธีกรรม ภูมิปัญญาเกี่ยวกับวรรณกรรม ภูมิปัญญาด้านกระบวนการเรียนรู้และการสืบทอด รวมทั้งภูมิปัญญาในการปรับเปลี่ยนรูปแบบเพื่อความอยู่รอด ในส่วนที่เกี่ยวกับภูมิปัญญาการใช้เครื่องดนตรีของหนังตะลุงแต่ละภาคจะเห็นได้ว่าเครื่องดนตรีที่ใช้เป็นแบบเรียบง่ายแสดงถึง

ลักษณะเฉพาะตัวที่เด่นชัด ดนตรีที่ใช้เพื่อบรรเลงประสานสัมพันธ์กลมกลืนกันอย่างลงตัว มี อรรถรสและไพเราะยิ่ง ไม่ว่าจะเป็นการโหมโรง การใช้ดนตรีประกอบบทบรรยาย บทพากย์ และ บทเจรจา หรือบทกิริยาอาการของตัวหนัง

รูปหนังและการขีด การประดิษฐ์รูปหนังจะทำให้เหมาะกับฐานะของตัวละครพยายาม สร้างความคิดความเชื่อเรื่องความศักดิ์สิทธิ์ของรูปหนัง การสวมวิญญาณให้กับรูปหนังที่ขีดโดยการแสดงกิริยาของตัวหนังแต่ละตัว การใช้บทพากย์บทเจรจา และบทตลกต่างๆ แสดงถึงภูมิปัญญาที่เกี่ยวกับความเชื่อและพิธีกรรม เป็นภูมิปัญญาซึ่งเกี่ยวกับขวัญและกำลังใจซึ่งหากได้ปฏิบัติตามความเชื่อดังกล่าวก็จะทำให้ผู้ปฏิบัติรู้สึกมั่นใจ และปลอดภัยจากอุปมงคล หนึ่งตระกูลสร้างภาวะนี้ขึ้นมาเพื่อให้เห็นถึงบทบาทอย่างหนึ่งที่ช่วยให้ผู้เกี่ยวข้องมีความสัมพันธ์ลึกซึ้งกับหนึ่งตระกูล ภูมิปัญญาวรรณกรรมหมายถึงเนื้อเรื่องรวมถึงบทบรรยาย บทพากย์ บทเจรจา และบทตลกด้วย เป็นการใช้ภูมิปัญญาของนายหนังในการนำสาระต่างๆมาหลอมรวมใหม่ แล้วสื่ออย่างมีศิลปะ ทำให้เป็นที่พอใจของผู้ดู ส่วนภูมิปัญญาด้านกระบวนการเรียนรู้และการสืบทอด วิธีการที่หนึ่งตระกูลรับเอาผู้สนใจฝึกหัดเพื่อเป็นนายหนังตระกูลมาเป็นลูกคู่ที่ดี การครอบมือที่ดี และการมีบทบาทครูในบทปรายหน้าบทก็ดี ล้วนเป็นภูมิปัญญาในการบวนการเรียนรู้และการสืบทอดทั้งสิ้น สำหรับภูมิปัญญาการปรับเปลี่ยนเพื่อความอยู่รอดจะพบว่าหนึ่งตระกูลได้รับการปรับเปลี่ยนตนเองให้สอดคล้องกับสถานการณ์ตลอดเวลาโดยคำนึงถึงความอยู่รอดของหนึ่งตระกูล แต่การปรับเปลี่ยนบางอย่างบางครั้งก็เกิดผลเสียหายได้หากไม่คำนึงถึงและไม่เข้าใจแก่นสารที่แท้จริงของความเป็นหนึ่งตระกูล

บทบาทของหนึ่งตระกูลต่อสังคม มีหลายประการคือ บทบาทด้านการบันเทิงภาพสังคม บทบาทในการพัฒนาระบบความคิดการเรียกร้องความชอบธรรม บทบาทในการแสดงความคิดเห็นต่อประชาคม บทบาทการสร้างทัศนคติ ค่านิยมและศีลธรรม บทบาทด้านความบันเทิงใจ บทบาทด้านพิธีกรรม บทบาทการให้การศึกษาอนุรูปแบบแก่ประชาชน และ บทบาทในธุรกิจทางวัฒนธรรม

การเปลี่ยนแปลงของหนึ่งตระกูลพบว่า มีสาเหตุมาจากการที่บริบทของสังคมชนบทเปลี่ยนแปลงไป เทคโนโลยีสมัยใหม่ซึ่งอำนวยความสะดวกสบายมีมากขึ้น ระบบเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป ทางเลือกของชุมชนเกี่ยวกับสื่อมีมากขึ้น ความบันเทิงสามารถหาได้อย่างหลากหลาย และสาเหตุสุดท้ายคือ วัฒนธรรมความเชื่อและค่านิยมสมัยใหม่ สาเหตุดังกล่าวทำให้หนึ่งตระกูลต้องเกิดการเปลี่ยนแปลง เพื่อที่จะได้ดำรงอยู่ได้อย่างมีศักดิ์ศรีในภาวะดังกล่าว โดยเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับความคิด ความเชื่อ องค์ประกอบ ขนบนิยมในการแสดง เนื้อหาสาระที่แสดง

และการเปลี่ยนแปลงอื่นๆ เช่น การนำเสนอบทตลก การเจรจาในกลอน บทเกี่ยวจอก และบทอัศจรรย์ เป็นต้น

2.2 การจัดการพิพิธภัณฑ์

พิพิธภัณฑ์ ในความรับรู้ของคนทั่วไปอาจหมายถึงสถานที่จัดแสดงวัตถุสิ่งของต่าง ๆ ที่มีอายุเก่าแก่และสิ่งของที่หายาก เพื่อให้ความรู้และความเพลิดเพลินแก่ผู้เข้าชม อย่างไรก็ตาม ในทางพิพิธภัณฑ์วิทยา "พิพิธภัณฑ์" มีความหมายกว้างขวางมากกว่าสถานที่และการจัดแสดง แต่เทียบเท่าได้กับคำว่า "แหล่งเรียนรู้" (ตรงใจ หุตางกูร, 2548) การสร้าง "แหล่งเรียนรู้" ในรูปของพิพิธภัณฑ์เกิดจากสำนึกของมนุษย์ในโลกยุคสมัยใหม่ที่ตระหนักในการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ และสิ่งที่ยืนยันได้อย่างชัดเจนในสำนึกดังกล่าว คือการรักษาไว้ซึ่ง "มรดก" (heritage) ทางสังคม วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ แม้บางครั้งมรดกที่ว่านั้นมีอายุเพียงไม่กี่สิบปี เพื่อให้คนรุ่นหลังได้เรียนรู้ (ปณิตา สระวาสี ,2549) แต่ วัตถุ สิ่งของต่าง ๆ ที่เก็บไว้ในพิพิธภัณฑ์จะก่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจที่ผู้เข้าชมจะสามารถนำภาพจากวัตถุหรือ สิ่งที่ผ่านมาการบอกเล่าไปคิด วิเคราะห์เพื่อหาประโยชน์จากการเข้าชมมาประยุกต์ใช้กับวิถีสมัยใหม่ได้อย่างไร หรือเพื่อให้เกิดความเพลิดเพลินได้มากน้อยเพียงใด หากพิพิธภัณฑ์ที่เข้าชมขาดการจัดการที่เหมาะสม

ตรงใจ หุตางกูร (2548) ได้เสนอแนวคิดและเหตุผลในการจัดการพิพิธภัณฑ์โดยเฉพาะการจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นไว้ค่อนข้างน่าสนใจยิ่งเพราะพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นสามารถทำหน้าที่เป็น "แหล่งเรียนรู้ของชุมชน" ดังนั้นข้อควรคำนึงที่ผู้รับผิดชอบควรปฏิบัติในการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น คือ ผู้รับผิดชอบต้องศึกษาและแสวงหาความรู้เกี่ยวกับเรื่องราวของวัตถุทั้งในแง่ของความเป็นมา ประโยชน์ใช้สอย และวิธีการใช้ให้ชัดเจน และฝึกทักษะการเล่าเรื่องราวให้ผู้ชมได้รับรู้ถึงสาระที่แฝงอยู่ในวัตถุนั้นๆ ให้ได้จนคล่องแคล่ว ผู้บริหารต้องสนับสนุนและสละเวลาในการดำเนินการศึกษาข้อมูลที่ต้องการมานำเสนอแก่ผู้ชม มีแนวทางในการช่วยเหลือแก่ผู้จัดทำพิพิธภัณฑ์หากขาดแคลนทุนทรัพย์หรือขาดที่ปรึกษาทางวิชาการ

2.2.1 ความหมายของพิพิธภัณฑ์

จากบทความเรื่อง ความหมายสากลของพิพิธภัณฑ์ และพัฒนาการของ "พิพิธภัณฑ์แห่งกรุงสยาม" ของ (ตรงใจ หุตางกูร ,2549) ปรากฏว่าสภาการพิพิธภัณฑ์สหประชาชาติ (International Council of Museum: ICOM) ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า "พิพิธภัณฑ์" ว่า

"พิพิธภัณฑ์ เป็นองค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไรที่เปิดเป็นสถานที่สาธารณะ และเป็นสถาบันถาวรที่ให้บริการแก่สังคมและมีส่วนในการพัฒนาสังคม มีหน้าที่รวบรวม สงวนรักษา ค้นคว้าวิจัย เผยแพร่ความรู้ และจัดแสดง วัตถุอันเป็นหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์และสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ ทั้งนี้เพื่อจุดประสงค์ทางการค้นคว้า การศึกษา และ ความเพลิดเพลินใจ" นอกจากนี้คำจำกัดความข้างต้น ได้แจ้งหน้าที่หลัก ๆ ของพิพิธภัณฑ์ไว้ 5 ประการ คือ 1. รวบรวม 2. สงวนรักษา 3. ค้นคว้าวิจัย 4. เผยแพร่ความรู้ และ 5. จัดแสดงวัตถุ

คำว่า "พิพิธภัณฑ์" หรือ "พิพิธภัณฑ์สถาน" ตามความหมายในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ (2546) หมายถึง "สถานที่เก็บรวบรวมและแสดงสิ่งต่างๆ ที่มีความสำคัญด้านวัฒนธรรมหรือด้านวิทยาศาสตร์ โดยมีความมุ่งหมายเพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาและก่อให้เกิดความเพลิดเพลินใจ" คำว่า "museum: มิวเซียม" หมายถึง "สถานที่สิ่งสถิตของคณะเทพธิดามูซา (Musa) คณะเทพธิดามูซานี้ เป็นคณะแห่งสรรพวิชาด้านต่าง ๆ ดังนั้น คำว่า "มิวเซียม" จึงมีความหมายอยู่ในตัวเองว่า "หอแห่งสรรพวิชา" หรือ "แหล่งเรียนรู้"

2.2.2 รูปแบบพิพิธภัณฑ์และพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นไทย

ปัจจุบันพิพิธภัณฑ์ในประเทศไทยอยู่ภายใต้การดำเนินงานของหลายหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน อาจแบ่งเป็นกลุ่มพิพิธภัณฑ์ ที่อยู่ภายใต้กรมศิลปากร หน่วยงานของรัฐ หน่วยงานอื่นๆ ที่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ หรือจากกลุ่มสนใจ ซึ่งแบ่งได้เป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มแรกเป็นพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ซึ่งปัจจุบันอยู่ภายใต้การดำเนินงานของกรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม ที่กระจายอยู่ในภาคต่างๆ ของประเทศไทย ปัจจุบันมีอยู่ด้วยกันทั้งสิ้น 43 แห่ง คือ ภาคกลาง 21 แห่ง (กรุงเทพมหานคร 6 แห่ง ต่างจังหวัด 15 แห่ง) ภาคเหนือ 8 แห่ง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 7 แห่ง ภาคใต้ 7 แห่ง (สำนักพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ, 2551) กลุ่มที่สองเป็นพิพิธภัณฑ์สถานี่ดำเนินงานโดยหน่วยงานอื่นๆ ของรัฐ ที่นอกเหนือจากกรมศิลปากร และกลุ่มที่สามเป็นพิพิธภัณฑ์สถานในท้องถิ่น ซึ่งส่วนใหญ่ดำเนินงานกลุ่มผู้สนใจ ซึ่งอาจจะเป็นวัด องค์กรชุมชน กลุ่มบุคคลผู้สนใจเรื่องราวเดียวกัน และนักสะสมเอกชนในท้องถิ่นที่ต้องการเผยแพร่ชิ้นงานที่ตนได้สะสมไว้ มาจัดแสดงเพื่อเป็นการถ่ายทอดความรู้แก่ผู้อื่นก็มีอยู่จำนวนไม่น้อย

พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นของไทยมีรูปแบบการดำเนินงานที่หลากหลายต่างกันไป เช่น พิพิธภัณฑ์วัดส่วนใหญ่ดำเนินงานโดยพระสงฆ์และผู้ที่ทำงานให้วัด พิพิธภัณฑ์ของนักสะสมเอกชนส่วนมากดำเนินงานด้วยระบบครอบครัว และพิพิธภัณฑ์ชุมชนมักมีกรรมการดำเนินงาน แต่สิ่งหนึ่งที่เหมือนกันของพิพิธภัณฑ์เหล่านี้ก็คือ ส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับการสนับสนุนใดๆ จากภาครัฐ และขาดปัจจัยสนับสนุนอื่นๆ ที่จะพัฒนางานให้เป็นไปตามกระบวนการทางพิพิธภัณฑ์

ประภัสสร โพธิ์ศรีทอง (2549) กล่าวถึงปัญหาที่พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเผชิญอยู่หลายประเด็น ตัวอย่างเช่นสถานะเสื่อมสภาพของวัตถุและวัสดุที่มีอยู่ในพิพิธภัณฑ์ ซึ่งอาจเป็นเพราะการจัดเก็บหรือจัดแสดงไม่ถูกวิธีและขาดการดูแลเอาใจใส่ ปัญหาการโจรกรรม การขาดงบประมาณสนับสนุนสำหรับการบำรุงรักษา หรือซ่อมแซม และขาดบุคลากรที่จะดูแลและดำเนินงานให้เกิดการใช้ประโยชน์อย่างจริงจังและต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามประภัสสร โพธิ์ศรีทอง ก็ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับจุดเด่นและข้อสังเกตบางประการในการจัดพิพิธภัณฑ์ ตัวอย่างเช่น พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นของไทย มีจุดเด่นอยู่ที่ความอดทน เข้มแข็ง และการทำงานด้วยใจรักของผู้ก่อตั้งและผู้เกี่ยวข้องทำให้หลายแห่งดำรงอยู่ได้ยาวนาน หลายแห่งมีการพัฒนากระบวนการส่งเสริมและถ่ายทอดองค์ความรู้ผ่านการบอกเล่าหรือการสาธิตจากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ทำให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่แท้จริง อย่างที่พิพิธภัณฑ์ซึ่งจัดแสดงอย่างทันสมัยหลายแห่งยังไม่ได้ทำ สำหรับข้อสังเกต เช่นกรณีผู้ใช้พิพิธภัณฑ์เป็นแหล่งเรียนรู้ สำหรับกลุ่มกลุ่มนักเรียนซึ่งการเข้าชมโดยส่วนมากมักจะเป็นกลุ่มใหญ่และบ่อยครั้งที่มีผู้ชมมากกว่า 100 คนขึ้นไป และมักขอให้พิพิธภัณฑ์จัดวิทยากรนำชมเป็นที่น่าสังเกตว่าครูมักจะมีมอบหมายงานให้นักเรียนทราบก่อนเข้าชม นักเรียนจึงใช้เวลาส่วนใหญ่ไปกับการจดข้อความที่ฟังจากเจ้าหน้าที่นำชมของพิพิธภัณฑ์หรือจากป้ายคำบรรยายในห้องจัดแสดง รูปแบบการเรียนรู้จึงมีลักษณะกึ่งบังคับและขาดการกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับวัยและตรงกับความสนใจของแต่ละคน ทั้งที่แท้จริงแล้วกระบวนการเข้าชมพิพิธภัณฑ์โดยให้ครูเป็นผู้พื้นฐานในเรื่องราวที่ต้องการเรียนรู้มาจากโรงเรียน และกำหนดกิจกรรมให้เด็กทำเมื่อมาถึงพิพิธภัณฑ์ เช่น การวาดภาพ ระบายสี การค้นหาคำตอบจากแผ่นคำถามซึ่งครูเป็นผู้ออกแบบหรือบางพิพิธภัณฑ์ก็จัดทำขึ้นเพื่อประกอบการเข้าชมของนักเรียนได้ จากนั้นเมื่อกลับถึงโรงเรียนก็จะให้นักเรียนได้มีโอกาสพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเข้าชมพิพิธภัณฑ์ ระหว่างกันหรือจัดนิทรรศการภาพวาด ภาพระบายสีจากการไปชมพิพิธภัณฑ์ รูปแบบการเรียนรู้เช่นนี้เป็นวิธีหนึ่งที่ทำให้เกิดการใช้ประโยชน์จากพิพิธภัณฑ์ในเชิงคุณภาพ มากกว่าการเน้นที่ปริมาณ

นอกจากนี้ประภัสสร โพธิ์ศรีทอง ยังได้เสนอความเห็นต่อพัฒนาการของพิพิธภัณฑ์และพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นที่สามารถดำเนินการได้จริง โดยใช้ต้นทุนที่ไม่สูงมากนัก จะเห็นได้ว่าปัจจุบันพิพิธภัณฑ์และพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นหลายแห่งปรับเปลี่ยนตัวเองไปสู่การให้บริการด้านอื่นๆ ควบคู่กันไป เช่น การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยว และการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการใช้เวลาว่างร่วมกันของครอบครัว รวมไปถึงการวางแผนกิจกรรมที่จะดึงดูดให้ผู้ชมกลุ่มวัยรุ่นเข้ามาร่วมกิจกรรมในพิพิธภัณฑ์มากขึ้น การจะพัฒนาการใช้ประโยชน์พิพิธภัณฑ์ได้มากนักน้อยเพียงใดนั้น พิพิธภัณฑ์ควรมีนโยบายและวิสัยทัศน์ด้านการตลาดที่เป็นรูปธรรม และถอดถอนทัศนคติและความเข้าใจผิดที่ว่า พิพิธภัณฑ์เป็นองค์กรที่ไม่แสวงผลกำไร (ที่ยึดถือตามนิยามของสภาการ

พิพิธภัณฑ์ระหว่างประเทศ) และจะทำการตลาดไม่ได้ให้หมดไป ซึ่งแนวคิดนี้สามารถนำมาใช้ปฏิบัติให้เป็นรูปธรรมได้จริง เพราะการท่องเที่ยวไม่ว่าจะเป็นรูปแบบใด นักท่องเที่ยวก็ต้องการทั้งอาหารตา อาหารใจ เกิดความประทับใจในความสะดวก สบายที่ได้จากการบริการไปพร้อมๆ กับการรับสารที่มีเนื้อหาสาระสำคัญของวัตถุสิ่งของที่ปรากฏอยู่ในพิพิธภัณฑ์

2.2.3 การจัดการพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้

ปณิตา สระวาสี (2549) ได้อธิบายเหตุผลที่เป็นข้อจำกัดของการจัดการพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ของสังคมไทยไว้อย่างน่าสนใจว่า แม้ว่าพิพิธภัณฑ์ เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่อยู่คู่กับสังคมไทยมานานกว่าศตวรรษ แต่ที่ผ่านมากการแสดงบทบาทในฐานะแหล่งการเรียนรู้ ยังไม่โดดเด่นมากพอที่จะทำให้คนส่วนใหญ่รวมทั้งรัฐบาลมองเห็นศักยภาพว่าพิพิธภัณฑ์เป็นองค์กรหนึ่งที่สามารถพัฒนาการศึกษาครอบครัวให้แก่คนในชาติได้ เพราะ ขาดการสนับสนุนอย่างจริงจังจากรัฐบาล เพราะที่ผ่านมามีพิพิธภัณฑ์ ถูกมองว่าเป็นส่วนหนึ่งของหน่วยงานด้านวัฒนธรรม ไม่ใช่สถาบันที่สร้างการเรียนรู้ จึงมักถูกจัดอันดับความสำคัญรั้งท้ายในภารกิจของรัฐบาลที่มุ่งเน้นไปที่การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ งบประมาณและบุคลากรที่รัฐบาลจัดสรรให้แก่พิพิธภัณฑ์ในหน่วยงานของรัฐไม่สามารถทำให้พิพิธภัณฑ์เหล่านี้เติบโตเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่เกิดประโยชน์อย่างแท้จริงแก่ประชาชนได้ ทั้งนี้ยังไม่รวมถึงพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นอีกมากที่ไม่เคยได้รับการเหลียวแลจากภาครัฐ และต้องดำเนินงานตามอัตภาพ ทั้งที่มีศักยภาพหลายด้านที่จะพัฒนาเป็นแหล่งการเรียนรู้และถ่ายทอดภูมิปัญญาในชุมชนได้

2.2.4 พัฒนาการของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น

ปณิตา สระวาสี (2549) กล่าวว่าพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น เริ่มขึ้นครั้งแรกในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยพระยาโบราณราชธานินทร์เป็นผู้หนึ่งที่สนใจด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดี และเป็นผู้ที่ได้อบรมรวมเก็บรักษาศิลปวัตถุและโบราณวัตถุในพื้นที่ไว้เป็นจำนวนมาก และจัดตั้งเป็นพิพิธภัณฑ์สถานขึ้นมา ณ พระราชวังจันทรถิม เรียกว่า "โบราณพิพิธภัณฑ์" เมื่อปี พ.ศ. 2445 ต่อมาพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเริ่มได้รับการกล่าวถึงขึ้นมาอีกครั้งในช่วงกลางปี พ.ศ. 2530 โดยความเคลื่อนไหวงานด้านพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในครั้งนี้ไม่ได้มาจากกลไกภาครัฐ แต่เป็นกลไกนอกภาครัฐคือ ชาวบ้านและนักวิชาการ ปัญญาชนชั้นนำ กลุ่มของอาจารย์ศรีศักร วัลลิโภดม และมูลนิธิประไพ วิริยะพันธุ์ ซึ่งเข้าไปมีส่วนกระตุ้นและช่วยเหลือชาวบ้านในการตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น เพื่อให้คนในท้องถิ่นได้รู้จักตนเอง โดยมีแนวคิดที่พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นมิใช่เรื่องของอาคารสถานที่และบรรดาโบราณวัตถุแต่เพียงอย่างเดียว หากจะต้องสัมพันธ์กับเนื้อหา

ทั้งในด้านประวัติศาสตร์ทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์สังคม และชีวิตวัฒนธรรมของผู้คนที่อยู่ตามชุมชนต่าง ๆ ในพื้นที่หรือท้องถิ่นเดียวกัน

ทั้งนี้เรื่องราวทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์สังคมและชีวิตวัฒนธรรมของผู้คนในท้องถิ่นจะเป็นตัวตั้งหรือเป็นสิ่งที่กำหนดว่า จะนำโบราณวัตถุชนิดใดมาแสดง ทิศทางและหัวข้อในการแสดง และเป็นสิ่งที่แสดงลักษณะเฉพาะที่มักเรียกกันว่า "เอกลักษณ์ท้องถิ่น" ซึ่งสิ่งนี้จะนำไปสู่การแลเห็นความหลากหลายทางวัฒนธรรมและสภาพแวดล้อม เมื่อมีการนำเอาเนื้อหาของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นแต่ละแห่งมาเปรียบเทียบกันต่อมาเมื่อสังคมไทยมีการปฏิรูปกฎหมายครั้งสำคัญที่ยอมรับสิทธิของชุมชนมากขึ้น ทั้งพระราชบัญญัติสภาตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบลที่ประกาศใช้ในปี พ.ศ. 2537 สาระสำคัญคือการกระจายอำนาจลงสู่ท้องถิ่น โดยหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่นข้อหนึ่งระบุไว้คือ บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น และรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ที่ประกาศใช้ในปี พ.ศ. 2540 ตามมาตรา 46 ที่ให้สิทธิแก่ท้องถิ่นในการจัดการอนุรักษ์และฟื้นฟูจารีตประเพณีท้องถิ่นด้วยตนเอง บริบทที่เปลี่ยนไปนี้เปิดช่องทางให้กับการสร้างแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมในรูปแบบของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นได้สะดวกขึ้น พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นกลายเป็นองค์กรที่ต้องเกิดขึ้นตามเงื่อนไขและบริบทของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ความอยากมีพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นรวมทั้งสำนึกร่วมของชุมชนที่อยากเป็นตัวของตัวเองนั้นมีมากจนกลายเป็นปรากฏการณ์อย่างหนึ่งในสังคมไทย ณ ปัจจุบัน

2.3 การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้

การท่องเที่ยวเกิดขึ้นในหลายรูปแบบ นับตั้งแต่การเดินทางเพื่อการผจญภัย การแสวงบุญ การไปเยี่ยมญาติและเพื่อนฝูง การไปทำบุญตามประเพณี การไปศึกษาต่อ การเข้าร่วมประชุม สัมมนา หรือการท่องเที่ยวในรูปแบบอื่นที่ดำเนินการโดยบริษัทนำเที่ยว ทำให้การท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นจากกลุ่มเล็กๆ ขยายเป็นกลุ่มขนาดใหญ่ขึ้นและตอบสนองของกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีเป้าหมายที่แตกต่างกันมากขึ้น กลุ่มทุนเสรีนิยมใหม่ ซึ่งให้ความสำคัญแก่การเปิดเสรีทางการค้าและการลงทุนจากต่างประเทศ เน้นการท่องเที่ยวแบบคนละใหญ่ ส่วนกลุ่มทฤษฎีทางเลือกเชื่อว่าการพัฒนาที่ถูกต้องควรเริ่มจากการให้ทุกคนมีปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตอย่างเพียงพอ จึงเน้นการท่องเที่ยวที่นำไปสู่การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนเป็นสำคัญ

กลุ่มทฤษฎีทางเลือกแบ่งการท่องเที่ยวออกเป็น 4 ประเภท คือ การท่องเที่ยวสีเขียว เน้นความสำคัญด้านพลังงานและการกำจัดของเสีย การท่องเที่ยวธรรมชาติหรือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เน้นการรักษาและฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยวโดยชุมชน เน้นการจัดกิจกรรมการ

ท่องเที่ยวโดยคนในชุมชน เพื่อประโยชน์ของคนในชุมชน และชุมชนต้องเป็นเจ้าของ ประเภทสุดท้ายคือการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เน้นการรักษาและฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรมเป็นหลัก

กล่าวเฉพาะการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (Cultural Tourism) เป็นการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวสามารถสัมผัสและเข้าร่วมการใช้วิถีชีวิต แบบดั้งเดิมเก่า ๆ ของท้องถิ่น เพื่อให้เกิดความเข้าใจถึงประวัติความเป็นมาและการดำเนินชีวิตที่แตกต่างจากวัฒนธรรมของตน เป็นวิธีการศึกษาประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมผ่านการเดินทางท่องเที่ยว เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นการพัฒนาด้านภูมิปัญญา สร้างสรรค์ เคารพต่อสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ศักดิ์ศรีและวิถีชีวิตผู้คน หรือสามารถกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม คือ การท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้ผู้อื่นและย้อนกลับมามองตนเอง อย่างเข้าใจความเกี่ยวพันของสิ่งต่าง ๆ ในโลกที่มีความเกี่ยวโยงพึ่งพา ไม่สามารถแยกออกจากกันได้

2.3.1 การจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

หากการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เป็นการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวสามารถสัมผัสและเข้าร่วมการใช้วิถีชีวิต แบบดั้งเดิมเก่า ๆ ของท้องถิ่น เพื่อให้เกิดความเข้าใจถึงประวัติความเป็นมาและการดำเนินชีวิตที่แตกต่างจากวัฒนธรรมของตน การจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม แล้ว การพัฒนาจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม จึงจำเป็นที่หลายฝ่ายต้องเข้ามาเกี่ยวข้อง ทั้งนี้ (สุดาพร วรพล , 2540) ได้ให้ข้อคิดในไว้ดังนี้

- 1) ผู้มีอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบ ผู้ประกอบการ และชุมชนท้องถิ่น ควรรวมตัวกันสร้างขบวนการในการพัฒนาร่วมกัน สังคมทุกระดับควรได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว
- 2) ผู้รับผิดชอบต้องทำความเข้าใจว่าชุมชนเป็นใคร และต้องทำให้ชุมชนเข้าใจถึงผลที่จะได้รับทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม เพื่อที่จะได้หันมาให้ความร่วมมือในการจัดการร่วมกัน
- 3) นักท่องเที่ยวควรได้รับข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมที่ตนจะไปเยือนก่อนเพื่อเป็นการเพิ่มคุณค่าของประสบการณ์ที่จะได้รับเมื่อเดินทางไปถึงสถานที่นั้น
- 4) การพัฒนาชุมชนด้านจิตสำนึก ให้ความรู้ เตรียมทักษะในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว
- 5) สิ่งที่จะนำไปปฏิบัติต่อการท่องเที่ยวในแหล่งมรดกวัฒนธรรมจะต้องผ่านการยอมรับจากชุมชนท้องถิ่นก่อน

2.3.2 รูปแบบการจัดการพิพิธภัณฑ์เพื่อการศึกษา

แม้ว่าพิพิธภัณฑ์ ซึ่งหมายถึงสถานที่สำหรับเก็บรักษาสิ่งของจากอดีต แต่ขณะเดียวกันพิพิธภัณฑ์ก็ต้องพร้อมที่จะเผชิญหน้ากับโลกสมัยใหม่ และเปลี่ยนแปลงบทบาทตนเองจากผู้รับและรักษา "ของเก่า" ไปสู่การทำงานเชิงรุกมากขึ้น

การศึกษามรดกทางวัฒนธรรม หรือวิถีชีวิตไม่ใช่เพียงแค่อำนาจให้คนรุ่นใหม่และผู้สนใจเรื่องราวในอดีตเท่านั้น แต่จะทำอย่างไรให้พวกเขาตระหนักถึงอดีตที่อยู่รอบตัวของเขา การศึกษาที่มุ่งเน้นแต่ข้อเท็จจริงและเหตุการณ์ในอดีตควรถูกแทนที่ด้วยกิจกรรมที่ให้เด็กและเยาวชนเรียนรู้จากสภาพที่เป็นจริงที่อยู่ใกล้ตัว เพื่อกระตุ้นให้พวกเขาได้เรียนรู้ที่จะวิเคราะห์และมองย้อนกลับไปยังชุมชนตนได้ พวกเขาจะเข้าใจว่าเรื่องราวจากอดีตมีผลต่อปัจจุบันอย่างไร ในการนี้ครูสามารถใช้โบสถ์ วัด พิพิธภัณฑ์ หรือสถานที่เก่าแก่ของชุมชน มาเป็นแหล่งข้อมูลการเรียนรู้ของนักเรียนได้ กิจกรรมนอกห้องเรียนเปิดโอกาสให้เด็กๆ สัมผัสกับสภาพรอบตัว อันจะช่วยพัฒนากระบวนการคิดจากข้อเท็จจริงไปสู่ความคิดสร้างสรรค์และจากการสังเกตการณ์ไปสู่การพรรณนาองค์ประกอบในพิพิธภัณฑ์ที่นำไปสู่การศึกษา ได้แก่

1) **วัตถุหรือของจริง** วัตถุที่มีการสั่งสมมาจากอดีตจะสามารถกระตุ้นความสนใจของเด็กทั้งในแง่ของการศึกษาที่มาของสิ่งประดิษฐ์ที่เห็นอยู่ข้างหน้าแล้ว ความประทับใจ ความรู้สึกว่ามีศัจจรรย์ต่อวัตถุชิ้นนั้นๆ จะนำไปสู่ความภูมิใจในคุณค่า และความภูมิใจที่ต้องการจะอนุรักษ์ไว้ให้คนอื่น ๆ ได้มีโอกาสชมเหมือนเราต่อไปไม่รู้จบ

2) **คู่มือ** คู่มือที่นำมาบรรยายประกอบวัตถุที่จัดแสดง จะทำให้เด็กและผู้สนใจทราบว่ายังมีความรู้อีกมากมายเกินกว่าที่ตาเห็นอันนำค้นหาจากสิ่งประดิษฐ์จากอดีต ข้อมูลเหล่านี้แสดงถึงความหมายของวัตถุและการใช้ประโยชน์ของวัตถุนั้นๆ เป็นการสร้างคุณค่าให้แก่วัตถุที่จัดแสดงได้อย่างมาก

3) **กิจกรรม** สามารถสร้างโอกาสให้เด็กได้มีโอกาสเชื่อมโยงวัตถุหรือของจริง คู่มือไปสเตอร์ เข้าด้วยกันเพื่อให้เด็กได้มีโอกาสเห็นภาพรวมของเรื่องราวที่เกิดขึ้น หรือการเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งของจากอดีตกับที่เห็นในชีวิตประจำวันเปรียบเทียบเป็นวิธีการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพวิธีหนึ่ง นอกจากเด็กจะให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างของสองสิ่งแล้ว พวกเขายังเรียนรู้ว่าผู้คนในสถานที่ต่างกัน ในเวลาต่างกันมีการแก้ปัญหาไม่เหมือนกัน แต่สิ่งที่เกิดขึ้นคือผลจากความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์ผู้เรียนรู้ที่จะแก้ปัญหาพร้อมกัน

2.4 การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

2.4.1 แนวคิดและหลักการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

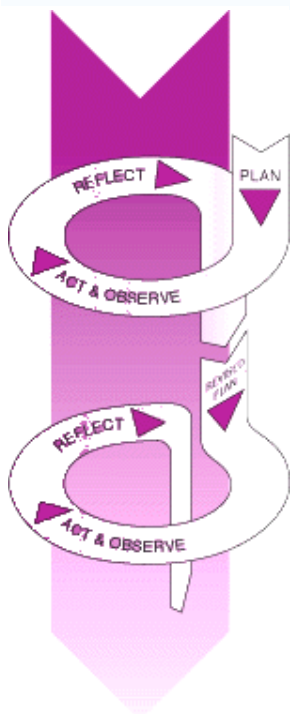
การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นรูปแบบของงานวิจัยเชิงทดลองที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นการวิจัยที่ให้ความสำคัญต่อผลกระทบที่เกิดจากการปฏิบัติโดยตรงของผู้วิจัย ที่มีเป้าหมายเพื่อปรับปรุงคุณภาพของงานในชุมชน หรือในพื้นที่ที่นักวิจัยเข้าไปทำการศึกษ (Dick, 2002; Reason & Bradbury, 2001; McNiff, 2002) วิธีการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการศึกษาที่เป็นวงจรของระบบการวางแผน การลงมือปฏิบัติ การสังเกต การประเมินผล (รวมถึงการประเมินตนเอง) และการให้ความเห็นต่อการวางแผนในการทำงานในรอบวงจรครั้งต่อไปของระบบ (O'Brien, 2001; McNiff, 2002)

การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมมีเป้าหมายเพื่อวิเคราะห์ปัญหาในพื้นที่เป้าหมาย โดยใช้วิธีการทดสอบความคิดใหม่ๆ และนำไปปฏิบัติเพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น การวิจัยแบบนี้คนในชุมชนจะเข้ามามีส่วนร่วมโดยตรงในกระบวนการวิจัย ขณะเดียวกันก็จะทำการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานของนักวิจัยไปพร้อมๆ กันเพื่อปรับปรุงการปฏิบัติงาน สิ่งที่สำคัญที่สุดคือ การวิจัยปฏิบัติเป็นวิธีการที่จะทำให้ให้นักวิจัยเข้าใจการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติหรือการฝึกฝนของแต่ละคนว่าจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนที่ตนเข้าไปศึกษาอย่างไร (Dick, 2002; Checkland & Holwell, 1998;).

การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมไม่ใช่เป็นเพียงการศึกษาที่คาดว่าจะต้องตามด้วยการลงมือปฏิบัติเท่านั้น แต่เป็นการปฏิบัติที่เกิดจากการศึกษาค้นคว้า และผลลัพธ์ที่ได้ต้องมาจากการเปลี่ยนแปลงและการศึกษาค้นคว้าใหม่ในกระบวนการวิจัย ซึ่งกระบวนการนี้ต้องดำเนินการโดยผู้มีส่วนร่วมเท่านั้น การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมไม่ใช่เป็นเพียงการได้มาซึ่งตัวแปรเด่นๆ จากที่ประชุม หรือจากการตั้งเป้าหมายที่จะให้เกิดความร่วมมือของผู้ที่เราต้องการช่วยเหลือ หรือการนำนโยบายหลัก หรือนโยบายขององค์กรไปใช้ในการดำเนินการ แต่การวิจัยแบบนี้พยายามที่จะดำเนินการในรูปแบบที่เป็นประชาธิปไตยมากที่สุด กล่าวคือต้องไม่เป็นกระบวนการที่เป็นการบังคับ ทั้งนี้ผู้ที่ต้องการรับการช่วยเหลือต้องเป็นผู้กำหนดวัตถุประสงค์ วิธีการและผลลัพธ์ตามที่เขาต้องการ

การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมกับคนในชุมชนใดต้องอยู่บนฐานของแนวคิดที่ว่างานวิจัยนั้นต้องดำเนินการโดยคนในชุมชนและเพื่อคนในชุมชน นั่นก็หมายความว่า การวางแผนการศึกษาค้นคว้าวิจัยต้องบ่งชี้ให้เห็นประเด็นเฉพาะที่กำหนดโดยคนในชุมชนและผลลัพธ์ที่

ออกมาก็ต้องยังประโยชน์โดยตรงต่อการนำไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาของคนเหล่านั้นเป็นหลัก กระบวนการการวิจัยแบบมีส่วนร่วมดำเนินการโดยการทำซ้ำๆ ในกระบวนการที่นักวิจัยและชุมชนต่างร่วมกันเริ่มต้นระบุประเด็นที่เกี่ยวข้องและปัญหาสำคัญๆ ที่ต้องการปรับปรุงแก้ไข แล้วมาเริ่มต้นศึกษาวิจัย ทดลองปฏิบัติการ เรียนรู้กระบวนการที่ดำเนินการ และดำเนินเป็นวงจรของระบบการศึกษาค้นคว้าและปฏิบัติการใหม่และต้องทำแบบนี้ซ้ำๆ กันไปอย่างต่อเนื่อง

Kemmis and McTaggart (1988) มองว่าการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมมีลักษณะของการเปลี่ยนแปลงที่ขึ้นหรือลงเป็นเกลียว ดังแผนภูมิที่ 1 เพราะงานวิจัยที่ใช้กระบวนการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจะมีขั้นตอนของการวิจัยแบบปฏิบัติการ (action research) อยู่ 4 ช่วงเวลา (moments) คือ การสะท้อนความคิด (reflection) การวางแผน (planning) การลงมือปฏิบัติ (action) และการสังเกต (observation) อย่างเป็นระบบทุกขั้นตอน

แผนภูมิที่ 1 ลักษณะของการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของ

Kemmis and McTaggart

การสะท้อนความคิดในกระบวนการมีส่วนร่วม (Reflection in PAR) คือเวลาที่ผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในงานวิจัยได้ทำการตรวจสอบปัญหาและแนวทางที่จะก่อให้เกิดผลขึ้นมา หลังจากนั้นก็ทำการประเมินและดำเนินการสร้างสิ่งที่เขาให้ความสำคัญขึ้นมาอีกครั้ง การสะท้อนความคิดเห็นรวมถึงการถกปัญหาของผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมก่อน

การวางแผนในกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Planning in PAR) การวางแผนต้องมีลักษณะสร้างสรรค์และเกิดขึ้นในระหว่างการอภิปรายของผู้เข้าร่วมในโครงการ การวางแผนต้องมีการตรวจสอบหรือวิเคราะห์การกระทำของผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมแต่ละคนอย่างรอบคอบ และต้องมีการประเมินผลการเปลี่ยนแปลงด้วย

การปฏิบัติการในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Action in PAR) เกิดขึ้นเมื่อมีการนำไปสู่การปฏิบัติในพื้นที่วิจัยและมีความคาดหวังที่จะเห็นสถานการณ์ที่เป็นอยู่ในสังคมมีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น การปฏิบัติการนี้ต้องเป็นไปอย่างรอบคอบและมีกลยุทธ์ และส่วนนี้เองที่ทำให้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมแตกต่างจากวิธีการวิจัยแบบอื่น เพราะการ

ปฏิบัติการและการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในสถานการณ์จริงไม่ใช่การทดลองที่เป็น “เพียงแค่ว่ามันใช้งานได้หรือไม่”

การสังเกตในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Observation in PAR) เป็นส่วนหนึ่งของ “การวิจัย” แบบนี้ เพราะการสังเกตสามารถมองเห็นการเปลี่ยนแปลงของผลกระทบและบริบทในสถานการณ์ที่เกิดขึ้นดำเนินตามกรอบที่ได้กำหนดไว้ (Kemmis and McTaggart 1988) ในขั้นตอนนี้เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประเภทแบบสอบถาม สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในอันที่จะสร้างความมั่นใจต่อวิธีการวิจัยทางวิทยาศาสตร์ที่เหมาะสมและผลลัพธ์ที่ได้ก็มีความหมายตามนัยทางสถิติได้ การสังเกตและการปฏิบัติมักเกิดขึ้นในเวลาเดียวกัน

2.4.2 กระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

นักการศึกษาและนักวิจัยที่มีชื่อเสียงในเมืองไทยอีกหลายท่านที่นำกระบวนการมีส่วนร่วมไปใช้และได้ทำการสรุปข้อมูลในเรื่องเหล่านี้ไว้อย่างน่าสนใจโดยได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่ากระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่พัฒนาขึ้นในช่วงต้นๆ เป็นกระบวนการที่ต้องการนำไปใช้ในกลุ่มประชาชนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างแท้จริง ซึ่งการดำเนินงานปรัชญาดังนี้

1) การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่มีชีวิตและเริ่มต้นจากสภาพจริงในปัจจุบันว่าปัญหาในปัจจุบันของพื้นที่คืออะไร มีพัฒนาการจากสภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ภาษา วัฒนธรรม และความเชื่ออย่างไร และกระบวนการวิจัยก็มุ่งไปถึงจุดที่ควรจะเป็นได้ในอนาคต ซึ่งไม่สามารถจะทำนายได้ ดังนั้นความหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจะมีลักษณะสำคัญอยู่ 3 ประการคือ ประการแรกการมีส่วนร่วมต้องมีความยืดหยุ่นและปรับเปลี่ยนได้ ประการที่สองการมีส่วนร่วมไม่สามารถกำหนดเวลาให้ตายตัวได้ และประการสุดท้ายของลักษณะการมีส่วนร่วม คือกิจกรรมการมีส่วนร่วมนั้นไม่สามารถกำหนดกิจกรรมล่วงหน้าเป็นเวลานานๆ ได้ เพราะชุมชนมีลักษณะที่เป็นพลวัต

2) การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเชื่อว่าผู้ด้อยโอกาสมีความสามารถที่จะทำงาน สามารถที่จะร่วมคิด ร่วมอภิปราย และร่วมตัดสินใจด้วยกันได้

3) การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ต้องเริ่มจากความรู้สึกของคนในพื้นที่ต่อปัญหาหรือความต้องการของตนไปสู่การคิด การเข้าใจ และการลงมือปฏิบัติซึ่งยังผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในตัวเองและในชุมชน

4) กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมประกอบไปด้วยการแสวงหาความรู้และการลงมือปฏิบัติไปอย่างต่อเนื่องและไม่สิ้นสุดในหนึ่งวงจรเท่านั้น แต่กระบวนการนี้ต้องดำเนินไปตราบเท่าที่ผู้มีส่วนร่วมยังสามารถรวมกลุ่มกันได้

5) ภูมิปัญญาชาวบ้านมีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าภูมิปัญญาของนักวิชาการ อคิน รพีพัฒน์ (มปป.) ได้กล่าวถึงกระบวนการมีส่วนร่วมว่ามีอยู่ 5 ขั้นตอน คือ ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา พิจารณาปัญหาและจัดลำดับความสำคัญของปัญหา ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการหาสาเหตุของปัญหา ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการค้นหาและพิจารณาแนวทางแก้ไข ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาและ ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการประเมินกิจกรรมการพัฒนา

ขณะที่ (อมรา พงศาพิชญ์, 2545) ได้เป็นแบ่งกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนที่แตกต่างออกไปใน 5 ขั้นตอน ที่มีรายละเอียดและลำดับขั้นที่แตกต่างกันออกไปบ้าง กล่าวคือ ขั้นแรกเป็นการมีส่วนร่วมในการร่วมในการวางแผน คือการมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา กำหนดลำดับความสำคัญ ตั้งเป้าหมาย กำหนดแนวทางการดำเนินการ ติดตาม ประเมินผลและตัดสินใจ ขั้นที่สองคือการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม ประกอบด้วย การสนับสนุนด้านทรัพยากรและด้านการประสานความร่วมมือในการดำเนินงาน ขั้นตอนที่สามคือการร่วมมือในการใช้ประโยชน์ เป็นการนำกิจกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ ซึ่งเป็นการเพิ่มระดับของการพึ่งตนเองและควบคุมทางสังคม ขั้นตอนที่สี่คือการร่วมมือในการได้รับประโยชน์ คือการแจกจ่ายผลประโยชน์การพัฒนาอย่างยุติธรรม และขั้นตอนสุดท้ายเป็นการมีส่วนร่วมในการประเมินผล เพื่อประชาชนในชุมชนจะได้ทราบถึงปัญหา อุปสรรคต่างๆ เพื่อร่วมกันดำเนินการหาทางแก้ปัญหาต่อไป

สำหรับงานวิจัยที่ดำเนินการในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้นำแนวคิดการมีส่วนร่วมของ (สิทธิณัฐ ประพุทธินิติสาร, 2545: 77-83) มาเป็นแนวคิดหลักในการดำเนินการคู่ขนานไปกับการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของ Kemmis and McTaggart ที่มองว่ากระบวนการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจะเป็นขั้นตอนของการวิจัยแบบปฏิบัติการที่ประกอบด้วย 4 ช่วงเวลา (moments) คือ การสะท้อนความคิด การวางแผน การลงมือปฏิบัติ และการสังเกตอย่างเป็นระบบ ในแต่ละช่วงเวลา ที่เกิดขึ้นในกระบวนการวิจัยจะเชื่อมโยงเกี่ยวเนื่องตามกันและกันโดยตลอดและจะเกิดขึ้นเป็นวงจรซ้ำๆ เป็นเกลียว ขณะที่สิทธิณัฐ ประพุทธินิติสารมองว่าการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมมีขั้นตอนที่ปฏิบัติได้ง่ายและเป็นธรรมชาติตามวิถีการดำรงชีวิตของชาวบ้าน ดังนั้นการศึกษาเอกสารจึงได้นำเสนอหลักการและวิธีการการมีส่วนร่วมของ สิทธิณัฐ

ประพุทธนิตินิสาร ในรายละเอียดของการนำขั้นตอนการมีส่วนร่วมมาสู่การปฏิบัติการซึ่งมีรายละเอียดดังในบทที่ 3 ว่าด้วยระเบียบวิธีการวิจัย

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ที่มีแนวคิดพื้นฐานต่อการพัฒนา ศักยภาพขององค์กรว่า “สามารถแสวงหาแนวทางไปสู่การเปลี่ยนแปลงในการจัดการองค์กรที่ เหมาะสมได้” หากสมาชิกในองค์กรมีโอกาสได้พูด ได้สะท้อนความจริงที่กำลังเผชิญอยู่ มีอำนาจ มีทรัพยากรที่พวกเขาเป็นเจ้าของ เป็นคนจัดการ พวกเขาจะสามารถผลักดันการแก้ปัญหาได้อย่าง ถูกจุดและอย่างยั่งยืน มนุษย์มีความสามารถในการสร้างสรรค์ สามารถเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม เปลี่ยนสังคมให้เป็นสังคมใหม่ที่เหมาะสมกว่าเดิมได้ โดยใช้วิธีการถอดบทเรียนและปฏิบัติร่วมกัน เพราะการเปิดโอกาสให้คนในองค์กรมีโอกาสแสดงความคิดเห็นต่อสิ่งที่เขาเผชิญอยู่ แลกเปลี่ยน ประสบการณ์บนพื้นฐานของความเสมอภาค จริงใจในการสนทนา ทำให้คนเกิดความตระหนักและรู้ ้แจ้งด้วยตนเองในความรู้ ศักยภาพที่ซ่อนเร้นในตัวเอง เกิดความสามารถในการรวบรวม ประสบการณ์และเหตุผลในการตัดสินใจที่จะเลือกวิธีปฏิบัติเพื่อนำองค์กรไปสู่สิ่งที่เหมาะสมกว่าใน สถานการณ์ที่เปลี่ยนไป (สิทธิณัฐ ประพุทธนิตสาร : 2545) ผู้วิจัยก็เชื่อว่ากระบวนการวิจัยปฏิบัติการ แบบมีส่วนร่วมจะสามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงให้แก่บ้าน “หนึ่งสุชาติ ทรัพย์สิน” ได้ ด้วยขั้นตอน การวิจัยดังต่อไปนี้

1. ขอบเขตในการวิจัย
2. วิธีดำเนินการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.1.1 ขอบเขตด้านพื้นที่และกลุ่มประชากรที่ศึกษา

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาหลักทั้งหมดอยู่ในบ้านหนึ่งสุชาติ ทรัพย์สิน คือ ครอบครัวศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (การแสดงพื้นบ้าน) พุทธศักราช 2549 ได้แก่ นายสุชาติ ทรัพย์สิน ภรรยา บุตร บุตรเขย บุตรสะใ้ และหลานๆ จำนวนทั้งสิ้น 10 คน และกลุ่ม ประชากรที่เกี่ยวข้องในฐานะกลุ่มทดลองกระบวนการเรียนรู้วัฒนธรรมพื้นบ้านสู่การท่องเที่ยวเพื่อการ เรียนรู้ ได้แก่กลุ่มนักศึกษาหลักสูตรภาษาญี่ปุ่นมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ที่ลงทะเบียน เรียนรายวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการท่องเที่ยว 1 และภาษาอังกฤษเพื่อการท่องเที่ยว 2 ทั้งหมดจำนวน 9 คน นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติจากบริษัท Intrepid ที่เดินทางมายังบ้านหนึ่งสุชาติ ทรัพย์สินตั้งแต่

เดือนมกราคม 2551 ถึง เดือนพฤศจิกายน 2551 จำนวน 50 กลุ่ม โดยทีมวิจัยได้ทำแบบสอบถาม (ภาคผนวก ก) สัมภาษณ์ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว จำนวน 72 คน เหตุผลที่เลือกศึกษานักท่องเที่ยวกลุ่มนี้เพราะเป็นบริษัทที่มีกลุ่มนักท่องเที่ยวที่สนใจเรียนรู้มรดกทางวัฒนธรรม ประเพณีพื้นบ้าน ส่งเสริมการศึกษา และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ผู้ให้ข้อมูลประกอบในประเด็นที่เกี่ยวข้อง ได้คัดเลือกที่จะสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการและการเชิญเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นในเวทีเสวนาในกระบวนการวิจัย ประกอบด้วย มัคคุเทศก์จากบริษัททัวร์อื่นๆ ที่นำนักท่องเที่ยวมาเที่ยวชมพิพิธภัณฑ์หนังตะลุงสุชาติ ทรัพย์สิน เจ้าของโรงแรม บริษัททัวร์ และเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานการท่องเที่ยวอื่นๆ ในระหว่างดำเนินโครงการ

3.1.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาที่ศึกษาครั้งนี้จะครอบคลุมเฉพาะบริบทที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาสาระด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นและวิถีชีวิตของหนังสุชาติ ทรัพย์สินและครอบครัว เรื่องราวที่ปรากฏในการแสดงหนัง รูปหนัง รูปแบบการแสดงที่เป็นอัตลักษณ์ของหนังสุชาติ ทรัพย์สิน รวมถึงที่มาและรูปแบบการจัดการพิพิธภัณฑ์หนังตะลุงเพื่อ “ธำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมด้านการแสดงพื้นบ้าน” ที่เกิดมาจากความสนใจส่วนตัวที่มีมาแต่เด็กของหนังสุชาติ ทรัพย์สิน และแรงบันดาลใจสูงสุดที่จะทำงานถวาย ตามพระกระแสรับสั่งของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงตรัสขณะเข้าเฝ้าเพื่อแสดงหนังตะลุงถวายว่า “ ขอบใจที่รักษาของเก่าไว้ได้ อย่าหวังวิชา พยายามถ่ายทอดให้คนรุ่นหลังด้วย เพราะการรักษาวัฒนธรรม คือการรักษาชาติ ”

3.2 วิธีดำเนินการวิจัย

3.2.1 ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ด้วยการผสมผสานแนวคิดการจัดการองค์กร และการเรียนรู้ปัญหาขององค์กรเข้าด้วยกัน โดยมีกระบวนการหลัก ดังนี้

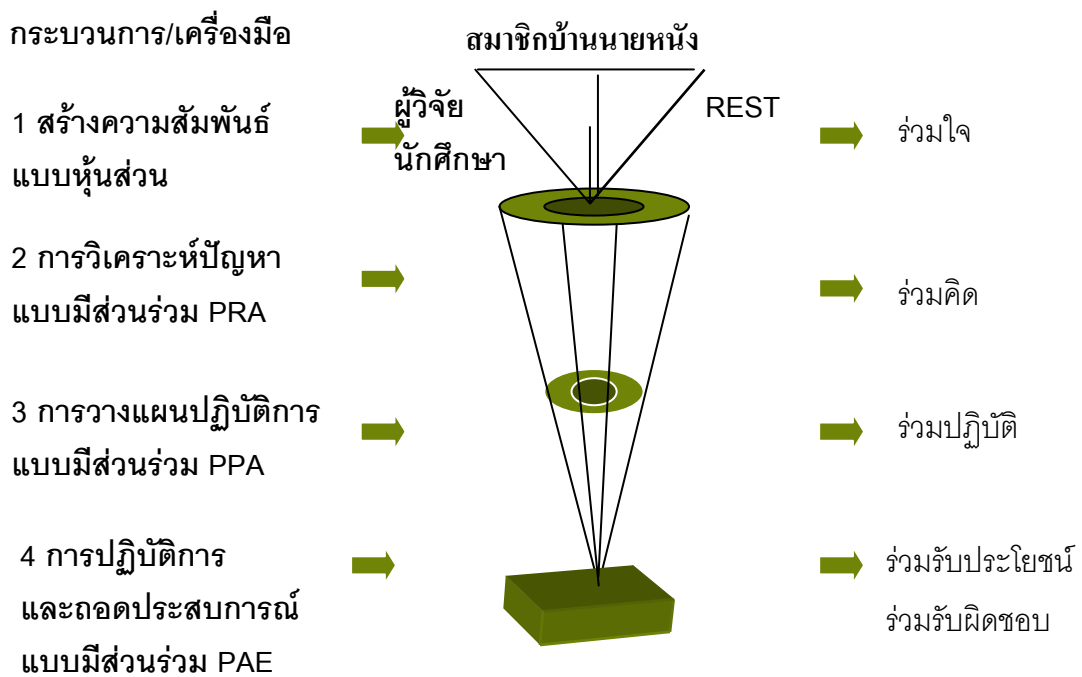
- 1) การสร้างความสัมพันธ์กับสมาชิกของพิพิธภัณฑ์หนังตะลุงสุชาติ ทรัพย์สิน ชักชวนเข้าร่วมเป็นทีมวิจัย ขั้นตอนนี้เป็นกรสร้างความร่วมมือกับองค์กรแบบหุ้นส่วนเพื่อสร้างความร่วมมือร่วมใจ ให้เกิดความเข้าใจในบริบทงานวิจัย โดยการพบปะกับสมาชิกขององค์กรอย่างไม่เป็นทางการ

2) การวิเคราะห์ปัญหาแบบมีส่วนร่วม (Participatory Rural Appraisal: PRA) เป็นการประชุมร่วมกันเพื่อวิเคราะห์ปัญหา สาเหตุและแนวทางแก้ไขปัญหอย่างเป็นระบบ

3) การวางแผนปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Planning for Action: PPA) โดยจัดการประชุมกับกลุ่มคนในองค์กรที่มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อวิเคราะห์ปัญหา และวิธีแก้ปัญหา อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งจะนำไปสู่แผนปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม ขั้นตอนนี้เป็นการสร้างข้อผูกพันและ พันธสัญญาในการทำงานร่วมกัน

4) การปฏิบัติและถอดประสบการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participatory Action and Evaluation: PAE) เป็นการปฏิบัติการตามแผนที่กำหนดไว้ และร่วมกันสรุปบทเรียนทั้งที่เป็น ความสำเร็จและความล้มเหลวของการทำงาน เพื่อค้นหาความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการแก้ไข ปัญหา ความรู้เกี่ยวกับปัญหา และความสามารถของหุ้นส่วนในการแก้ไขปัญหาคูแผนภูมิที่ 2 ประกอบ

กระบวนการและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

แผนภูมิที่ 2 กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
ดัดแปลงจาก สิทธิณัฐ ประพุทธนิตสาร, 2545 : หน้า 80

3.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) **ผู้วิจัยเป็นเครื่องมือ** เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการเก็บข้อมูลทั้งหมดในครั้งนี้ เพราะมีบทบาทที่เป็นทั้งผู้สังเกต ผู้บันทึกภาคสนาม ผู้สัมภาษณ์ และเป็นวิทยากรกระบวนการไปพร้อมๆ กัน ซึ่งเป็นงานที่ค่อนข้างยากเพราะเป็นงานเปลี่ยนความคิดคน ในการทำให้คนในองค์กรที่เราไปศึกษามองเห็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานขององค์กร และหันมาสนใจให้ความสำคัญ ร่วมมือกัน และเกิดพันธสัญญา ร่วมกันในการแก้ปัญหาของแต่ละคนและขององค์กรโดยรวม ดังนั้นผู้วิจัยที่ใช้กระบวนการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อทำงานในโครงการลักษณะนี้จึงต้องพัฒนาทักษะของแต่ละคนให้กว้างและหลากหลาย และพัฒนาให้เกิดทักษะที่แตกต่างจากงานวิจัยแบบดั้งเดิมที่ผู้ร่วมวิจัยไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมการวิจัย ทักษะที่นักวิจัยในโครงการต้องพัฒนาขณะทำการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ 1) ทักษะส่วนบุคคลในการสร้างมนุษยสัมพันธ์กับกลุ่มที่ทำการศึกษาทุกกลุ่มและภายในกลุ่มผู้วิจัยเองที่ต้องทำงานร่วมกันตลอดโครงการวิจัย 2) ทักษะในการเป็นวิทยากรกระบวนการ (facilitative skill) เพื่อกระตุ้นให้ผู้ให้ข้อมูล ผู้ปฏิบัติการในโครงการแสดงออกทางความคิดอย่างอิสระและมีความรับผิดชอบต่อการนำเสนอข้อมูล 3) ทักษะในการตั้งคำถามและสะท้อนความคิดทั้งในการพูดคุยแบบไม่เป็นทางการ เป็นทางการ และในเวลาที่ไม่สะดวก 4) ทักษะในการฟัง การสื่อสาร และการสังเกตสิ่งต่าง ๆ เพื่อให้สามารถเก็บรวบรวมให้ได้มากที่สุด และสะท้อนความคิดได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และมีอิสระมากที่สุด 5) ทักษะในการทำกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ การฝึกการรับรู้ความรู้สึกคน ดังนั้นเพื่อให้ผู้วิจัยในโครงการสามารถเป็นเครื่องมือที่เชื่อถือได้และได้รับข้อมูลที่เที่ยงตรง ผู้วิจัยมีการเตรียมตัวเพื่อทำงานในภาคสนามและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ดังนี้

(1) **เตรียมความพร้อมของผู้วิจัยแต่ละคนเพื่อเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ** ผู้วิจัยรวบรวมประสบการณ์ที่เคยทำวิจัย และการเข้าร่วมสังเกตการณ์จากการจัดเวทีของนักวิจัยของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ในระหว่างปี พ.ศ. 2545 – 2546 ในหลายๆ เวทีในภาคใต้ กอปรกับการเข้าร่วมนำเสนอผลงานและรับฟังการนำเสนอผลงานการวิจัยที่ดำเนินการโดยสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ) ระหว่างปี พ.ศ. 2546 – 2550 ทั้งการจัดสัมมนาวิจัยในระดับประเทศและระดับภูมิภาคหลายครั้ง ทำให้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างนักวิจัยด้วยกันเองและต่อมาผู้วิจัยมีโอกาสร่วมงานกับองค์กรเอกชนในการวิจัยแบบมีส่วนร่วมอีกหลายครั้ง

(2) **เรียนรู้เพื่อเป็นวิทยากรกระบวนการ** เพื่อให้สามารถรวบรวมข้อมูลจากการสังเกตพฤติกรรมของสมาชิกบ้านนายหนัง พฤติกรรมของนักศึกษาที่มาทำการเรียนรู้และผู้

ถ่ายทอดความรู้ รวมถึงพฤติกรรมนักท่องเที่ยวนั้น มาผนวกกับการพูดคุย สัมภาษณ์ทั้งที่ไม่เป็นทางการและเป็นทางการในการดำเนินการร่วมกันระหว่างสมาชิกบ้านหนังสือชาติ ทรัพย์สิน นักศึกษาและกลุ่มนักท่องเที่ยว ให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง เหมาะสม เชื่อถือได้ทีมากที่สุด ผู้วิจัยจึงได้เข้ารับการฝึกอบรมการวิจัยอีกหลายครั้ง ผู้วิจัยได้พัฒนาทักษะการเก็บข้อมูล การเสวนากลุ่ม การเป็นวิทยากรเพิ่มเติมในระหว่างการทำงานภาคสนาม และเรียนรู้การเป็นวิทยากรกระบวนการจากทีมงานของ REST ที่ได้มาเป็นวิทยากรกระบวนการหลายครั้ง บางครั้งผู้วิจัยได้ร่วมเป็นวิทยากรกับทีมงาน REST ด้วย ทำให้การประชุมเสวนาสามารถดำเนินไปได้ตามเป้าหมาย นอกจากนี้ผู้วิจัยยังเรียนรู้เพิ่มเติมจากตำราต่าง ๆ เช่น จากหนังสือ Facilitator's Guide to Participatory Decision Making ของ Sam Kaner และการสืบค้นจาก internet เพื่อนำรูปแบบและวิธีการ มาสรุปเป็นองค์ความรู้แล้วนำไปทดลองปฏิบัติใหม่ในพื้นที่ของโครงการวิจัย และผู้วิจัยจะประเมินการเรียนรู้ของตนเองตลอดเวลาการทำงานทั้งประเมินตนเองและให้เพื่อนร่วมวิจัยเป็นผู้ประเมิน โดยการนำบันทึกข้อเท็จจริงที่แต่ละคนพบเห็น มาแยกออกจากความรู้สึก แล้วนำมาทบทวนเพื่อประเมินความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเป็นระยะของกลุ่มประชากรที่เราทำการศึกษา นอกจากนี้ผู้วิจัยยังต้องเรียนรู้ข้อบกพร่องในการทำงานแต่ละครั้ง มีการนำมาประชุมกลุ่มย่อยเพื่อปรับปรุงการทำงานครั้งต่อไปจนสามารถฝึกทักษะวิทยากรกระบวนการเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ ปัจจุบันผู้วิจัยมีความมั่นใจในการทำงานภาคสนาม เข้าใจกระบวนการเรียนรู้แบบผู้ใหญ่ และการเรียนรู้ร่วมกันของพื้นที่วิจัย และสามารถนำกระบวนการนี้ไปใช้ในการทำวิจัยตลอดโครงการ

2) **ทีมผู้ช่วยนักวิจัยเป็นเครื่องมือ** ทีมนักศึกษาหลักสูตรภาษาญี่ปุ่น เป็นผู้ช่วยนักวิจัยในการเก็บข้อมูล โดยการเขียนบันทึกประจำวัน (diary) โดยนักศึกษาต้องบันทึกการสังเกตพฤติกรรมของสมาชิกบ้านหนังสือชาติ ทรัพย์สิน พฤติกรรมและความรู้สึกของตนเอง รวมถึงพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว ทุกครั้งที่มีการเตรียมข้อมูลเพื่อรับนักท่องเที่ยวและขณะรับนักท่องเที่ยวในการเดินทางมาในแต่ละครั้ง นักศึกษาจึงนับเป็นเครื่องมือสำคัญอีกกลุ่มหนึ่ง ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้เตรียมความพร้อมของทีมผู้ช่วยนักวิจัยกลุ่มนี้ ดังนี้

- (1) ชี้แจงวัตถุประสงค์ วิธีการ และระยะเวลาในการวิจัย
- (2) สอนแนวคิดเกี่ยวกับวิจัยแบบมีส่วนร่วม เทคนิคการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ การจดบันทึกภาคสนาม การเขียนบันทึกรายวัน ในกิจกรรมที่นักศึกษาเข้าร่วมเป็นผู้เรียนรู้ และเป็นผู้ให้ข้อมูล ตามความเหมาะสมในแต่ละสถานการณ์
- (3) ร่วมกันกำหนดข้อตกลงในการเรียนรู้ การพัฒนาตนเอง การรับการประเมินจากฝ่ายต่างๆ ในการร่วมกันทำงาน และนัดหมายพบปะเพื่อวางแผนกระทำกิจกรรมร่วมกันต่อไป

3) **การบันทึกภาคสนาม** การจดบันทึกเป็นเครื่องมือสำคัญของผู้วิจัยในการเก็บข้อมูลเพื่อทำให้การวิจัยมีความสมบูรณ์ ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้การบันทึกภาคสนามเป็นเครื่องมือหลักที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการจัดเวทีการสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์เจาะลึก และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ซึ่งผู้วิจัยจะจดบันทึกสิ่งที่สังเกตได้ตามความเป็นจริงภายใน 24 ชั่วโมง หลังจากทำการเก็บข้อมูลและทำการบันทึกทุกวัน เมื่อผู้วิจัยสามารถสร้างสัมพันธ์แบบหุ้นส่วนได้แล้ว จึงมีโอกาสได้ตรวจสอบข้อมูลเพื่อความถูกต้องของข้อมูลมากยิ่งขึ้น 4)

การบันทึกประจำวัน เป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยใช้เพื่อการทบทวนความทรงจำเกี่ยวกับขั้นตอนกระบวนการ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตลอดการศึกษาและใช้เป็นข้อมูลในการประเมินตนเอง เพื่อนำไปสู่การพัฒนาตนเองในเรื่องเทคนิค และกระบวนการวิจัย

5) **อุปกรณ์เสริมที่ใช้ในการช่วยเก็บรวบรวมข้อมูล** การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ใช้การบันทึกเสียงและการบันทึกภาพถ่ายเป็นอุปกรณ์เสริมในการช่วยเก็บข้อมูล ผู้วิจัยพบว่า การบันทึกเสียงใช้ได้เฉพาะการเก็บข้อมูลในการประชุมหรือการทำกลุ่มที่เกิดขึ้นในการประชุมปฏิบัติการ (workshop) แต่ไม่เหมาะที่จะใช้ในการสัมภาษณ์ หรือสนทนากลุ่มในกลุ่มผู้ที่มีความสนใจร่วม เนื่องจากผู้วิจัยสังเกตเห็นว่าทุกครั้งที่มีผู้วิจัยขออนุญาตบันทึกเสียง บรรยากาศการสนทนาจะเปลี่ยนไป ผู้ให้ข้อมูลรู้สึกอึดอัด ผู้วิจัยจึงได้ปรับเป็นใช้การบันทึกย่อและทำการบันทึกภาคสนามฉบับสมบูรณ์ภายหลังทำให้สามารถดำเนินการเก็บข้อมูลได้อย่างเป็นธรรมชาติมากขึ้น

3.3. การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

3.3.1 แหล่งข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ แบ่งแหล่งข้อมูลออกเป็น 2 ลักษณะด้วยกัน คือ

1) **ข้อมูลปฐมภูมิ** มาจาก 3 แหล่ง คือ ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (participant observation) โดยสังเกตการณ์ทำงานของสมาชิกบ้านหนึ่งตระกูลสุชาติทรัพย์สิน นักศึกษาหลักสูตรภาษาญี่ปุ่น นักท่องเที่ยว ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ที่เน้นการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (informal interview) โดยมีเค้าโครงการสัมภาษณ์ ทั้งสัมภาษณ์เดี่ยวและสัมภาษณ์กลุ่ม และข้อมูลจากการจัดเวที โดยการใช้การบันทึกเสียง

2) **ข้อมูลทุติยภูมิ** เป็นข้อมูลจากการรวบรวมเอกสารท้องถิ่น วิทยานิพนธ์ รายงานการสัมมนา รายงานวิจัย บทความและข้อเขียนต่างๆ โดยข้อมูลทุติยภูมินี้จะมีการประเมินความน่าเชื่อถือ ด้วยการตรวจสอบกับหลักฐานข้อมูลอื่นด้วย

3.3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้ใช้ข้อมูลเชิงคุณภาพในการเก็บข้อมูลตลอดระยะเวลาที่ศึกษา เพื่อศึกษาความคิดเห็น การปฏิบัติ เกี่ยวกับการจัดการพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ทรัพย์สิน รวมทั้งประเมินความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น วิธีการที่ใช้ประกอบด้วยการสัมภาษณ์ สทนากลุ่ม และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยมีรายละเอียดการดำเนินงาน ดังนี้คือ

1) **การสัมภาษณ์** เป็นการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสนทนาแบบมีวัตถุประสงค์ ในการทำให้ผู้ให้ข้อมูลหลักเล่าเรื่อง ประสบการณ์ ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องที่ถูกวิจัยสนใจศึกษา โดยผู้วิจัยจะทำหน้าที่ในการป้อนคำถามเพื่อกระตุ้นให้ผู้ให้ข้อมูลเล่าเรื่องได้อย่างเป็นธรรมชาติและรับฟังเรื่องราวเหล่านั้น พบว่าการสนทนาอย่างไม่เป็นทางการทำให้ได้ข้อมูล และข้อเท็จจริงมากกว่าการสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ และการใช้การบันทึกเสียงทำให้ผู้ให้ข้อมูลรู้สึกไม่เป็นธรรมชาติและเป็นกังวลมากกว่า ดังนั้นในระยะต่อมา ผู้วิจัยใช้การบันทึกย่อขณะสนทนาและทำบันทึกภาคสนามทันทีหลังสิ้นสุดการสนทนา ต่อมาผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้งหนึ่ง เพื่อยืนยันความถูกต้องของข้อมูล

2) **การสนทนากลุ่ม (focus group discussion)** ในการศึกษาครั้งนี้ระยะแรก ใช้การสนทนากลุ่มในการศึกษาความคิดเห็น การปฏิบัติ รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการ ในระยะต่อมาประยุกต์ใช้ในการระดมสมอง ประเมินผล การถอดบทเรียน ในระยะแรกผู้วิจัยทำการถอดเทปเอง เมื่อกิจกรรมมากขึ้นในระยะหลังผู้ช่วยวิจัยมาช่วยในการถอดเทป ผู้วิจัยนำไปให้ผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบอีกครั้งตามความเหมาะสมในภายหลัง ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยจัดให้มีการสนทนากลุ่มโดยมีการวางแผนล่วงหน้า โดยการสนทนาแต่ละครั้งมีผู้ร่วมสนทนาครั้งละประมาณ 6 ถึง 10 คน การสนทนามีบรรยากาศที่สบาย ๆ โดยผู้วิจัยและทีมงานทำหน้าที่เป็นคนผู้คอยกระตุ้นให้สมาชิกกลุ่มทุกคนได้แสดงความคิดเห็น ในขณะที่สนทนากลุ่มผู้วิจัยและทีมจดบันทึกและสังเกตพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในระหว่างการวิจัยได้จัดให้มีการสนทนากลุ่ม 10 ครั้ง ดังนี้

1. วางแผนการรวบรวมข้อมูล
2. วิเคราะห์ข้อมูลของนักท่องเที่ยว
3. การจัดเสวนาเพื่อคืนข้อมูล
4. จัดอบรมมัคคุเทศก์
5. ฝึกจัดทำทัวร์และปรับปรุงรูปแบบการทำทัวร์
6. ประเมินผลการทำทัวร์
7. การพัฒนารูปแบบทัวร์

8. สอนภาษาอังกฤษแบบมีส่วนร่วมให้สมาชิกบ้านหนังสือสุชาติ ทรัพย์สิน
9. ประเมินการใช้ภาษาอังกฤษในการเป็นมัคคุเทศก์
10. เก็บข้อมูลของพิพิธภัณฑ

3) การจัดเวทีและกิจกรรมกลุ่ม การจัดเวทีเน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิกบ้านหนังสือสุชาติและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องของทางตรงและทางอ้อม ในการจัดเวทีที่ทีมงานผู้วิจัยจะทำบทบาทเป็นวิทยากรกระบวนการ มีหน้าที่ในการดำเนินการและควบคุมการดำเนินเวทีให้เป็นไปด้วยดี ผู้วิจัยและทีมงานเป็นผู้กระตุ้นให้สมาชิกทุกคนได้แสดงความคิดเห็นตามประเด็นที่ต้องการศึกษาเป็นหลัก ใช้เวลา 1 วัน ผู้วิจัยแบ่งเวลาเป็นช่วงและพักทุก 3 ชั่วโมง ในขณะที่ประชุมนักวิจัยจะจดบันทึกการประชุมและสังเกตพฤติกรรมของสมาชิก ในการจัดเวทีจะมีกิจกรรมกลุ่ม เป็นกิจกรรมที่สร้างความเข้าใจตนเอง และผู้อื่น เพื่อให้สมาชิกบ้านหนังสือสุชาติศึกษาความต้องการที่แท้จริงของตนเอง และวางเป้าหมายของพิพิธภัณฑที่หนังสือสุชาติ ทรัพย์สิน

4) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสังเกตแบบมีส่วนร่วม คือการที่ผู้วิจัยเป็นผู้สังเกตเองและเข้าไปใช้ชีวิตร่วมกับสมาชิกบ้านหนังสือสุชาติ ทรัพย์สิน มีการร่วมกิจกรรมและพยายามให้คนในบ้านนั้นยอมรับ โดยการที่นักศึกษาหลักสูตรภาษาญี่ปุ่นเข้าไปฝังตัวอยู่ในบ้านหนังสือ ทรัพย์สิน เพื่อเรียนรู้วิถีชีวิตของหนังสือสุชาติ ทรัพย์สินและครอบครัว ร่วมทำกิจกรรมต่างๆ ที่บ้านหนังสือสุชาติ ทรัพย์สิน ให้บริการแก่นักท่องเที่ยว โดยใช้เวลาในการรวบรวมแบบสอบถามและบันทึกการสังเกตอย่างละเอียดเป็นเวลา 70 วัน และไปปฏิบัติเพื่อทดลองนำความรู้มาสื่อความหมายให้แก่นักท่องเที่ยวในฐานะผู้นำทัวร์ทุกสัปดาห์ เป็นเวลา 10 เดือน ทำให้คนในบ้านรู้สึกว่าเป็นเรื่องธรรมดาที่ให้นักวิจัยเข้ามาร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มาร่วมการสังเกตแบบมีส่วนร่วมที่ดำเนินการประกอบด้วย 3 ขั้นตอนคือ การสังเกต การซักถาม และการจดบันทึก สิ่งที่สังเกตได้แก่ 1) การกระทำ (acts) หมายถึงกิจกรรมปกติตามธรรมดาทั่วไปที่เกิดขึ้นในบ้าน 2) แบบแผนการกระทำ (activities) หมายถึง การกระทำหรือพฤติกรรมที่เป็นขั้นตอนและมีลักษณะต่อเนื่องจนเป็นแบบแผนที่เป็นกิจกรรมปกติของบ้านหนังสือสุชาติ ทรัพย์สิน 3) กระบวนการเรียนรู้ต่าง ๆ ขนบธรรมเนียมประเพณี การสังเกตเกี่ยวกับแบบแผนการจัดการอย่างเป็นระบบจะทำให้เห็นบทบาทและหน้าที่ของสมาชิกของบ้านหนังสือสุชาติ ทรัพย์สิน 4) ความหมาย (meaning) หมายถึงการให้ความหมายกับการกระทำหรือแบบแผนพฤติกรรมของสมาชิกทุกๆ คนในบ้านที่ปฏิบัติจนเป็นปกติ และการที่ทุกคนในบ้านมองสังคมและเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคมและวัฒนธรรมที่บ้านหนังสือสุชาติ ทรัพย์สินปฏิบัติต่อกันและผู้มาเยือน 5) ความสัมพันธ์ (relationship) การเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในบ้านเป็นเรื่องที่สำคัญ เพราะจะทำให้เข้าใจโครงสร้างทางสังคมได้ และ 6) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมในองค์กรที่เรา

กำลังศึกษา (participation) หมายถึง การที่สมาชิกบ้านหนังสือชาติ ทรัพย์สิน ยอมให้ความร่วมมือและยอมเป็นส่วนประกอบของโครงสร้างสังคมในส่วนเกี่ยวกับกิจกรรมด้านวัฒนธรรม การวิเคราะห์การมีส่วนร่วมในการจัดการพิพิธภัณฑ์หนึ่งตระกูล จะช่วยให้เข้าใจโครงสร้างของความสัมพันธ์ สภาพสังคม (setting) เป็นภาพรวมทุกแง่มุมที่นักวิจัยสามารถประเมินได้ รวมถึงสถานที่ ในความหมายทางภูมิศาสตร์ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล วัฒนธรรม ความเชื่อ วิถีชีวิต การทำงาน การควบคุมพฤติกรรมของสมาชิก ฯลฯ การแบ่งสิ่งที่สังเกตเป็นหมวดหมู่ทั้ง 6 ประเภท ทำให้นักวิจัยสามารถตรวจสอบได้ว่าตนเองสามารถสังเกตหาข้อมูลได้ครบถ้วนหรือไม่ มีสิ่งใดที่ขาดหายไป ความสามารถในการสังเกตเป็นสิ่งที่ผู้วิจัยต้องเรียนรู้จากการฝึกฝน เทคนิคที่อาจช่วยในการสังเกตมีดังนี้ ก) สังเกตและจดบันทึกทุกสิ่งทุกอย่างที่มองเห็น ผู้วิจัยต้องกำหนดว่าจะอะไรคือสิ่งสำคัญที่ควรจด ทำไม่จึงจด ข) ไม่สังเกตและจดบันทึกอะไรเลยจนกว่าจะมีเหตุการณ์ที่สะดุดใจเกิดขึ้น แล้วเริ่มสังเกตและจดบันทึก วิธีนี้ใช้ได้ดีในเหตุการณ์ที่ผู้วิจัยไม่คุ้นเคย ค) สังเกตสิ่งที่ขัดแย้งหรือแปลก ง) เริ่มจากสิ่งที่คนในบ้านหนังสือชาติ ทรัพย์สิน มองเห็นเป็นปัญหาใหม่ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยการสังเกตตลอดกระบวนการศึกษา

5) **การศึกษาเอกสาร** ผู้วิจัยใช้ข้อมูลเอกสารเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์กับการท่องเที่ยว เป็นข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญที่บอกเกี่ยวกับประวัติศาสตร์การดำเนินงาน นโยบายที่เกี่ยวข้อง เป็นการตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มในประเด็นที่ศึกษา และเป็นข้อมูลเพื่อสนับสนุนการอธิบายบริบทวัฒนธรรมองค์กร โครงสร้างการบริหาร การจัดการบริหาร การดำเนินงานของพิพิธภัณฑ์หนึ่งตระกูลชาติ ทรัพย์สิน

6) **แบบสอบถาม** ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามเพื่อสำรวจความพึงพอใจนักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ใน จำนวน 72 คน จากแบบสอบถามชุดนี้แบ่งระดับความพึงพอใจออกเป็น 5 ระดับคือ คือ 5 หมายถึง พอใจอย่างยิ่ง 4 หมายถึง พอใจ 3 หมายถึง เฉยๆ 2 หมายถึง ไม่พอใจ 1 หมายถึง ไม่พอใจอย่างยิ่ง ตามหัวข้อ 11 หัวข้อดังนี้ เข้าใจเนื้อเรื่องในการแสดง ความพอใจพิพิธภัณฑ์ การต้อนรับ การสื่อถึงวัฒนธรรม ความแปลกใหม่ เวลาในการชม ข้อมูลที่ได้รับ ความรู้ของไกด์ ความสะดวกในการเข้าชม ราคาของที่ระลึก คุณภาพของที่ระลึก

สรุปในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเก็บข้อมูลตามความเหมาะสมกับสถานการณ์ กล่าวคือ ในช่วงแรกของการวิจัยจะใช้การศึกษา เอกสาร สัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการจัดการท่องเที่ยว ใช้คำถามในประเด็นการทำงาน ปัญหาอุปสรรคและความต้องการการพัฒนา ช่วงต่อมาจึงทำการสำรวจความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวแล้วนำผลที่ได้จากการสำรวจมาร่วมสนทนากลุ่มเล่าให้สมาชิกฟัง 1 เวที และอีก 2 เวทีเป็นการเล่าเรื่องที่แปลกจากสมุดเยี่ยมของนักท่องเที่ยวเพื่อดูการเปลี่ยนแปลงด้านความพึงพอใจที่เกิดขึ้นในรอบ 3 เดือน 2 ครั้ง

ทั้งนี้เพื่อเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นและฟังการสะท้อนความคิดของสมาชิก มีการตรวจสอบข้อมูลและเติมข้อมูลให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น การสนทนากลุ่มทำใน 2 ลักษณะ คือ สนทนากลุ่มกับผู้ที่มีความสนใจร่วม และสนทนากลุ่มเพื่อการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น แล้วจึงจัดเวทีเพื่อระดมสมองในการประชุมเชิงปฏิบัติการ สุดท้ายคือการสังเกต แบบมีส่วนร่วม มีการสัมภาษณ์เจาะลึกเพิ่มเติมเพื่อหาประเด็นที่ขาดความลึก และความสมบูรณ์ของข้อมูลเพื่อเป็นการตรวจสอบข้อมูล

3.3.3 การจัดการข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

การจัดการข้อมูลผู้วิจัยสามารถดำเนินงานได้พอสมควร เนื่องจากมีประสบการณ์และทักษะมากจึงใช้การวางแผนและดำเนินการไปตามขั้นตอนที่ศึกษามา โดยการบันทึกภาคสนามของการทำงานในแต่ละวัน หลังจากนั้นอ่านข้อมูลทั้งหมด เพื่อให้ผู้วิจัยสามารถลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นย้อนหลังได้ในแต่ละช่วงเวลา โดยจะบันทึกทุกเหตุการณ์ จากการทำบันทึกเช่นนี้ทำให้ผู้วิจัยได้บันทึกภาคสนามที่สอดคล้องกับบันทึกความคิดเห็นส่วนตัวตามลำดับเหตุการณ์

ในส่วนของการวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา เป็นการวิเคราะห์ตีความจากข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในภาคสนาม ได้ข้อสรุปชั่วคราวแล้วจะวิเคราะห์เปรียบเทียบกับทฤษฎีหรือแนวคิดที่มีอยู่ในประเด็นนั้น การตรวจสอบข้อมูลในภาคสนามและการทบทวนวรรณกรรมจนทำให้ได้ข้อมูล ในระยะแรกผู้วิจัยจะให้เวลากับการเก็บรวบรวมข้อมูลมากกว่าการวิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อมกับการเก็บข้อมูล เนื่องจากต้องศึกษาพลวัตของนักท่องเที่ยวกันหลายครั้ง ทำให้เมื่อผู้วิจัยมาทบทวนข้อมูลภายหลัง พบว่าในบางสถานการณ์ผู้วิจัยสามารถถาม หรือสังเกตข้อมูลได้เพิ่มเติม ทำให้ผู้วิจัยต้องใช้เวลาเพิ่มเติมในการเก็บข้อมูลภายหลัง ทำให้เกิดการเรียนรู้ว่าขั้นตอนนี้มีความสำคัญเพราะจะทำให้สามารถหาข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพครบถ้วนและต่อเนื่อง

การตรวจสอบความเชื่อถือได้ของข้อมูล ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการทำให้ข้อมูลมีความเชื่อถือได้โดย

1) ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บข้อมูลที่หลากหลายอันได้แก่ การสัมภาษณ์ สนทนากลุ่มการจัดเวทีการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม และใช้แบบสอบถาม เพื่อทำให้ข้อมูลมีความสมบูรณ์ครบถ้วนเพื่อตรวจสอบความถูกต้องเชื่อถือได้ของข้อมูลที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลต่างกลุ่ม เช่น สมาชิกภายในบ้านและจากหนังสือชาติเอง จากภรรยา จากลูกชาย และลูกสะใภ้ กลุ่มนักท่องเที่ยว เช่น นักท่องเที่ยวชาวไทยทั่วไป นักท่องเที่ยวที่เป็นนักวิชาการ กลุ่มผู้นำทัวร์ นักท่องเที่ยวที่มาในคณะ

ท้าว และกลุ่มที่เป็นนักวิชาการ เช่น Dr. Takako Iwasawa (ผู้สนใจด้านการจัดการพิพิธภัณฑ์ที่บ้านและใช้ชีวิตในการศึกษาด้านนี้ในเมืองไทยประมาณ 7 ปี) โดยการเปรียบเทียบเรื่องเล่าของหลายๆ คน หลายๆ ฝ่าย รวมทั้งต่างเวลา ผู้วิจัยใช้การสนทนาอย่างไม่เป็นทางการ สนทนากลุ่ม และสัมภาษณ์เจาะลึกจากผู้ให้ข้อมูลหลายกลุ่ม และใช้ข้อมูลเหล่านั้นมาตรวจสอบกับข้อมูลของผู้วิจัยอีกครั้งหนึ่ง กรณีของการใช้แบบสอบถาม เพื่อสำรวจความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นคำร้อยละ และนำเสนอในรูปแบบกราฟแท่งประกอบคำบรรยาย

2) การให้เจ้าของข้อมูลตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ทุกครั้งที่มีการเก็บข้อมูลหรือก่อนนำเสนอ ผู้วิจัยจะให้เจ้าของข้อมูลตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยได้รับความร่วมมือจากเจ้าของข้อมูลทุกท่านเป็นอย่างดี

3) ใช้วิธีการนำเสนอข้อมูลเบื้องต้นอย่างละเอียดด้วยวิธีการพรรณนาภาพองค์ประกอบปรากฏการณ์ที่ศึกษาอย่างละเอียดทุกแง่มุม ทั้งข้อมูลด้านกายภาพ สังคมและวัฒนธรรม เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจและมองเห็นภาพบริบทขององค์กรได้ชัดเจน

บทที่ 4 ผลการศึกษาและการอภิปรายผล

การวิจัยเพื่อศึกษารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ของหนังสือชาติ ทรัพย์สิน ในจังหวัดนครศรีธรรมราช มีการนำเสนอผลการวิจัยในลำดับต่างๆ ดังนี้

1. บริบททางวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ของพิพิธภัณฑ์หนังสือชาติ ทรัพย์สิน จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. รูปแบบการจัดการพิพิธภัณฑ์หนังสือชาติ ทรัพย์สิน ที่สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ สร้างความเข้าใจทางวัฒนธรรมและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ร่วมกันระหว่างประชาชน นักเรียน นักศึกษา นักวิชาการและนักธุรกิจ
3. กระบวนการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์หนังสือชาติ ทรัพย์สิน ที่สามารถก่อให้เกิดความรัก ความหวงแหน ความภูมิใจในอัตลักษณ์

4.1 บริบททางวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ของพิพิธภัณฑ์หนังสือชาติ ทรัพย์สิน

ผู้วิจัยนำเสนอใน 2 ประเด็นหลัก คือ ประเด็นบริบททางวัฒนธรรมและประเด็นที่เป็นอัตลักษณ์ของพิพิธภัณฑ์หนังสือชาติ ทรัพย์สิน โดยกล่าวถึงประวัติหนังสือชาติ ทรัพย์สิน ประวัติพัฒนาการด้านการแสดงหนังสือและการแกะรูปหนังสือ ประวัติด้านการประพันธ์วรรณกรรมและการแสดงหนังสือ ประวัติการเผยแพร่ผลงานสู่สาธารณชน ประวัติการได้รับรางวัลและการประกาศเกียรติคุณ ประวัติการทำคุณประโยชน์เพื่อสังคม พิพิธภัณฑ์และนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์หนังสือชาติและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว เพื่อให้ได้อัตลักษณ์ของพิพิธภัณฑ์หนังสือชาติ ทรัพย์สินผู้วิจัยจึงนำเสนอรายละเอียดในแต่ละประเด็นดังนี้

4.1.1 ประวัติหนังสือชาติ ทรัพย์สิน

หนังสือชาติ ทรัพย์สิน เกิดเมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม 2481ปัจจุบันอายุ 70 ปี ที่จังหวัดนครศรีธรรมราช สมรสกับนางจำเนียร ทรัพย์สิน มีบุตรด้วยกัน 3 คน นางจำเนียร ทรัพย์สิน นับว่ามีส่วนสำคัญยิ่งต่อความสำเร็จของหนังสือชาติ ทรัพย์สินตั้งแต่แต่งงานอยู่กินกันมา เพราะกล่าวได้ว่านางจำเนียร ทำหน้าที่ทั้งเป็นเจ้าของและผู้จัดการของกิจการหนังสือชาติ

หนังสือชาติ เช่น ในการเป็นผู้ร่วมผลิตตัวหนังสือที่ใช้ในการแสดง หนังสือชาติเป็นผู้หาซื้อหนังสือตัวมาทำตัวหนังสือ นางจำเนียร เป็นผู้รับผิดชอบในการพอกหนังสือ เมื่อหนังสือชาติวาดและตอกตัวหนังสือออกมาเป็นรูปหนังสือแล้ว ภรรยาจะช่วยตกแต่งให้สวยงาม มีรูปลักษณะที่สมบุรณ์ก่อนนำไปลงสี ผูกเชือกอวยวะของตัวหนังสือที่ต้องการให้เคลื่อนไหว ตามไม้ไผ่เข้ากับตัวหนังสือสำหรับปักตัวหนังสือลงบนหยวกเวลาแสดง และผูกไม้มือสำหรับเชิดมือของรูปหนังสือ เพื่อให้สามารถเคลื่อนไหวได้ สำหรับการเป็นผู้จัดการนั้นเริ่มตั้งแต่เป็นผู้รับงานการแสดง การต้อนรับและดูแลด้านความเป็นอยู่และอาหารการกินของลูกค้าของหนังสือชาติ ทรัพย์สิน นางจำเนียรปฏิบัติเช่นนี้เป็นอย่างดีเสมอต้นเสมอปลายจนปัจจุบัน เป็นที่ประจักษ์แก่บุคคลใกล้ชิดคิดว่า ผู้นำครอบครัวทั้งสองคนสามารถวางตัวเป็นแบบอย่างที่ดี ให้แก่บุตรหลาน ญาติมิตร และศิลปินพื้นบ้านในการดำเนินชีวิตคู่ที่ยอมอุทิศตนเพื่อคนอื่น ยึดถือคุณธรรมหลักและการช่วยกันทำมาหากินอย่างสุจริตจนประสบความสำเร็จมาโดยตลอด

นอกจากความสำเร็จที่มีการเติมเต็มจากภรรยาแล้ว หนังสือชาติ ทรัพย์สินยังได้รับการชานรับจากลูกๆ ทุกคนต่อแนวปฏิบัติของพ่อแม่ ที่สามารถสร้างจิตสำนึกทางวัฒนธรรมพื้นบ้านและยอมรับที่จะร่วมเป็นทายาทผู้สืบทอดวัฒนธรรมหนังสือจากพ่อแม่ บุตรคนแรกคือนายวาทิ ทรัพย์สิน ปัจจุบันเป็นอาจารย์ประจำคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตปัตตานี จังหวัดปัตตานี สมรสกับนางพิทยาภรณ์ ทรัพย์สิน อาจารย์วาทิ ทรัพย์สินได้สั่งสมประสบการณ์ด้านหนังสือมาตั้งแต่วัยเด็ก เพราะเติบโตมาในครอบครัวที่ทุกคนให้ความสำคัญแก่หนังสือ กอปรกับการสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวัฒนธรรมศึกษาและปริญญาโท วิชาเอกโบราณคดี สาขา มานุษยวิทยาวัฒนธรรม ทำให้มีความรู้ ความเข้าใจในการสืบทอดเจตนารมณ์ของครอบครัวอย่างดี จึงสามารถช่วยการบริหารจัดการบ้านหนังสือชาติ ทรัพย์สินจนพัฒนามาเป็นพิพิธภัณฑ์ เป็นผู้ร่วมกำหนดทิศทางการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมในเชิงวิชาการ การจัดภูมิทัศน์ การประชาสัมพันธ์ และรูปแบบการอำนวยความสะดวกแก่ผู้เข้าชม ตลอดจนแสวงหาช่องทางในการพัฒนารูปแบบการจัดการพิพิธภัณฑ์ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้อย่างยั่งยืน

บุตรคนรอง คือนางนริศา บัณฑิต ปัจจุบันทำหน้าที่เป็น พยาบาล ระดับ 7 สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นอีกคนหนึ่งที่มีความรู้ความสามารถด้านหนังสือทุกขั้นตอนและความสามารถในการถ่ายทอดเรื่องราวเหล่านี้ให้แก่ผู้ชมได้ทุกคน แต่งงานกับนายสุวรรณ บัณฑิต เจ้าของกิจการส่วนตัว หน้าที่หลักของนางนริศา ในพิพิธภัณฑ์หนังสือคือการต้อนรับแขกสำคัญและแขกทั่วไปขณะมีงานหรือมีทัวร์กลุ่มใหญ่ๆ ที่บ้าน

บุตรคนเล็ก คือนายเสนีย์ ทรัพย์สิน มีความสามารถในการแกะรูปหนัง สมรสกับนางสาวกรวิ ทรัพย์สิน ที่มีความสามารถในการแกะรูปหนัง ระบายสีตัวหนัง ต้อนรับแขก และเป็นผู้สื่อความหมาย (tour guide) ที่สามารถบรรยายได้ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

หนังสือชาติ ทรัพย์สิน สำเร็จการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จากโรงเรียนวัดสระแก้ว จังหวัดนครศรีธรรมราช หลังจากจบการศึกษาภาคบังคับแล้วหนังสือชาติ ทรัพย์สินเป็นผู้เฝ้ายามมาตลอดเวลาจนได้รับปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิตกิตติมศักดิ์จากสถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช เมื่อ พ.ศ. 2535 หนังสือชาติ ทรัพย์สินผู้มีความสนใจการแสดงหนังตะลุงมาตั้งแต่วัยเด็ก จะเห็นได้จากความสนใจส่วนตัวที่ต้องการศึกษาการวาดรูป การแกะรูปหนังตะลุง การแต่งบทกลอน จนสามารถแสดงหนังตะลุงและการแกะรูปหนังตะลุงจนชำนาญตั้งแต่อายุไม่ถึง 20 ปี ในวงการหนังตะลุงยุคนั้นหนังสือชาติ ทรัพย์สิน เป็นที่รู้จักและได้รับกล่าวขานว่าเป็นนายหนังตะลุงที่มีปฏิภาณไหวพริบเป็นเยี่ยม เป็นผู้มีความถนัดในการอนุรักษ์การแสดงหนังตะลุงในรูปแบบโบราณและยังคงรักษารูปแบบเดิมมาได้จนถึงปัจจุบัน

โดยเฉพาะการเล่นหนังตะลุงที่ใช้เครื่องดนตรีประเภท “เครื่องห้า” ประกอบการแสดงหนังตะลุงมาโดยตลอด โดยไม่เปลี่ยนไปตามกระแสที่มีการนำเครื่องดนตรีสากลมาประกอบการแสดงเพื่อให้เกิดเสียงสนุกสนาน ใจไว แต่หนังสือชาติ ทรัพย์สินสามารถหารูปแบบที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเองในรูปแบบอื่นๆ ให้สามารถดึงดูดผู้ชมให้สนใจชมหนังตะลุงได้อย่างสนุกสนานด้วยเทคนิคอย่างอื่นแทน เช่น การแต่งเรื่องและแกะรูปหนังตะลุงให้ทันสมัย เป็นเรื่องที่อยู่ในกระแสความสนใจของคนส่วนใหญ่ โดยแทรกข้อคิดสอนใจให้แก่ผู้ชมได้อย่างแจ่มชัด เช่น การดำรงชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การไม่เอาอย่างวัฒนธรรมตะวันตกโดยไม่ผ่านการคัดกรองทางความคิด การไม่เอาอย่างนักการเมืองที่ไม่ซื่อสัตย์ต่อประเทศชาติ เป็นต้น เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปในบรรดาผู้ชมว่าหนังสือชาติ ทรัพย์สินสามารถประพันธ์วรรณกรรมหนังตะลุงได้อย่างสนุกสนาน มีข้อคิดชวนติดตาม ทันยุคสมัย มีการเขียนบทกลอนมาประกอบการแสดงให้เข้ากับเหตุการณ์และความรู้สึกของผู้ชมที่ติดตามเหตุการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นจริงในสังคมขณะนั้น ทำให้เนื้อหาที่นำมาแสดงเป็นที่เข้าใจง่าย ถูกใจผู้ชมได้ในทุกยุค ทุกสมัย นอกจากนี้หนังสือชาติ ทรัพย์สิน ยังสามารถแกะรูปหนังตะลุงได้ทุกฉาก ทุกตอน ทุกตัวประกอบตามท้องเรื่องที่น่าสนใจได้อย่างสวยงาม ประณีต มีความคิดสร้างสรรค์ ทันสมัย ผู้ชมสามารถรับรู้ได้ทั้งความรู้และข้อคิดที่เป็นทั้งการอนุรักษ์วัฒนธรรม การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การศึกษา การเมืองได้อย่างสนุกสนานมาเป็นเวลานานกว่า 50 ปี ต่อมาได้ถ่ายทอดความรู้เหล่านี้ให้แก่บุตร หลานและลูกศิษย์จำนวนมากมาย

ความโดดเด่นในการดำรงชีวิตของหนังสือชาติ ทรัพย์สิน ที่เป็นที่ประจักษ์แก่สังคมคือ การอุทิศเวลาและทรัพย์สินส่วนตัวสร้างพิพิธภัณฑ์หนังสือชั้นให้เป็นที่แห่งการเรียนรู้และพัฒนาการเกี่ยวกับการแสดงหนังสือที่เป็นศิลปวัฒนธรรมที่สำคัญของชาติให้นักเรียน นักศึกษา นักวิชาการทั้งในท้องถิ่น ในระดับภาค ระดับประเทศ และระดับนานาชาติ ปัจจุบันพิพิธภัณฑ์หนังสือแห่งนี้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ที่มีนักเรียน นักศึกษา นักวิชาการ นักวิจัย สื่อมวลชนและผู้สนใจเข้ามาศึกษาแทบทุกวัน นอกจากนี้สมาชิกบ้านหนังสือชาติยังได้รับเชิญให้ไปเผยแพร่ความรู้ด้านหนังสือในหลายประเทศหลายครั้ง เช่น ประเทศเยอรมัน ประเทศเนเธอร์แลนด์ และประเทศญี่ปุ่น ผลจากการอุทิศตนเพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น อันเป็นประโยชน์ต่อสังคมเป็นระยะเวลายาวนานส่งผลให้หนังสือชาติ ทรัพย์สินได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติและได้รับรางวัลประกาศเกียรติคุณมากมายทั้งจากหน่วยงานของรัฐและเอกชน ความภูมิใจสูงสุดของชีวิตหนังสือชาติและครอบครัวทรัพย์สิน คือ การได้รับรางวัล THAILAND TOURISM AWARDS สาขาแหล่งท่องเที่ยวทางด้านวัฒนธรรมดีเด่น ปี 2539 จากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติได้คัดเลือกเป็นศิลปินแห่งชาติสาขาศิลปะการแสดง (การแสดงพื้นบ้าน) พุทธศักราช 2549 ครั้งนั้นนายหนังได้กล่าวถึงการอุทิศตน อุทิศงานเพื่อสืบสานวัฒนธรรมไว้ว่า

“กระผมหนังสือชาติ ทรัพย์สิน อาชีพแสดงหนังสือและแกะรูปหนังสือ เป็นผู้สร้างพิพิธภัณฑ์หนังสือเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมพื้นบ้านภาคใต้ไว้ให้ลูกหลานที่เป็นคนไทยรุ่นหลังได้ศึกษา กระผมทำงานมาเป็นระยะเวลา 55 ปีแล้วโดยยึดถือแนวความคิดที่ว่า

“ทำงานเพื่อตัว จะหมองมัวชั่วชีวิต
ทำงานเพื่ออุทิศ สิ้นชีวิตชื่อยังอยู่ ”

4.1.2 ประวัติพัฒนาการด้านการแสดงหนังสือและการแกะรูปหนังสือ

หนังสือชาติ ทรัพย์สิน มีความสนใจการวาดรูปตั้งแต่เด็ก ขณะเรียนหนังสือในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดสระแก้ว อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช สมัยนั้น มีครูสอนอยู่เพียง 2 คน คือ ครูฝาก ณ นคร ซึ่งเป็นครูใหญ่ และครูเอื้องหรือครูวิมล เป็นครูน้อย ในช่วงโมงเรียนวิชาศิลปะ ครูจะสอนวาดรูป และวาดลายต่างๆ เด็กชายสุชาติสามารถวาดได้อย่างสวยงาม เพื่อนๆ จึงจ้างให้ เด็กชายสุชาติวาดให้ โดยคิดค่าจ้างภาพละ 50 สตางค์ พอถึงเวลาส่งภาพ คุณครูพบว่าภาพที่ส่งมาทุกภาพมีลักษณะคล้ายกัน จากการซักถามทราบว่าภาพ

ทุกภาพเป็นฝีมือของเด็กชายสุชาติ ครูจึงได้เรียก เด็กชายสุชาติมาพบและว่ากล่าวตักเตือนว่าทำแบบนี้ผิด และลงโทษให้ เด็กชายสุชาติสอนศิลปะให้กับเพื่อนๆ เป็นการชดเชยความผิดจนทำให้ เด็กชายสุชาติเข้าใจและมีทักษะในการวาดลวดลาย และมีความเข้าใจเรื่องศิลปะดีมากขึ้นตั้งแต่อายุยังน้อยมาก

เมื่อเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ขณะนั้นวัดสระแก้วมีเจ้าอาวาสชื่อพ่อท่านรุ่ง เป็นผู้รับผิดชอบในการควบคุม ดูแลการสร้างโบสถ์ของวัด ก่อนที่จะถึงเวลาเรียนในแต่ละวัน เด็กชายสุชาติ และเพื่อนๆ ต่างก็รีบมาโรงเรียนเพื่อไปนั่งเฝ้าดู นายต่วนทำงานหน้าโบสถ์ทุกวัน ไม่นานเด็กชายสุชาติ ก็เกิดความคุ้นเคยกับช่างต่วนมากขึ้น ช่างต่วนถามเด็กชายสุชาติว่า “ชอบไหม ลองทำไหม” เด็กชายสุชาติตอบว่า “ชอบ” จึงได้ฝึกเขียนลายกับช่างต่วนทุกวัน ต่อมาก็ได้มีการพัฒนาฝีมือขึ้นเป็นลำดับ

หนังสือเล่าว่าในสมัยเป็นเด็กนั้นจะยังไม่มีกระดาษ หนังสือใช้วิธีวาดภาพ โดยการวาดน้ำลงบนผืนทรายให้มีความชื้น จากนั้นใช้นิ้วมือฝักวาด ทำแบบนี้มาโดยตลอดจนชำนาญ เรื่องการวาด และในสมัยเดียวกันนั้นการเดินทางคมนาคมต่างๆ ต้องใช้เกวียนเป็นพาหนะในการเดินทางไปโรงเรียน ไม่สะดวกสบายเหมือนปัจจุบัน ลูกคนรวยหรือคนจนก็ต้องทำอย่างเดียวกัน หนังสือสุชาติมีความอดทน อุทิศและพยายามไปศึกษาเล่าเรียนโดยมิได้ขาด

ต่อมาเมื่อเริ่มศึกษาการเขียนลายได้อย่างสวยงามแล้ว หนังสือสุชาติยังไม่สามารถแกะรูปหนังตะลุงได้ จึงไปเรียนวิธีการแกะสลักรูปหนังตะลุงกับนายทอง บัวขาว ซึ่งเป็นผู้ที่แกะสลักรูปหนังตะลุงที่เก่งและสวยงามที่สุดในอำเภอท่าศาลาขณะนั้น นอกจากนายทอง หนูขาวจะทำภาพหนังตะลุงขายแล้ว ท่านยังได้เขียนเรื่อง(วรรณกรรมหนังตะลุง) เพื่อนำหนังตะลุงขายด้วย ทำให้หนังสือสุชาติสามารถเรียนรู้และซึมซับประสบการณ์เหล่านี้มาตั้งแต่เด็ก ครั้นเมื่อโตขึ้นความสามารถในการเล่นหนังตะลุงของนายสุชาติจึง มีลักษณะเด่นและมีข้อแตกต่างจากผู้เล่นหนังคนอื่น ๆ คือ เป็นนายหนังตะลุง เป็นผู้ผลิตรูปหนังตะลุง เป็นผู้ประพันธ์วรรณกรรมหนังตะลุง และบทกลอนเพื่อใช้ประกอบการแสดงได้ด้วยตนเอง นับว่าเป็นนายหนังที่มีความรอบรู้ในศาสตร์หนังตะลุงในทุกด้าน ดังนั้นจึงสามารถปรับรูปแบบการเล่นหนังให้สามารถดึงดูดใจผู้ชมได้โดยไม่ต้องใช้เครื่องดนตรีสมัยใหม่เข้ามาช่วย หรือแม้กระทั่งไปแสดงหนังตะลุงในต่างประเทศก็สามารถแลกเปลี่ยนตัวหนังตะลุงกับนายหนังในประเทศอื่นๆ จนสามารถรวบรวมรูปหนังตะลุงในประเทศต่างๆ มาแสดงไว้ในพิพิธภัณฑ์ที่ได้ไม่น้อย

สำหรับความสามารถในด้านหัตถกรรมการแกะหนังตะลุง รูปหนังใหญ่ นั้นหนังสือสุชาติ ทรัพย์สิน เน้นความประณีต สวยงาม หนังสือที่นำมาทำเป็นรูปหนังตะลุงต้องผ่านกระบวนการฟอก

หนังสือที่มีคุณภาพ คือ หนังสือจะต้องมีความใสและไม่มึนกลืน หนังสือชาติ ทรัพย์สินและสมาชิกของบ้าน จะใช้เวลาว่างในตอนกลางวัน ทำรูปหนังสือ ตั้งแต่การวาดลาย ตอกหนังสือและลงสี เนื่องจาก หนังสือชาติ ทรัพย์สินมีความสามารถในการทำหนังสือมาตั้งแต่เด็กจึงสามารถสร้างสรรค์ รูปแบบหนังสือได้หลายแบบ ทั้งทำตัวหนังสือเพื่อการแสดง ทำตัวหนังสือเพื่อเป็นผลงานงาน ทัศนกรรมสำหรับประดับตกแต่งบ้านและสำนักงาน ทำเพื่อจำหน่ายเป็นของที่ระลึกในราคาที่ แตกต่างกันไป ตั้งแต่ราคา 5 บาทไปถึงราคาในหลักหมื่นบาท ผลงานของหนังสือชาติและครอบครัว ได้รับการสั่งจองจากร้านขายของที่ระลึกทั้งในจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดอื่นๆ รวมถึง กรุงเทพมหานคร สามารถกล่าวได้ว่าหนังสือชาติเป็นบุคคลแรกที่ทำรูปหนังสือขายให้กับ ร้านค้าในลักษณะของที่ระลึก ผลงานชิ้นเด่นๆ ที่สร้างความประทับใจให้ผู้ซื้อนั้นมีอยู่หลาย ขนาด หลายประเภท เช่น ประเภทรูปหนังสือใหญ่ ได้แก่ รูปยุทธหัตถี รูปอนุสาวรีย์เมือง รูปช้าง เอราวัฒน์ รูปยกพระราม รูปพระอภัยมณี รูปหวนโม เป็นต้น ประเภทรูปหนังสือ ได้แก่ หนังสือ ตะลุงชุดลือการเมือง ตะลุงเพื่อการท่องเที่ยวชุดอเมซิ่งไทยแลนด์ ตะลุงอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมชุดสี นามิ ชุดเขาหลวง และรูปตัวละครหลักอื่นๆ ทั้งตัวเอกและตัวตลก นอกจากนี้ยังมีการสร้างสรรค์ รูปเบ็ดเตล็ดอื่นๆ อีกมากมาย เช่น รูปเรือแจว เรือพาย เครื่องบิน โทรศัพท์มือถือ สัตว์ต่างๆ เป็นต้น

4.1.3 การประพันธ์วรรณกรรมและการแสดงหนังสือ

นอกจากความสามารถด้านการสร้างสรรค์ผลงานหนังสือ งานช่างแกะสลักรูป หนังสือแล้ว หนังสือชาติ ทรัพย์สินยังมีความสามารถในการเขียนเรื่องราวต่างๆ ที่ใช้ในการเล่นหนังสือ ตะลุงไว้จำนวนไม่น้อยด้วย เรื่องแต่ละเรื่องนับเป็นผลงานด้านวรรณกรรมที่มีคุณค่าต่อวงการการ แสดงพื้นบ้านที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้เป็นอย่างดี ตัวอย่างผลงานวรรณกรรมหนังสือของ นายหนังสือชาติ ที่เป็นที่รู้จักกันดี เช่น

- 1) เรื่องแนวจักรวาลฯ ได้แก่ เรื่องรามเกียรติ์ ตอนลิงขาวจับลิงดำ ตอนกำเนิดหนุมาน เรื่องกุหลาบกลางน้ำ เรื่องคมในฝัก ฯลฯ ใช้ในการแสดงระหว่างปี พ.ศ. 2500 ถึง 2510
- 2) เรื่องแนวรักชาติ รักแผ่นดิน ได้แก่ เรื่อง พระนเรศวรมหาราช เรื่องใครใหญ่ใครอยู่ ฯลฯ ใช้ในการแสดงระหว่างปี พ.ศ. ระหว่าง พ.ศ. 2520 ถึง 2551
- 3) เรื่องแนวการพัฒนาสังคมและชุมชน ได้แก่ เรื่องแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง เรื่องหมอ ชาวบ้าน ฯลฯ ใช้ในการแสดงตั้งแต่ปี พ.ศ. 2520 ถึงปัจจุบัน
- 4) เรื่องแนวส่งเสริมการท่องเที่ยว ได้แก่ เรื่องรักข้ามแดน เรื่องรักต่างภพ ฯลฯ ใช้ในการ

แสดงระหว่างปี พ.ศ. 2540 ถึง พ.ศ.2550

นอกจากนี้ ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2520 จนถึงปัจจุบันหนังสือชาติ ทรัพย์สิน ยังมีแนวคิดสร้างสรรค์หนังสือเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมเป็นเรื่องสั้นๆ ไม่น้อยกว่า 1,000 เรื่อง ทั้งนี้เป็นเรื่องราวเหตุการณ์ปัจจุบัน และเรื่องราวของผู้ชมมาสร้างสรรค์เป็นเรื่องหนังสือตามสถานการณ์ต่างๆ เป็นรูปแบบหนึ่งที่หนังสือชาติ ทรัพย์สิน เข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลสังคมโดยใช้หนังสือมาเป็นเครื่องมือในการสื่อสารความคิดของเขาออกไปยังสังคม

จุดเด่นด้านการแสดงของหนังสือชาติ ทรัพย์สิน คือ เป็นศิลปินที่มีอุดมการณ์เกี่ยวกับการแสดงที่เน้นการแสดงหนังสือแบบอนุรักษ์ เพราะไม่นำเอาเครื่องดนตรีสากลเข้ามาประกอบในการแสดง เพราะมีความเชื่อมั่นว่าเครื่องดนตรีหนังสือ “ เครื่องห้า ได้แก่ โหม่ง ฉิ่ง ทับ กลองตุ๊ก และปี่ ” เป็นเครื่องดนตรีที่มีความไพเราะก่อให้เกิดความสุนทรีย์ เหมาะแก่การแสดงหนังสือ การแสดงของนายหนังสือจะเน้นกระบวนการแสดงแบบโบราณ โดยการใช้น้ำทกลอนให้เหมาะกับเนื้อเรื่องและบทบาทตัวละคร เช่น กลอนแปดใช้ในการพรรณนาเรื่องราว กลอนหกและกลอนสี่ใช้กับอารมณ์ รัก บทจีบ หรือการใช้น้ำทกลอนสี่กับอารมณ์โกรธ นอกจากนี้รูปแบบการแสดงเน้นการใช้ข้อมูลข่าวสารและคติสอนใจกับผู้ชม ควบคู่กับความบันเทิงเป็นหลัก

4.1.4 การเผยแพร่ผลงานสู่สาธารณชน

หนังสือชาติทรัพย์สิน มีผลงานการแสดงหนังสือ และทำรูปหนังสือมาไม่น้อยกว่า 50 ปี ทำให้มีผู้สนใจที่จะมาศึกษาหาความรู้อยู่เสมอ มีทั้งกลุ่มนักศึกษา อาจารย์ นักวิชาการแขนงต่างๆ นักวิจัย ผู้บริหาร สื่อมวลชน นักท่องเที่ยว กลุ่มพระสงฆ์ กลุ่มนักพัฒนา กลุ่มอนุรักษ์ กลุ่มศิลปินพื้นบ้าน นายหนังสือ กลุ่มช่างทำรูปหนังสือ หนังสือชาติ ทรัพย์สินนอกจากจะมีความรู้เกี่ยวกับงานในสาขาอาชีพของตนเองแล้ว หนังสือชาติยังใช้เวลาที่พอมีเหลืออยู่ศึกษาหาความรู้เพื่อใช้ประกอบการแสดงหนังสือให้ทันสมัย ทันเหตุการณ์อยู่เสมอ นอกจากนี้ยังต้องหาโอกาสเดินทางไปแสดงในท้องถิ่นต่างๆ ทั่วประเทศเพื่อให้ได้สัมผัสกับวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณีของคนในแต่ละท้องถิ่นในแต่ละช่วงเวลาเปลี่ยนแปลงไป หนังสือชาติ ทรัพย์สินเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจทั้งวัฒนธรรมของชาวไทยเชื้อสายจีน ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยพุทธ

จากความจำที่แม่นยำ ทำให้หนังสือชาติสามารถสังสมประสบการณ์ด้านวัฒนธรรมแล้วนำมาถ่ายทอดในเชิงวิชาการได้ตลอดเวลา 50 ปีที่ผ่านมา หนังสือชาติ ทรัพย์สิน ยังสามารถพัฒนาและยกระดับความสามารถของตนเองจนเป็นที่ประจักษ์ต่อสังคม จะเห็นได้ว่าหนังสือชาติได้รับ

เชิญเป็นทั้งวิทยากร เป็นกรรมการที่ปรึกษาด้านวัฒนธรรม เป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านวัฒนธรรม มาอย่างต่อเนื่อง ยาวนาน จนได้รับการยกย่องว่าเป็น “ศิลปินนักวิชาการหรือปราชญ์ท้องถิ่น” มีผลงานด้านวัฒนธรรมที่ได้รับการเผยแพร่ทางสื่อมวลชนต่างๆ มากมายเช่น รายการรอบรู้ถิ่นไทย ตอน หนึ่งตะลุง ทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 11 กรมประชาสัมพันธ์ และรายการผจญภัยไร้พรมแดน ตอน เมืองคอนเมืองช่าง ทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 5 รายการ“ไข่น้อย ค้อยขาว” ทางสถานีโทรทัศน์ช่อง NBT เป็นต้น

นอกจากนี้ นายหนึ่งสุชาติยังได้รับเชิญให้ไปเผยแพร่ผลงานต่อสาธารณชนในต่างประเทศอีกด้วย โดยในปี พ.ศ. 2536 ได้ร่วมแสดงมหกรรมหนึ่งตะลุงโลก ณ ประเทศเยอรมนี ในปีพ.ศ. 2539 ได้รับเชิญให้เข้าร่วมสาธิตการแกะหนึ่งตะลุง ณ ประเทศเนเธอร์แลนด์ ในปี พ.ศ. 2545 ได้รับเกียรติจากเทศบาลเมืองโตคูชิม่า ประเทศญี่ปุ่น ให้ไปแสดงหนึ่งตะลุง

4.1.5 รางวัลและการประกาศเกียรติคุณ

จากแนวปฏิบัติในการครองตนที่ยึดหลักการทำงานเพื่ออุทิศต่อสังคมเป็นหลัก และความสามารถส่วนตัวทั้งในการแสดง การแต่งบทประพันธ์หนึ่งตะลุง การแกะหนึ่งและ ความสามารถในการถ่ายทอด ทำให้นายหนึ่งสุชาติ ทรัพย์สิน ได้รับรางวัลและประกาศเกียรติคุณจากสังคมจำนวนมาก มาอย่างต่อเนื่อง ดังนี้

1) รางวัลชนะเลิศ การประกวดผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม จังหวัดนครศรีธรรมราช ในการจัดงานของกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม 30 กันยายน พ.ศ. 2516 ชนะเลิศประเภท รูปหนึ่งใหญ่

2) รางวัลชนะเลิศ การประกวดผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม จังหวัดนครศรีธรรมราช ในการจัดงานของกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม ชนะเลิศประเภท หนึ่งใหญ่ใส่กรอบประดับฝาผนังในงานเทศกาลเดือนสิบ จังหวัดนครศรีธรรมราช ประจำปี พ.ศ. 2518

3) รางวัลชนะเลิศ การประกวดผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ในงานเผยแพร่ผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม จัดโดยการส่งเสริมอุตสาหกรรม ประจำปี 2522 จังหวัดนครศรีธรรมราช ชนะเลิศประเภท หนึ่งรูปรวมเกียรติ

4) รางวัลอุตสาหกรรมและโรงงานดีเด่น ประเภทช่างฝีมืออุตสาหกรรมดีเด่น ประจำปี 2528 จากกระทรวงอุตสาหกรรม (วันที่ 5 พฤษภาคม พ.ศ. 2528)

- 5) รางวัลในการผลิตผลงานสื่อมวลชนดีเด่นเพื่อเยาวชน ประเภทสื่อชาวบ้าน จากคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี วันที่ 22 ธันวาคม พ.ศ. 2529
- 6) รางวัลในการเป็นเกียรติที่ให้ความร่วมมือในการจัดงานของดี 4 จังหวัดภาคใต้ ตอนบน อาหารและผลไม้ไทย ระหว่างวันที่ 1 ถึง 5 กันยายน 2530 จากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานจังหวัดสุราษฎร์ธานี
- 7) รางวัลผู้มีผลงานดีเด่นทางวัฒนธรรม สาขาการช่างฝีมือ พ.ศ. 2531 จากนาย นิพนธ์ บุญญภัทรโร ผู้ว่าราชการจังหวัดนครศรีธรรมราช
- 8) รางวัลสำหรับความร่วมมือและความสนับสนุนอันดียิ่งต่อการจัดงานเทศกาลอาหารและผลไม้ไทยครั้งที่ 2 วันที่ 14 ถึง 16 ตุลาคม พ.ศ. 2531 จากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานจังหวัดสุราษฎร์ธานี
- 9) รางวัลผู้มีผลงานดีเด่นทางวัฒนธรรม สาขาการช่างฝีมือ (ภาคใต้) ประจำปี 2533 จากคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ พลเอกมานะ รัตนโกเศศ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ประธานกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
- 10) รางวัล การให้การสนับสนุนอย่างยิ่งในการจัดงานวันอนามัยโลก ประจำปี 2533 จากนายมารุต บุญนาค รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข
- 11) รางวัลเกียรติยศ ธุรกิจยอดเยี่ยมประจำปี 2535 ประเภทศิลปหัตถกรรมจากสำนักงานส่งเสริมผู้ประกอบการธุรกิจแห่งประเทศไทย
- 12) รางวัลชนะเลิศภาพนิ่งตะลุงเพื่อการแสดง ในงานประกวดและแข่งขันหัตถกรรมพื้นบ้าน งานประเพณีเทศกาลเดือนสิบ ประจำปี 2539
- 13) รางวัล Award of Outstanding Performance for Best Cultural Tourist Attraction. Thailand Tourism Award 1996.
- 14) เกียรติบัตรเชิดชูเกียรติแด่บุคคลและองค์กร ที่ร่วมการทำคุณงามความดีที่มีต่อส่วนรวมทั้งทางด้านขนบธรรมเนียมประเพณี และศิลปวัฒนธรรมไทย จากบริษัท เฟม โฟกัส จำกัด ผู้ผลิตรายการบันเทิงความดี สถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทยช่อง 11 กรมประชาสัมพันธ์ วันที่ 29 กันยายน พ.ศ. 2540
- 15) เกียรติบัตรเนื่องในงานการประกาศศิลปินดีเด่นประจำปี 2540 จากนาย ประพันธ์ วิเศษรัฐกรรม คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
- 16) โล่รางวัล ผู้ซึ่งเข้าร่วมโครงการนำวัฒนธรรมและอัตลักษณ์มาเป็นกระบวนการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทจากกระทรวงยุติธรรม โดย

กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ร่วมกับ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยสถาบันวิจัย ศิลปวัฒนธรรมและคณะศิลปกรรมศาสตร์ วันที่ 23 ธันวาคม พ.ศ. 2546

17) รางวัลคนดีศรีเมืองนคร ผู้มีผลงานดีเด่นในการส่งเสริมอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประจำปี 2549 จากนายวิชม ทองสงค์ ผู้ว่าราชการจังหวัดนครศรีธรรมราช

18) รางวัลแหล่งบ่มเพาะวิสาหกิจทางด้านวัฒนธรรมจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ปี 2549

19) รางวัลศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (การแสดงพื้นบ้าน) จากคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม ณ วันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2550

20) รางวัลผู้มีทักษะฝีมือโดดเด่นในงานศิลปะและหัตถกรรมจากศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพระหว่างประเทศ (องค์การเอกชน) ณ วันที่ 26 มกราคม พ.ศ. 2550 จากนาวาอากาศเอกอาวุธ เงินชุกกลิ่น ศิลปินแห่งชาติสาขา สถาปัตยกรรมไทย และนายเขมทัต สุขนธสิงห์ ผู้อำนวยการศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพระหว่างประเทศ

4.1.6 การทำคุณประโยชน์เพื่อสังคม

จากที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นว่าหนังสุชาติ ทรัพย์สิน เริ่มชีวิตนายหนังตะลุงด้วยความวิริยะอุตสาหะและมีความโดดเด่นในด้านการอุทิศตนเพื่องาน เพื่อครอบครัว เพื่อศิลปินพื้นบ้าน และเพื่อผู้สนใจที่จะแสวงหาความรู้ด้านหนังตะลุง และงานศิลปวัฒนธรรมมาอย่างต่อเนื่องกว่า 50 ปี ดังนั้นจากประวัติการทำงานที่ผ่านมาเป็นที่ประจักษ์ว่าความเป็นศิลปินพื้นบ้านของหนังสุชาติ ทรัพย์สิน ได้สร้างคุณูปการแก่สังคมมากมาย ดังนี้

1) เป็นศิลปินนักร้อง เพราะเป็นนายหนังตะลุงที่ยังคงสามารถอนุรักษ์รูปแบบการแสดงหนังตะลุงแบบโบราณไว้ได้อย่างครบถ้วน โดยเฉพาะการใช้เครื่องดนตรีที่ยังคงเล่นหนังตะลุงโดยใช้ “ดนตรีเครื่องห้า” ซึ่งประกอบด้วย โหม่ง ฉิ่ง ปี่ กลองตุ๊ก และทับ มาโดยตลอด

2) เป็นนักสร้างสรรค์และเผยแพร่ ทำให้การแสดงหนังตะลุงของไทยไม่หยุดอยู่กับที่หรือหายไปกับกาลเวลา แต่กลับสามารถทำให้การแสดงหนังตะลุงกลับมีชีวิตชีวา มีคุณค่าแก่การรับชม เป็นเครื่องมือในการรักษาและถ่ายทอดวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น ให้เป็นที่ยอมรับของคนในทุกระดับความคิด ทั้งในท้องถิ่นด้วยตนเอง ในวงการแสดงระดับประเทศ และระดับนานาชาติ ตัวอย่างที่เป็นที่ประจักษ์ชัดเจน คือ

(1) การได้รับเกียรติให้ไปแสดงหนังตะลุงประเทศเยอรมนี เนเธอร์แลนด์ ญี่ปุ่น มาเลเซีย ฯ

(2) การจัดทำพิพิธภัณฑ์หนังตะลุงและเวทีแสดงหนังไว้ที่บ้านเป็นการถาวร เพราะใช้ทั้งเวทีเหล่านี้ นอกจากจะเป็นเวทีสำหรับแสดงหนังตะลุงแล้ว ยังใช้เป็นเวทีเสวนาด้าน วัฒนธรรมมาแล้วนับครั้งไม่ถ้วน

(3) การอุทิศบ้านและที่ดินที่ควรจะเป็นที่อยู่อาศัยอย่างสงบให้เป็นพิพิธภัณฑ์หนังตะลุง เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับหนังตะลุงทุกมิติ สำหรับคนรุ่นหลัง

3) เป็นศิลปินที่มีเจตนารมณ์ที่ต้องการบ่มเพาะจิตสำนึกทางวัฒนธรรมและสร้างคน ให้ดูหนังตะลุง

4) เป็นช่างอนุรักษ์และผู้ผลิตรูปหนังตะลุงและรูปหนังใหญ่ที่สามารถใช้เพื่อการ แสดงและเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว

5) เป็นศิลปินผู้สืบสานและถ่ายทอด เช่น

(1) การถ่ายทอดสรรพวิชาด้านหนังตะลุงทุกมิติสู่ลูกและหลาน

(2) การถ่ายทอดสรรพวิชาด้านหนังตะลุงสู่ลูกศิษย์

6) เป็นศิลปินผู้เสียสละได้อุทิศตนเวลาเพื่อสังคมมาโดยตลอด

7) เป็นศิลปินต้นแบบของสังคม เป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิตอย่างเป็น รูปธรรม จนได้รับเกียรติให้เป็น ศิลปินแห่งชาติ ประจำปี พ.ศ. 2549

4.1.7 พิพิธภัณฑ์หนังสุชาติ ทรัพย์สิน

ผู้วิจัยได้ศึกษาอัตลักษณ์ของพิพิธภัณฑ์หนังตะลุงสุชาติ ทรัพย์สินที่สามารถ ก่อให้เกิดความรักความภูมิใจดังนี้

1) **ประวัติพิพิธภัณฑ์** หนังตะลุงสุชาติ ทรัพย์สิน เล่าถึงความเป็นมาที่เป็นแรงบันดาลใจในการสร้างพิพิธภัณฑ์หนังตะลุงว่า ขณะที่ยาววาทิ ทรัพย์สิน ลูกชายคนโตเรียนอยู่ชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่โรงเรียนกัลยาณีศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช นั้น ลูกชายต้องการไป ค้นคว้าความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อมาทำรายงาน ที่หน่วยงานของรัฐแห่งหนึ่ง เจ้าหน้าที่ อนุญาตให้ลูกชาย เข้าไปหาข้อมูลด้วยตนเอง โดยไม่มีการแนะนำ หรือให้ข้อมูลพื้นฐานใดๆ ซึ่ง เป็นเรื่องยากสำหรับเด็กนักเรียน หนังสุชาติทราบดังนั้นจึงคิดว่าทางหน่วยงานของรัฐยังไม่เห็น ความสำคัญในการเผยแพร่ความรู้แก่ประชาชนมากนัก จึงเกิดแนวคิดว่าจะตั้งพิพิธภัณฑ์ ท้องถิ่นที่สามารถรวบรวมวัตถุเรื่องราวเกี่ยวกับท้องถิ่นภาคใต้ไว้ให้มากที่สุดขึ้นเอง แต่ในตอนนั้น ที่บ้านยังมีสภาพเป็นเพียงโรงตอกหนังตะลุง และของเก่าเล็กๆน้อยๆ ที่เก็บรวบรวมสะสมจากที่

ต่างๆ ขณะเดินทางไปแสดงและนำมาเก็บไว้ในห้องเก็บของ ยังไม่มีห้องสำหรับจัดการแสดงให้นักท่องเที่ยวดู

ต่อมาเมื่อโรงตอกหนังได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ รวมทั้งนักวิชาการ นักเรียน นักศึกษาและครูอาจารย์จำนวนไม่น้อยแวะเวียนมาชมการสาธิตการตอกหนังตะลุงและได้แวะชมของเก่าที่สะสมไว้ด้วย ทั้งๆที่ในสมัยนั้นทางเข้าและบริเวณบ้านเป็นลานดิน และทางเดินก็เป็นโคลนในช่วงฤดูฝน แต่ผู้สนใจก็มีได้แสดงอาการหงุดหงิด หรือตำหนิใดๆ และในกลุ่มผู้ชมเหล่านี้ก็มีนักวิชาการที่มีความรู้เรื่องท้องถิ่นก็ได้ให้คำแนะนำ ให้แนวคิดว่าจะนำของเก่าเหล่านี้มาใช้ประโยชน์ด้านการศึกษา และเมื่อทดลองนำชมก็พบว่าผู้สนใจแทบทุกกลุ่ม และเริ่มมีนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น หนังสือชาติจึงได้หาของเก่ามาเพิ่มเติม เริ่มแสวงหาและสะสมอย่างจริงจังและทำให้เป็นระบบมากขึ้น

ในปี พ.ศ. 2527 ขณะที่เริ่มมีการแสดงหนังตะลุงที่บ้านขึ้นเป็นครั้งแรกนั้น เป็นการแสดงสาธิตให้กับนักท่องเที่ยวชม ต่อมาในปี พ.ศ. 2528 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีรับสั่งให้หนังสือชาติไปแสดงหนังตะลุงถวาย นับเป็นการเข้าไปแสดงหนังตะลุงในพระราชวังครั้งแรก เมื่อการแสดงจบลง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้รับสั่งถามเรื่องเกี่ยวกับการแสดงหนังตะลุงหลายเรื่อง(วรรณกรรมหนังตะลุง) เมื่อได้ถวายคำอธิบายจนแล้ว พระองค์ทรงตรัสว่า “ *ชอบใจที่รักษาของเก่าไว้ได้ อย่าหวังวิชา พยายามถ่ายทอดให้คนรุ่นหลังด้วย เพราะการรักษาวัฒนธรรม คือการรักษาชาติ ”*

หลังจากการแสดงถวายครั้งนั้น หนังสือชาติมีกำลังใจและมุ่งมั่นที่จะสร้างพิพิธภัณฑ์ให้สำเร็จ แต่ก็พบปัญหาที่ตามมาอีกมาก เนื่องจากเพื่อนฝูง ญาติพี่น้องต่างมีมุมมองที่แตกต่างกันไป ทั้งเห็นด้วยและไม่เห็นด้วย ที่เห็นด้วยเพราะมองเห็นถึงประโยชน์สาธารณะ ในขณะที่ฝ่ายไม่เห็นด้วยก็ว่าน่าจะนำที่ดินมาพัฒนาเป็นตึกแถวมากกว่าเพราะเป็นที่ดินผืนใหญ่ ตั้งอยู่ใจกลางเมืองนครศรีธรรมราช ไม่ห่างจากองค์พระบรมธาตุนครศรีธรรมราชจึงควรทำธุรกิจหรือสร้างอาคารชุดเพื่อหารายได้ไว้ใช้ยามแก่เฒ่า แต่หนังสือชาติก็ยืนยันจะสร้างพิพิธภัณฑ์ตามที่ในหลวงทรงตรัสฝากไว้ เมื่อเริ่มสร้างหลังแรกเสร็จ ภายในระยะเวลา 3 ถึง 4 ปี ก็เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวเกือบทั่วประเทศเพราะมีการบอกเล่ากันแบบปากต่อปาก ผู้ที่มาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์นั้นหนังสือชาติ จำแนกออกเป็น 2 กลุ่ม คือ 1. กลุ่มนักเรียน นักศึกษา นักวิชาการและ 2. กลุ่มนักท่องเที่ยว

1. กลุ่มนักเรียน นักศึกษา และนักวิชาการ เป็นกลุ่มที่นายหนังและครอบครัวเชื่อว่าผู้ที่มาชมมีจิตสำนึก มีความสนใจที่จะศึกษาวัฒนธรรมของท้องถิ่นจึงมาชม ดังนั้นสมาชิกบ้านหนัง สุชาติ ทรัพย์สินจึงอุทิศเวลา เล่าประสบการณ์และถ่ายทอดความรู้แก่ผู้มาเยือนทุกคนทั้งที่เป็นนักวิชาการ นักวิจัย นักเรียน นักศึกษา ครู อาจารย์ คณะผู้บริหารทั้งของภาครัฐ ภาคเอกชนตลอดจนนำชม อธิบาย ตอบคำถามตามความสนใจ สาธิตการแสดง การตอกหนัง เล่ากระบวนการจัดการพิพิธภัณฑ์โดยไม่คิดเป็นค่าตอบแทนใดๆ เพราะถือว่าการลงทุนทางวัฒนธรรมอันจะก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหนังตะลุงและวัฒนธรรมของท้องถิ่นซึ่งจะส่งผลต่อความรู้สึกรักและหวงแหนวัฒนธรรมท้องถิ่นและชาติในอนาคต

2. กลุ่มนักท่องเที่ยว กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มากขึ้นเป็นกลุ่มทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศที่นายหนังและครอบครัวได้รับการดำริจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ภาคใต้ เขต 2 ว่าควรจัดเก็บค่านำชม เพราะเป็นการลงแรงและเวลาอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นควรมีการจัดเก็บค่านำชมที่สามารถนำมาพัฒนาพิพิธภัณฑ์เพิ่มเติมเพื่อจะเป็นประโยชน์แก่คนกลุ่มแรกได้มากขึ้น นอกเหนือจากรายได้ที่มาจาก การจองตั๋วหนังและของที่ระลึกเพียงอย่างเดียว กิจกรรมการจัดการพิพิธภัณฑ์ผ่านไป 13 ปี ในปี พ.ศ. 2539 “บ้านนายหนัง” หรือ “พิพิธภัณฑ์หนังตะลุงสุชาติ ทรัพย์สิน” ก็ได้รับรางวัล แหล่งท่องเที่ยวทางด้านวัฒนธรรมดีเด่นในภาคใต้ หลังจากนั้นก็มีชื่อเสียงเรื่อยมา จนถึงปัจจุบัน

2) รูปแบบอาคารพิพิธภัณฑ์

พิพิธภัณฑ์หนังตะลุงสุชาติ ทรัพย์สินประกอบด้วยหมู่อาคาร 4 หลังดังนี้

อาคารหลังที่ 1 เป็นอาคารจัดแสดงเครื่องมือเครื่องใช้ในสมัยโบราณ ในอาคารนี้มีวัตถุโบราณมากมายได้มาจากการสะสม และได้มาขณะที่ออกไปแสดงหนังตะลุงในต่างท้องที่ หนังสุชาติได้สิ่งของ

เหล่านี้มาจากการตอบแทนความพอใจของบุคคลในท้องถิ่นระหว่างการเสวนาก่อนหรือหลังการแสดง ซึ่งมักจะจบลงด้วยการเลี้ยงดูปู่เสื่อ ต้มเหล้าสังสรรค์กับผู้คนที่เอาของเก่ามาให้เพราะรู้ว่าหนังสุชาติ ทรัพย์สิน สนใจของเก่า ในพิพิธภัณฑ์นี้จัดแสดงสิ่งของเป็นหมวดหมู่ เช่น เครื่องใช้ในห้องครัว ได้แก่ มีด กระทะ เต่าหุงหาอาหาร เครื่องปั้นดินเผา ช้อน ถ้วย ชาม ชุดเขียนหมาก

เครื่องทองเหลือง **อาวุธโบราณ** ได้แก่ มีด หอก ปืน กริช ขวานและสิ่งของ **อื่น ๆ** เช่นตะเกียง เตารีด ชันน้ำ ไม้เท้า โอง รางหมากชุม กระดองเต่า เปลือกหอยโบราณ เครื่องฉายหนัง ฯลฯ

อาคารหลังที่ 2 เป็นอาคารจัด

แสดงหนังตะลุงให้นักท่องเที่ยวชมยามเมื่อนักท่องเที่ยวร้องขอให้จัดการแสดง สามารถจัดสาธิตการแสดงหนังตะลุงได้ทั้งกลางวันและกลางคืน นอกจากนี้อาคารหลังนี้ยังใช้เป็นที่พักประชุม บรรยายสรุปและถ่ายทอดเรื่องราวเกี่ยวกับหนังตะลุงให้กับนักเรียน นักศึกษาที่มาเป็นหมู่คณะ

รวมถึงใช้เป็นเวทีพบปะสังสรรค์ระหว่างกลุ่มศิลปิน หรือใช้เป็นเวทีประชุม เสนองานสืบสานและ/หรือฟื้นฟูวัฒนธรรมในรูปแบบต่างๆ ตามที่หน่วยงานทั้งของรัฐและเอกชนร้องขอหรือตามที่กลุ่มชมรมศิลปินต่างๆ ต้องการ

อาคารหลังที่ 3 เป็น อาคารจัดแสดงเกี่ยวกับรูปหนัง

ตะลุง เครื่องดนตรีและอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการแสดงหนังตะลุง เป็นอาคาร 2 ชั้น **ชั้นล่าง**เป็นที่โล่ง เป็นที่ตั้งของเก้าอี้ ซึ่งครั้งหนึ่งพระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าโสมสวลีพระวรชายาธิดาตามาศทรงประทับขณะเสด็จมาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ และเป็นที่เก็บเครื่องมือประมงน้ำจืด เช่น สุ่ม ไช โพง ข้อง นอกจากนี้มีกล่อง

มุสลิมโบราณทำจากต้นตาลขนาดใหญ่ 1 ใบ **ชั้นบน** เป็นที่จัดแสดงตัวหนังตะลุง ที่มีอายุตั้งแต่ 50 ปี ไปจนถึง 200 ปี มีที่จัดแสดงตัวตลกทั้งหมดประมาณ 80 ตัว มีเครื่องดนตรีโบราณ ที่ใช้ในการแสดงหนังตะลุง ส่วนนี้เป็นจุดสาธิตรูปแบบการบรรเลงดนตรีประกอบการแสดงที่นักท่องเที่ยวสามารถทดลองเล่นได้ เป็นส่วนที่สร้างความตื่นเต้นและเรียกความสนใจของนักท่องเที่ยวได้อย่างมาก เพราะมีโอกาสสัมผัสเครื่องดนตรีที่เล่นได้ไม่ยาก มี “ แฉงหนัง ” ที่ใช้เก็บตัวหนังตะลุง ทำจากไม้ไผ่และแฉงทำจากต้นคลุ้มสานเป็นรูปสี่เหลี่ยม 2 แผ่นประกบกัน ที่เก็บตัวหนังแต่ละชุดสามารถเก็บตัวหนังได้ประมาณ 100 ตัวเมื่อนำไปแสดงในที่ต่างๆ เพราะป้องกันไม่ให้หนังตะลุงเสียหายจากการเคลื่อนย้ายไปยังสถานที่ต่างๆ การจัดแสดงรูปหนังตะลุง จะจัดไว้ในตู้และบอร์ด โดยแยกจัดไว้เป็นชุดตัวหนังตะลุงแต่ละชุดจะมีป้ายอธิบายว่ารูปหนังตะลุงจากต่างประเทศใด

เช่น จากประเทศอินเดีย ประเทศอินโดนีเซีย ประเทศจีน และประเทศตุรกี นอกจากนี้ยังจัดแสดงหนังตะลุงตามเนื้อหาและช่วงเวลาต่างๆ ดังนี้

หนังตะลุงอายุประมาณ 250-300 ปี

หนังตะลุงในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2

หนังประโมทัย เป็นหนังตะลุงที่เล่นกันในภาคอีสาน

หนังว้ายกู่แล๊ะ เป็นหนังตะลุงที่เล่นกันใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (ว้ายกู่แล๊ะ เป็นภาษาที่ชาวไทยมุสลิมใช้เรียกหนังตะลุง)

ตัวหนังตะลุงเรื่อง รามายณะ หนังตะลุงในภาคกลาง ซึ่งได้รับมาจากจังหวัดเพชรบุรีและราชบุรี

ตะเกียงเจ้าพายุที่ในอดีตนับว่ามีความสำคัญยิ่งในการแสดงหนังตะลุง เพราะเป็นเครื่องประกอบหลักที่ใช้ควบคุมเงาในการเล่นหนังตะลุงในสมัยโบราณ ซึ่งปัจจุบันนายหนังทุกคนต่างก็ใช้ไฟฟ้ามาเป็นเครื่องควบคุมเงาแทน

เครื่องสวมศีรษะรูปหนังตะลุงที่ทำจากกระดาษที่นำมาเป็นหน้ากากของตัวละครแต่ละตัวขณะที่แสดง “หนังตะลุงคน” ซึ่งเป็นการแสดงที่นิยมใช้ในงานต่างๆ ที่ต้องการเวลาสั้นๆ ซึ่งผู้แสดงต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถในการแสดงท่าทางให้เหมือนรูปหนังแต่ละตัว สามารถวากกลอนสด และบทเจรจาที่ต้องใช้ปฏิภาณไหวพริบ ให้มีทั้งเนื้อหาสาระตามรูปแบบการแสดงหนังตะลุง และสามารถสร้างอารมณ์ร่วมของผู้ชมตลอดการแสดง และสามารถสอดแทรกบทตลกตามรูปแบบที่เป็นลักษณะของตัวตลกอย่างครบถ้วนเช่นเดียวกับการแสดงของนายหนัง เครื่องสวมศีรษะที่จัดแสดงในห้องนี้ เป็นอุปกรณ์ที่สามารถสร้างความประทับใจให้แก่นักท่องเที่ยวได้ทุกกลุ่ม เพราะนักท่องเที่ยวสามารถทดลองสวมและทดลองแสดงท่าทางตามที่ถูกนำชมสาธิตให้ดู และสามารถถ่ายรูปเป็นที่ระลึกในบรรยากาศของการเป็นผู้แสดงหนังตะลุงจริงๆ

อาคารหลังที่ 4 เป็นอาคารหลังใหม่ 2 ชั้นเพิ่งสร้างเสร็จในปี พ.ศ. 2550 ชั้นล่างจัดเป็นห้องสาธิตการตอกหนังและจำหน่ายผลิตภัณฑ์หนังตะลุง และจัดเป็นสถานที่เก็บถาวรรางวัลทั้งหมดที่หนังสุชาติได้รับตั้งแต่แรกรางวัลแรกจนถึงปัจจุบัน และเก็บภาพถ่ายหนังสุชาติกับบุคคลสำคัญต่างๆ ชั้นบนกำลัง

อยู่ในระหว่างการจัดทำเป็นพิพิธภัณฑ์หนังตะลุงซึ่งจะจัดแสดงเรื่องราวและประวัติความเป็นมาของตัวตลกหนังตะลุงที่มีอยู่ในภาคใต้

4.1.8 นักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์

1) **ลักษณะของนักท่องเที่ยว** จากความสำเร็จในการบริหารจัดการ “บ้านนาหย่าง” หรือ “พิพิธภัณฑ์หนังตะลุงสุชาติ ทรัพย์สิน” ของหนังสุชาติ ทรัพย์สินและครอบครัวมาเป็นเวลากว่า 20 ปี และมีรางวัล THAILAND TOURISM AWARDS ประเภท “แหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมดีเด่นในปี พ.ศ. 2539” จากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเป็นหลักประกันความสามารถในการจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สำหรับนักท่องเที่ยว แต่ละกลุ่มที่มาชมบ้านหนังสุชาติ ทรัพย์สินนั้นมีทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติร่วมด้วยจำนวนมาก และเนื่องจากผู้วิจัยทั้งคณะเป็นกลุ่มที่มีภูมิหลังเป็นผู้สอนภาษาอังกฤษในมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชและใช้บ้านหนังสุชาติ ทรัพย์สินเป็น “ห้องปฏิบัติการฝึกทักษะด้านมัคคุเทศก์” ให้แก่นักศึกษามาอย่างต่อเนื่องไม่น้อยกว่า 15 ปี เช่นเดียวกัน หนังสุชาติ ทรัพย์สินปรารถนาให้ผู้วิจัยว่าน่าจะทำการสำรวจนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติดูว่าเป็นใครมาจากไหนกันบ้าง สนใจเรื่องอะไร อยากดู อยากเรียนรู้อะไรจากพิพิธภัณฑ์หนังตะลุงสุชาติ ทรัพย์สิน จะทำให้พิพิธภัณฑ์สามารถต้อนรับขับสู้ และเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับวัฒนธรรมพื้นบ้านได้อย่างถูกใจ

ด้วยความคิดดังกล่าวข้างต้น กอปรกับความต้องการที่ผู้วิจัยต้องจะพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดการเรียนรู้และเป็นทุนเดิมแล้ว ผู้วิจัยจึงร่วมกับสมาชิกบ้านหนังสุชาติ ทรัพย์สิน และนักศึกษาหลักสูตรภาษาญี่ปุ่น ที่ลงเรียนรายวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการท่องเที่ยว 1 ทำการสำรวจลักษณะนักท่องเที่ยวและความพึงพอใจในการเข้าชมพิพิธภัณฑ์หนังตะลุงสุชาติ ทรัพย์สินทุกกลุ่ม ทุกวัน อย่างต่อเนื่องและเป็นระบบเป็นเวลารวม 70 วันในช่วงปิดภาคฤดูร้อนคือ ในระหว่างวันที่ 1 มีนาคม ถึงวันที่ 10 พฤษภาคม 2551 ผลการสำรวจพบว่ามียุทธศาสตร์นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติเดินทางมาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์หนังตะลุงสุชาติ ทรัพย์สินในช่วงเวลาที่ศึกษาจำนวน 27 ประเทศ จำนวน 78 กลุ่ม รวมทั้งสิ้น 536 คนสามารถจำแนกลักษณะของนักท่องเที่ยวได้ดังนี้

ผลการสำรวจครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกรายงานเฉพาะผลที่วิเคราะห์เป็นร้อยละแล้ว และอยู่ในระดับสูงสุด 2 ลำดับแรกเท่านั้น นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นชาวไทย คิดเป็นร้อยละ 21.5 รองลงมาคือชาวเยอรมันและชาวอังกฤษ คิดเป็นร้อยละ 15.4 และ 13.8 ตามลำดับ ที่เหลือเป็นนักท่องเที่ยวจากประเทศอื่นๆ ที่มีจำนวนร้อยละในระดับต่ำและมีตัวเลขที่การกระจายมาก นักท่องเที่ยวเหล่านี้มีอายุเฉลี่ย 50 ปีขึ้นไปมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 30.8 และมีอายุระหว่าง 20 ถึง 30 ปี คิดเป็นร้อยละ 26.2 นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศส่วนใหญ่ยังไม่เคยเดินทางมาประเทศไทยเลยคิดเป็นร้อยละ 56.9 และที่เคยมาประเทศไทยมากกว่า 1 ครั้งคิดเป็นร้อยละ 35.4

นักท่องเที่ยวเหล่านี้จะ**แวะพักที่จังหวัดนครศรีธรรมราช**เป็นระยะเวลา 1 วันโดยพักที่โรงแรมไทยไฮเต็ลร้อยละ 20 และโรงแรมทักษิณร้อยละ 12.3 ที่เหลือก็จะพักตามโรงแรม หรือ เกสต์เฮาส์อื่นๆ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่**ทราบประวัติพิพิธภัณฑ์หนังตะลุงสุชาติ ทรัพย์สิน**จากหนังสือแนะนำการท่องเที่ยวมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 20 และทราบทางอินเทอร์เน็ตเป็นอันดับ 2 การมาท่องเที่ยวครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ในการมาท่องเที่ยวที่แตกต่างกันโดยสามารถจำแนกวัตถุประสงค์ได้ว่าได้ 6 ประการดังนี้

(1) **เพื่อสัมมนา** ในระยะนั้นพบว่ามีเพียง 1 กลุ่ม เป็นชาวไทย 60 คน เป็นตำรวจ 15 นาย สื่อมวลชนและศิลปินพื้นบ้าน 45 คน นำโดย พล.ต.ต.กระจ่าง สุวรรณรัตน์ สื่อมวลชนและศิลปินพื้นบ้านประกอบด้วยผู้สื่อข่าวในพื้นที่ นายหนังตะลุง มโนราห์ เพลงบอก ฯลฯ การสัมมนาครั้งนี้เน้นการสร้างเครือข่ายตำรวจกับชุมชนในการแก้ปัญหาท้องถิ่น เช่นปัญหายาเสพติด วิทยุรู้การจราจร เพราะสื่อพื้นบ้านเข้าถึงประชาชนได้มากกว่า

(2) **เพื่อท่องเที่ยวและแสวงหาความรู้ โดยซื้อทัวร์จากบริษัททัวร์ต่างๆ** จำนวน 8 บริษัทที่มีลักษณะของนักท่องเที่ยวแตกต่างกันดังนี้

1. บริษัท Turismo Asia นำนักท่องเที่ยวจากทวีปยุโรป เช่น นักท่องเที่ยวชาวเยอรมันและเนเธอร์แลนด์ เดินทางมาประเทศไทยโดยใช้เส้นทางการท่องเที่ยวเริ่มต้นจากกรุงเทพฯ จังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดตรัง สิ้นสุดลงที่จังหวัดภูเก็ต นักท่องเที่ยวที่เดินทางมากับบริษัทนี้ เดินทางมาที่พิพิธภัณฑ์หนังตะลุงสุชาติ ทรัพย์สินรวม 7 ครั้ง โดยบริษัทจะมีไกด์เป็นของตนเอง นักท่องเที่ยวกลุ่มนี้พักที่นครศรีธรรมราช 1 คืน ชมการแสดงหนังตะลุงและชมวัดพระมหาธาตุ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นชาวเยอรมันกลุ่มละ 8 คน , 4 คน , 9 คน , 10 คน , และ 7 คน ชาวฮอลแลนด์ 6 คน รวม 7 ครั้งมีนักท่องเที่ยวต่างชาติที่มากับบริษัทนี้ จำนวนทั้งสิ้น 44 คน

2. บริษัท Phuket Travel เดินทางมาจากจังหวัดภูเก็ต โดยนำนักท่องเที่ยวต่างชาติมาเที่ยวที่วัดพระมหาธาตุ และพิพิธภัณฑ์หนังตะลุงสุชาติ ทรัพย์สินและพักที่นครศรีธรรมราช 1 คืน จากนั้นจึงเดินทางต่อไปยังอำเภอขนอม นักท่องเที่ยวทั้งหมดมาจากประเทศอังกฤษจำนวน 4 คน

3. บริษัท Travel Center Asia เดินทางมาจากจังหวัดภูเก็ต 2 ครั้งเป็นนักท่องเที่ยวจากแถบยุโรปเช่นประเทศเบลเยียมและประเทศสเปน นักท่องเที่ยวจะซื้อทัวร์มาจากประเทศต้นทางบินตรงมาจังหวัดภูเก็ตแล้ว เดินทางต่อไปยังจังหวัดสุราษฎร์ธานีพักที่นั่น 2 คืน แล้วจึงเดินทางมายังจังหวัดนครศรีธรรมราช ชมวัดพระมหาธาตุและพิพิธภัณฑ์หนังตะลุงสุชาติ

ทรัพย์สิน จากนั้นจึงเดินทางไปอำเภอขนอม ซึ่งนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้จะพักที่โรงแรมขนอมโกลด์เอ็นปีช แล้วจึงเดินทางต่อไปยังเกาะสมุย บริษัทนี้นำนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมาเที่ยว 2 ครั้ง ครั้งแรกเป็นนักท่องเที่ยวชาวเบลเยียม 11 คนและชาวสเปน 20 คน ครั้งที่ 2 เป็นชาวเบลเยียม 7 คน รวมทั้งสิ้น 38 คน

4. บริษัท Dietheim นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาจากจังหวัดภูเก็ต 2 ครั้ง กลุ่มแรกเป็นนักท่องเที่ยวชาวสวีตเซอร์แลนด์ 2 คน กลุ่มที่ 2 เป็นชาวเยอรมัน 4 คน รวม 6 คน บริษัทจะมีไกด์ของตนเองมาด้วย

5. บริษัท Intrepid เดินทางมามากที่สุด โดยเดินทางมาทุกสัปดาห์ตั้งแต่ปี 2549 จนถึงปัจจุบัน นับรวมเวลาได้ 3 ปี นักท่องเที่ยวจะจองทัวร์มาจากทุกมุมโลก จองผ่าน Internet นักท่องเที่ยวมารวมตัวกันที่ประเทศสิงคโปร์ และเดินทางท่องเที่ยวในประเทศมาเลเซีย 7 วัน เดินทางเข้าสู่ประเทศไทยทางด้านสะเดา อำเภอหาดใหญ่จังหวัดสงขลาและเดินทางต่อมายังจังหวัดนครศรีธรรมราช และค้างคืนที่โรงแรมทักษิณ 1 คืน ระหว่างอยู่ในจังหวัดนครศรีธรรมราชจะเที่ยวชมวัดพระมหาธาตุและพิพิธภัณฑน์หิ้งตะลุงสุชาติ ทรัพย์สิน จากนั้นเดินทางต่อไปยังเกาะสมุยแวะพัก 3 คืน จึงเข้าพักที่กรุงเทพฯ อีก 2 คืน ก่อนจะเดินทางแยกย้ายกันกลับบ้าน ในช่วงเดือนมีนาคมถึงพฤษภาคมบริษัทได้นำนักท่องเที่ยวมาจำนวน 18 ครั้ง มีนักท่องเที่ยวมาจากประเทศต่างๆ ทั้งหมด 164 คน เป็นชาย 58 คน หญิง 106 คน (สำหรับบริษัทนี้ผู้วิจัยได้ประสานกับ REST ซึ่งเป็นองค์กรเอกชนที่ทำงานเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนในประเทศไทยและเป็นเครือข่ายที่ดีกับบริษัท Intrepid ซึ่งเป็นบริษัทที่มีกลุ่มลูกค้าที่สนใจด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น ส่งเสริมการศึกษา ส่งเสริมการพัฒนาองค์กรชุมชน และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ผู้วิจัยจึงเล็งความสนใจที่ต้องการจะพัฒนาความสามารถด้านภาษาของนักศึกษา และได้รับการตอบรับที่จะเข้าร่วมโครงการในครั้งนี้)

6. บริษัท Asia Trails เดินทางมาจากจังหวัดภูเก็ต จังหวัดกระบี่แล้วจึงมาที่จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยที่จังหวัดนครศรีธรรมราช จะชมวัดพระมหาธาตุ และพิพิธภัณฑน์หิ้งตะลุงสุชาติ ทรัพย์สินต่อจากนั้นจึงเดินทางไปจังหวัดตรัง นักท่องเที่ยวที่มาที่บริษัทนี้เป็นชาวเยอรมัน อายุ ประมาณ 67 ถึง 70 ปี มีจำนวน 3 คน

7. บริษัท Tourism Asia มีไกด์ของตนเองมาด้วย นักท่องเที่ยวเดินทางมาจากประเทศเยอรมัน บินตรงมาที่จังหวัดภูเก็ตและเดินทางต่อมายังจังหวัดสุราษฎร์ธานี แล้วจึงเดินทางเข้าจังหวัดนครศรีธรรมราช ชมวัดพระมหาธาตุและพิพิธภัณฑน์หิ้งตะลุงสุชาติ ทรัพย์สิน

ต่อจากนั้นเดินทางไปจังหวัดตรังและจังหวัดกระบี่ ซึ่งมีจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งหมด 2 กลุ่ม เป็นชาวเยอรมันทั้งหมดจำนวน 9 คน และอีกกลุ่มจำนวน 8 คน รวมทั้งสิ้น 17 คน

8. บริษัท Travel Tour นักท่องเที่ยวซื้อทัวร์มาจากประเทศเยอรมัน เดินทางมาจังหวัดกระบี่แล้วจึงมาจังหวัดนครศรีธรรมราชเพื่อไปชมวัดพระมหาธาตุและพิพิธภัณฑน์แห่งตะลุงสุชาติ ทรัพย์สิน และตลาดหัวอิฐ โกดังของเขาเป็นเจ้าของบริษัท นักท่องเที่ยวเป็นชาวเบลเยียม 2 คน

(3) เพื่อท่องเที่ยวเป็นกลุ่มในลักษณะของการเช่าเหมาลำ (Charter flight) นักท่องเที่ยวแบบเช่าเหมาลำเป็นกลุ่มที่เดินทางมาจากประเทศสวีเดน บริษัทท่องเที่ยวแห่งนี้ชื่อ Tui Nordic Charter Flight มีสำนักงานใหญ่ที่กรุงสต็อกโฮล์ม นักท่องเที่ยวจะเดินทางจากกรุงเทพฯมาลงที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี เดินทางต่อมาที่อำเภอขนอม พักที่ขนอม 2 สัปดาห์ และชมวัดพระมหาธาตุและพิพิธภัณฑน์แห่งตะลุงสุชาติ ทรัพย์สิน แล้วจึงเดินทางกลับประเทศ นักท่องเที่ยวชุดนี้เป็นชาวสวีเดน 26 คนมีอายุเฉลี่ย 67 ถึง 70 ปี มาเที่ยวที่พิพิธภัณฑน์แห่งตะลุงสุชาติ ทรัพย์สินเป็นครั้งแรก พวกเขาสนใจเที่ยววัด ชมศิลปะต่างๆ โดยติดต่อประสานงานด้านแหล่งท่องเที่ยวกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

(4) เพื่อการศึกษาวิจัยโดยกลุ่มนักวิชาการเป็นคนไทย มาด้วยกัน 3 กลุ่ม 12 คน, 5 คน และ 9 คน รวม 26 คน

(5) เพื่อศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับหนังตะลุงเป็นการเฉพาะ เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย 9 คน บริษัทจัดทำสารคดี 5 คน และนักเรียนนักศึกษาจำนวน 142 คน

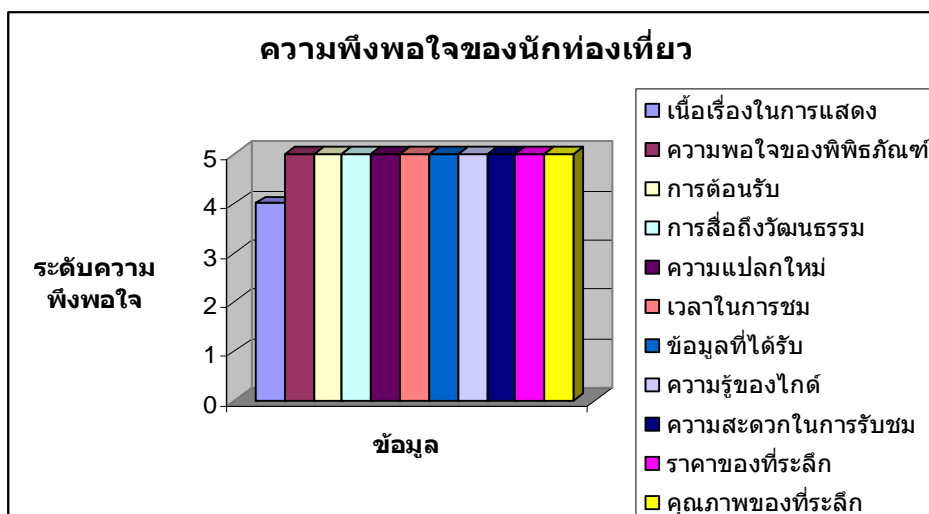
(6) เพื่อท่องเที่ยวตามความสนใจของตนเอง จำนวน 41 กลุ่ม นักท่องเที่ยวกลุ่มนี้เดินทางด้วยตนเองไม่ได้มากับบริษัทนำเที่ยว ผู้วิจัยได้แบ่งนักท่องเที่ยวตามลักษณะของเชื้อชาติดังนี้

ชาวอังกฤษ 10 กลุ่ม	รวม 14 คน
ชาวสหรัฐอเมริกา 9 กลุ่ม	รวม 15 คน
ชาวเยอรมัน 6 กลุ่ม	รวม 14 คน
ชาวเนเธอร์แลนด์ 4 กลุ่ม	รวม 7 คน
ชาวแคนาดา 3 กลุ่ม	รวม 5 คน
ชาวฝรั่งเศส 3 กลุ่ม	รวม 7 คน
ชาวออสเตรเลีย 3 กลุ่ม	รวม 3 คน
ชาวญี่ปุ่น 2 กลุ่ม	รวม 2 คน
ชาวอิตาลี 2 กลุ่ม	รวม 3 คน

ชาวเบลเยียม	รวม 8 คน
ชาวฮอลแลนด์	รวม 2 คน
ชาวสวิสเซอร์แลนด์	รวม 2 คน

2) **ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว** การสำรวจครั้งนี้ผู้วิจัยวิจัยได้ใช้แบบสอบถาม และการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ในเวลาเดียวกันจำนวน 72 คน จากแบบสอบถามชุดนี้แบ่งระดับความพึงพอใจออกเป็น 5 ระดับคือ คือ 5 = พอใจอย่างยิ่ง 4 = พอใจ 3 = เฉยๆ 2 = ไม่พอใจ 1 = ไม่พอใจอย่างยิ่ง ตามหัวข้อ 11 หัวข้อดังนี้ เข้าใจเนื้อเรื่องในการแสดง ความพอใจพิพิธภัณฑ์ การต้อนรับ การสื่อถึงวัฒนธรรม ความแปลกใหม่ เวลาในการชม ข้อมูลที่ได้รับ ความรู้ของไกด์ ความสะดวกในการเข้าชม ราคาของที่ระลึก คุณภาพของที่ระลึก ผลปรากฏว่านักท่องเที่ยว **เข้าใจเนื้อเรื่องในการแสดง** อยู่ในระดับ 4 คือพอใจร้อยละ 41.7 รองลงมาอยู่ในระดับ 5 คือ พอใจมาก ร้อยละ 30.6 **ความพอใจพิพิธภัณฑ์** อยู่ในระดับ 5 คือพอใจมากร้อยละ 48.6 รองลงมาคือพอใจร้อยละ 40.3 **การต้อนรับ** อยู่ในระดับ 5 คือพอใจมากร้อยละ 61.1 รองลงมาคือพอใจร้อยละ 27.8 **การสื่อถึงวัฒนธรรม** อยู่ในระดับ 5 คือพอใจมากร้อยละ 59.7 และรองลงมาคือพอใจร้อยละ 30.6 **ความแปลกใหม่** อยู่ในระดับ 5 คือพอใจมากร้อยละ 52.8 และรองลงมาคือพอใจร้อยละ 31.9 **เวลาในการชม** อยู่ในระดับ 5 คือพอใจมากร้อยละ 43.1 รองลงมาคือพอใจร้อยละ 38.9 **ข้อมูลที่ได้รับ** อยู่ในระดับ 5 คือพอใจมากร้อยละ 48.6 รองลงมาคือพอใจร้อยละ 37.5 **ความรู้ของไกด์** อยู่ในระดับ 5 คือพอใจมากร้อยละ 54.2 รองลงมาคือพอใจร้อยละ 31.9 **ความสะดวกในการเข้าชม** อยู่ในระดับ 5 คือพอใจมากร้อยละ 55.6 และรองลงมาคือพอใจร้อยละ 30.6 **ราคาของที่ระลึก** อยู่ในระดับ 5 คือพอใจมากร้อยละ 51.4 และรองลงมาคือพอใจร้อยละ 27.8 **คุณภาพของที่ระลึก** อยู่ในระดับ 5 คือพอใจมากร้อยละ 59.7 และรองลงมาคือพอใจร้อยละ 16.7

สรุป นักท่องเที่ยวได้รับความพึงพอใจในการมาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ในทุกด้านในระดับ 5 คือ พอใจอย่างยิ่ง มีเพียงเรื่องความเข้าใจเนื้อเรื่องในการแสดงที่อยู่ในระดับ 4 คือ พอใจ อาจเป็นเพราะว่าผู้ชมการแสดงต้องอ่านเนื้อเรื่องของแต่ละฉากจากคู่มือการแสดง ทำให้การชมเรื่องไม่ปะติดปะต่อเหมือนการฟังการแปลสดดังแสดงให้เห็นในแผนภูมิที่ 3 ดังนี้

แผนภูมิที่ 3 ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว

3) ความคิดเห็นอื่น ๆ ของนักท่องเที่ยวที่มีต่อพิพิธภัณฑ์หนังตะลุงสุชาติ ทรัพย์สิน นักท่องเที่ยวมีทัศนคติที่ดีพึงพอใจต่อการเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์และแสดงความคิดเห็นเรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้

- (1) การแสดงสาธิตทำได้ดีมาก แสดงถึงความชำนาญของนายหนัง ทำให้หวนนึกถึงอดีต
- (2) การต้อนรับดี มีเวลาอธิบายเรื่องราวดี
- (3) เนื้อเรื่องสนุกน่าสนใจ
- (4) มัคคุเทศก์มีข้อมูลดี
- (5) การแกะตัวหนังตะลุงน่าสนใจมาก
- (6) ชอบตัวตลกเพราะมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว
- (7) การจัดพิพิธภัณฑ์ทำได้ดี
- (8) เป็นวัฒนธรรมเก่าแก่ที่ควรอนุรักษ์ไว้
- (9) เป็นงานศิลปะที่สวยงามมาก
- (10) เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ

4.2 รูปแบบการจัดการพิพิธภัณฑ์หนังตะลุงสุชาติ ทรัพย์สิน

รูปแบบที่สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ สร้างความเข้าใจทางวัฒนธรรมและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ร่วมกันระหว่างประชาชน นักเรียน นักศึกษา นักวิชาการและนักธุรกิจ ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

4.2.1. ศึกษาบริบททางวัฒนธรรม

ผู้วิจัยและนักศึกษาหลักสูตรภาษาญี่ปุ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชได้เข้าไปศึกษาบริบททางวัฒนธรรมของพิพิธภัณฑ์หนังตะลุงสุชาติ ทรัพย์สินตั้งแต่เดือน มกราคม 2551- จนถึงเดือนพฤษภาคม 2551 นักศึกษาฝั่งตัวอยู่ที่บ้านหนังสุชาติ ทรัพย์สินเก็บข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของนักท่องเที่ยว ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว บรรยากาศการท่องเที่ยวในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง จนได้องค์ความรู้บริบททางวัฒนธรรมพิพิธภัณฑ์หนังตะลุงสุชาติ ทรัพย์สิน

4.2.2 จัดอบรมมัคคุเทศก์

ผู้วิจัยและการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ (REST) นำองค์ความรู้บริบททางวัฒนธรรมพิพิธภัณฑ์มาจัดทำเป็นคู่มือมัคคุเทศก์ภาษาอังกฤษ ต่อจากนั้นจึงจัดอบรมมัคคุเทศก์ภาษาอังกฤษเพื่อต้อนรับชาวต่างประเทศให้แก่ นักศึกษาหลักสูตรภาษาญี่ปุ่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช การฝึกอบรมมัคคุเทศก์ครั้งนี้ จัดขึ้น 2 วัน ในระหว่างเดือนมกราคม 2551 โดย Mr.Peter Richards ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนจากหน่วยงาน REST มาเป็นวิทยากร ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช เนื้อหาประกอบด้วย

- 1) ความสำคัญของการท่องเที่ยวโดยชุมชน
 - 2) การจัดการท่องเที่ยวที่วัดพระมหาธาตุ และพิพิธภัณฑ์หนังตะลุงสุชาติ ทรัพย์สิน
 - 3) ความรับผิดชอบของไกด์ชุมชน
 - 4) วิเคราะห์ความสำเร็จและข้อจำกัดของไกด์ชุมชน
 - 5) SMS การสื่อความหมายการท่องเที่ยวโดยชุมชน
 - 6) ทดลองการทำทัวร์ที่วัดพระมหาธาตุ และพิพิธภัณฑ์หนังตะลุงสุชาติ ทรัพย์สิน
- ในวันที่ 3 ทีมวิจัยและผู้เชี่ยวชาญจากหน่วยงาน REST นำองค์ความรู้ทั้งหมดมาয়กร่างคู่มือมัคคุเทศก์ภาษาอังกฤษ (ภาคผนวก ค)

4.2.3 นักศึกษาและสมาชิกพิพิธภัณฑ์ใช้คู่มือมัคคุเทศก์ทดลองการทำทัวร์ 3 เดือน

ต่อมา นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ทดลองทำทัวร์ภาษาอังกฤษ

ร่วมกับสมาชิกบ้านหนังสือชาติ ทุกวันจันทร์ ตั้งแต่เดือนมกราคมถึงเดือนพฤษภาคมต่อเนื่องกันมา โดยเริ่มตั้งแต่เวลา 17.00- 18.30 น. โปรแกรมการท่องเที่ยวเป็นดังนี้

นักศึกษาเดินทางไปรับนักท่องเที่ยวของบริษัท Intrepid ณ โรงแรมที่พักแนะนำกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยแจกแผ่นพับ (ดูในภาคผนวก ข.) แล้วนั่งรถ 2 แถวมาที่พิพิธภัณฑ์หนังตะลุงสุชาติ เริ่มรายการทำทัวร์โดยนักศึกษาและสมาชิกบ้านหนังสือชาติกล่าวต้อนรับนักท่องเที่ยว จากนั้นก็นำตัวหนังสุชาติ ทรัพย์สิน แล้วจึงขึ้นชมพิพิธภัณฑ์ 200 ปี ภายในอาคารจัดแสดงหนังตะลุง อายุ 50-200 ปี หนังตะลุงจากหลายๆประเทศ และจากภูมิภาคต่างๆ ของประเทศ รูปตัวตลกหลากหลาย เครื่องดนตรีประกอบการแสดงหนังตะลุง รวมทั้งหุ่นหัวหนังตะลุงคน ต่อจากนั้นจึงนำชมการแสดงสาธิตหนังตะลุง โดยหนังสุชาติและครอบครัวร่วมกันแสดง จบการแสดงนักท่องเที่ยวมีโอกาสชมการแสดงหลังจอ ทำให้เข้าใจหนังตะลุงได้ดียิ่งขึ้น จากนั้นก็นำชมการประดิษฐ์รูปหนังตะลุงตั้งแต่ขั้นแรกจนสำเร็จเป็นตัวหนังตะลุง นักศึกษาร่วมกับสมาชิกบ้านหนังสือชาติอธิบายขั้นตอนเหล่านี้ให้นักท่องเที่ยวฟัง และสุดท้ายนักท่องเที่ยวมีโอกาสชมและซื้อหนังตะลุงเป็นของที่ระลึก จากกระบวนการทำงานร่วมกันเป็นเวลา 5 เดือนที่มทำงานจึงสรุปองค์ความรู้เป็นรูปแบบการจัดการพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ (แผนภูมิที่ 4)

4.2.4 ผู้เชี่ยวชาญมาประเมินผล

หลังจากทำทัวร์ได้ระยะหนึ่ง Mr.Peter Richards ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวและฝ่ายการตลาด จากองค์กร REST ได้มาติดตามความก้าวหน้าโดยการมาประเมินการทำทัวร์ของนักศึกษาร่วมกับสมาชิกหนังตะลุงสุชาติที่พิพิธภัณฑ์หนังตะลุงสุชาติ ทรัพย์สินและที่มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช เป็นเวลา 3 วัน วันแรก Peter นำนักท่องเที่ยวมาด้วย 10 คน เป็นชาวต่างประเทศ นักศึกษาทดลองทำทัวร์ วันที่ 2- 3 Peter ให้ผลป้อนกลับ (feedback) กับนักศึกษาเป็นรายบุคคลคน แล้วอธิบายทักษะการเป็นไกด์หรือมัคคุเทศก์เพิ่มเติม หลังจากนั้น นักศึกษา และสมาชิกบ้านหนังสือได้ช่วยกันยกร่างคู่มือมัคคุเทศก์ฉบับปรับปรุง (ดูภาคผนวก ง)

4.2.5 อาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชพัฒนาภาษาอังกฤษให้แก่สมาชิกบ้านนายหนังเพิ่มขึ้น

จากการเก็บข้อมูลระหว่างเดือนมีนาคม ถึงเดือนพฤษภาคมอย่างละเอียด พบว่านักท่องเที่ยวที่มาชมพิพิธภัณฑ์หนังตะลุงสุชาติเป็นชาวต่างประเทศเป็นส่วนใหญ่ ที่มีวิถีชีวิตระหนักถึงความสำคัญของภาษาอังกฤษมากยิ่งขึ้น จึงมีความจำเป็นต้องถ่ายโอนภาษาอังกฤษที่สอนอยู่ในมหาวิทยาลัยไปยังสมาชิกบ้านนายหนัง อาจารย์ทิพวรรณ ทองขุนดำ มาช่วยทำสื่อการสอนและติดตามความก้าวหน้าการทำงานของมัคคุเทศก์ฝึกหัดไปด้วย ในเบื้องต้นทดลองสอนภาษาอังกฤษให้กับสมาชิกบ้านหนังสุชาติ ทรัพย์สิน 1 คน (ลูกสะใภ้ของหนังสุชาติ) ซึ่งมีหน้าที่ต้อนรับและนำนักท่องเที่ยวเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ การสอนดำเนินไป 10 สัปดาห์ โดยการจัดเนื้อหาหลักสูตรแบบเน้นหน้าที่และการสื่อความหมาย (Functional-Notional Syllabus Design) ขั้นตอนการสอนเป็นการสอนโดยวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียนในแต่ละสัปดาห์ สร้างบทเรียนแล้วนำมาทดลองสอน หลังจากนั้นนำบทเรียนมาปรับปรุงให้สมบูรณ์ เนื้อหาในการสอนมี 2 ส่วนดังนี้

1) ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารประกอบด้วย การทักทาย การสอบถามความรู้สึก การบอกสภาวะอากาศ การบอกทิศทาง การบรรยายสิ่งของต่างๆในพิพิธภัณฑ์

2) ภาษาอังกฤษเพื่อการท่องเที่ยว เนื้อหาเป็นเรื่องนำชมพิพิธภัณฑ์และการแสดงสาธิต Tour script Shadow Puppet Museum (ดูภาคผนวก ง)

การเรียนการสอนมีลักษณะการเรียนภาษาสำหรับชุมชน (Community Language Learning) กล่าวคือ ผู้สอนนั่งพูดคุย สอบถามปัญหา และความต้องการในการเรียน เนื้อหาที่สอนมีทั้งที่จัดเตรียมล่วงหน้า และเนื้อหาที่ผู้เรียนต้องการเรียนในขณะนั้น ซึ่งผู้สอนก็ได้สอนเพิ่มเติม ผู้สอนให้ผู้เรียนฝึกฝนโดยจำลองสถานการณ์จริง สมมติผู้สอนเป็นนักท่องเที่ยวและผู้เรียนนำนักท่องเที่ยวไปเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ นอกจากนี้มีการสังเกตการฝึกพูดของผู้เรียนขณะที่ผู้เรียนนำเที่ยวจริงในพิพิธภัณฑ์ ผู้สอนให้คำแนะนำกับผู้เรียนและนำข้อมูลที่ได้ไปปรับปรุงบทเรียนให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

จากการสังเกตการสอนพบว่าผู้เรียนมีพัฒนาการเรียนไปอย่างรวดเร็ว เนื่องจากผู้เรียนมีลักษณะเป็นผู้เรียนที่สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง (autonomous learner) คือ หลังจากเรียนผู้เรียนได้ใช้คำศัพท์ ประโยค ในชีวิตจริงกับนักท่องเที่ยว ผู้เรียนได้พยายามปรับปรุงความสามารถทางด้านภาษาอังกฤษโดยใช้แหล่งข้อมูลที่ตนเองมีอยู่ เช่น พจนานุกรม ครูนักท่องเที่ยวเมื่อผู้เรียนประสบปัญหาในการออกเสียงคำบางคำ ผู้เรียนได้ขอร้องให้นักท่องเที่ยว

ออกเสียงให้ฟังแล้วฝึกพูดซ้ำๆ หรือบางครั้งเมื่อเจอคำศัพท์ใหม่ผู้เรียนก็หาความหมายและคำอ่านโดยเปิดพจนานุกรมด้วยตนเอง ส่งผลให้ผู้เรียนมีพัฒนาการเรียนการสอนที่รวดเร็ว เพราะมีการลองผิดลองถูกในการเรียนตลอดเวลา หลังจากการสอนที่มิจัยได้ทำสื่อประกอบไปด้วยหนังสือและแผ่นซีดีเพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนด้วยตนเองเพิ่มเติม หลังจากนั้นผู้วิจัยได้เชิญ เชิญ นาย Phillip Hansen และนาง Rattanaporn Hansen มาช่วยประเมินการใช้ภาษาอังกฤษของผู้เรียน ต่อจากนั้นนักศึกษาและสมาชิกบ้านนาหนังสือชาติได้ร่วมกันเขียนแผนพับประชาสัมพันธ์โครงการประกอบการแสดงสาธิตเพิ่มเติมทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษให้นักท่องเที่ยวอ่านก่อนการแสดงเพื่อมิให้รบกวนการชมการแสดงทำให้นักท่องเที่ยวเข้าใจเนื้อเรื่องได้ดียิ่งขึ้นได้อรรถรสของการแสดง (ดูในภาคผนวก จ.)

หลังจากการทำงานร่วมกันระหว่างนักศึกษาที่มิจัยอาจารย์และสมาชิกบ้านนาหนังสือชาติเป็นเวลา 5 เดือน ทีมทำงานทั้งหมดได้สังเคราะห์องค์ความรู้เป็นกระบวนการบริหารจัดการเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

4.3 กระบวนการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์

กระบวนการบริหารจัดการที่สามารถก่อให้เกิดความรัก ความหวงแหน ความภูมิใจในอัตลักษณ์ ทีมวิจัยได้ดำเนินการวิจัยดังนี้

การจัดเวทีเสวนาทางวิชาการในวันที่ 28 กรกฎาคม 2551 ทีมวิจัยและสมาชิกพิพิธภัณฑ์บ้านนาทะเลสูงสุชาติ ทรัพย์สินได้จัดงานสัมมนาเชิงวิชาการชื่อ “พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านกับศิลปิน” โดยเชิญผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงและโดยอ้อมอันได้แก่นักวิชาการ ตัวแทนจากโรงแรม บริษัททัวร์ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานนครศรีธรรมราช สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนครศรีธรรมราช ศิลปินพื้นบ้าน นักศึกษาและอาจารย์จากมหาวิทยาลัยต่างๆรวม 100 คน มาเสวนาเรื่องการจัดการพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านโดยเชิญวิทยากรชื่อ ดร. ทาคาโกะ อิวาซากา จาก National Museum of Ethnology เมืองโอซากา ประเทศญี่ปุ่นมาเป็นผู้ให้ความรู้เรื่องการจัดการพิพิธภัณฑ์ในประเทศญี่ปุ่นดังนี้

National Museum of Ethnology ก่อตั้งขึ้นในปี 1974 และเริ่มดำเนินงานในปี 1977 (เมื่อ 31 ปีที่ผ่านมา) พิพิธภัณฑ์เป็นสถาบันวิจัยที่มีนักวิจัยร่วม 60 คนที่มีความชำนาญทางด้านชาติพันธุ์ศาสตร์ พิพิธภัณฑ์จึงเป็นทั้ง สถาบันวิจัยและดำเนินการสอนระดับปริญญาเอก ซึ่งนักวิชาการทั้งหมดจะทำงานประสานกัน

กิจกรรมหลักของพิพิธภัณฑ์ คือการจัดนิทรรศการ นอกจากนี้ยังมีการแสดงผลงานวิจัย มีร้านค้า ภัตตาคาร ร้านขายหนังสือและแหล่ง E-news จากทั่วโลก งานทางด้านนิทรรศการนั้น พิพิธภัณฑ์มีวัตถุที่จัดแสดงรวมทั้งสิ้น 255,000 ชิ้นจากทั่วโลก และมีวัตถุประมาณ 12,000 ชิ้นที่จัดแสดงเป็นประจำ นิทรรศการแบ่งออกเป็น 3 ประเภทคือ ประจำ พิเศษ และตามหัวข้อ นิทรรศการประจำจะแบ่งเนื้อหาออกตามภูมิภาค เช่น ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นิทรรศการพิเศษจะจัดตามวาระซึ่งวัตถุที่นำมาแสดงจะเกี่ยวกับชาติพันธุ์ศาสตร์หายากที่หยิบยืมมาจากทั่วโลกเช่นตัวหนังสือจากประเทศอินโดนีเซีย และบ้านจำลองของชนกลุ่มน้อยในประเทศจีน หากนักท่องเที่ยวได้ชมนิทรรศการส่วนนี้ก็จะเข้าใจเรื่องราวของประเทศนั้นๆ ได้เป็นอย่างดี ในปี 2006 พิพิธภัณฑ์ได้จัดการแสดงโนร่าจากวิทยาลัยนาฏศิลป์นครศรีธรรมราช ซึ่งได้รับความสนใจจากชาวญี่ปุ่นมาก

ในด้านการให้การศึกษาแก่เด็ก พิพิธภัณฑ์ให้ความสำคัญในด้านนี้มากโดยจัดทำอุปกรณ์การเรียนการสอนและการเปิดโอกาสให้นักเรียนทำ workshop นักเรียนใช้ work sheet ที่พิพิธภัณฑ์จัดทำขึ้นเป็นพิเศษเพื่อให้นักเรียนเรียนรู้เกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ได้อย่างลึกซึ้ง

นอกจากนี้พิพิธภัณฑ์ยังได้จัดทำนิทรรศการเคลื่อนที่สำหรับโรงเรียนที่อยู่นอกสถานที่หรือที่อยู่ห่างไกลออกไป ตั้งแต่ ปี ค.ศ.2004 พิพิธภัณฑ์ได้จัดนิทรรศการตามโรงเรียนต่างๆหลายครั้งเปิดโอกาสให้นักเรียนมีความเข้าใจเข้าถึงงานพิพิธภัณฑ์มากขึ้น

ยกตัวอย่างบทเรียนหนึ่งที่มีลักษณะเป็นแบบสหวิทยาการ ครูเริ่มบทเรียนด้วยการกล่าวแนะนำประเทศเปรู และให้นักเรียนทดลองเล่นดนตรีพื้นบ้าน กระตุ้นให้นักเรียนอยากเรียนรู้เรื่องราวของต่างประเทศมากยิ่งขึ้น ซึ่งการเรียนแบบนี้แตกต่างจากการเรียนการสอนในชั้นเรียนธรรมดาเช่นวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ฯลฯ ชั้นเรียนแบบนี้สร้างสำนึกทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ สิ่งแวดล้อมเป็นต้น เป็นการเรียนแบบมุ่งให้นักเรียนศึกษาเนื้อหาอย่างลึกซึ้งเกินกว่าการเรียนการสอนในชั้นเรียนธรรมดา พิพิธภัณฑ์แห่งนี้มีเป้าหมายจะคืนกำไรแก่ชุมชนโดยสร้างความตระหนักในกิจกรรมการวิจัยเพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับประชากรและวัฒนธรรมของชาติต่างๆในโลก กิจกรรมของพิพิธภัณฑ์ในการสร้างองค์ความรู้กำลังกลายเป็นกิจกรรมที่สำคัญมากยิ่งขึ้นทุกขณะ

หลังจากนั้นผู้เข้าร่วมสัมมนาก็ได้อภิปรายเรื่องพิพิธภัณฑ์กับศิลปินพื้นบ้านกันอย่างกว้างขวาง ดังนี้

1. มัคคุเทศก์คนหนึ่งต้องการให้มีการจัดการพิพิธภัณฑ์อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยเสนอให้พิพิธภัณฑ์มีการจัดการในลักษณะสากลสามารถรองรับนักท่องเที่ยวจำนวนมาก และมีการให้ค่าตอบแทนมัคคุเทศก์เพื่อดึงดูดให้มัคคุเทศก์นำนักท่องเที่ยวมาชม

2. ตัวแทนจากโรงแรมเสนอว่าทางโรงแรมพร้อมที่จะช่วยเหลือในการประชาสัมพันธ์ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ทรัพย์สิน ในอดีตหลายๆ ครั้งที่นักท่องเที่ยวสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับ พิพิธภัณฑสถาน ทางโรงแรมก็ไม่สามารถให้ความช่วยเหลือนักท่องเที่ยวได้เนื่องจากขาดข้อมูล

3. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เสนอความช่วยเหลือโดยการแก้ปัญหาเรื่อง แหล่งข้อมูลในการท่องเที่ยวโดยจะจัดทำเอกสารต่างๆ ในรูปของแผ่นพับ และหนังสือเล่มเล็ก จำนวนมากไปจัดวางที่โรงแรม นอกจากนี้ทางการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเสนอว่าน่าจะมีการ นำเทคโนโลยี เช่น คอมพิวเตอร์ มาช่วยในการจัดการพิพิธภัณฑสถาน เพื่อให้พิพิธภัณฑสถานมีความยั่งยืน เช่น การอัดเทปการแสดงของหนังสือชาติ ทรัพย์สิน และนำข้อมูลมาบรรจุลงในคอมพิวเตอร์ เพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถสืบค้นข้อมูลจากคอมพิวเตอร์ได้อย่างรวดเร็ว ไม่จำเป็นต้อง เล่นสดเองทุกครั้งและในอนาคตหากนายหนึ่งไม่สะดวกที่จะเล่นหนัง นักท่องเที่ยวก็สามารถดูได้ เลย นอกจากนี้ยังเสนอแนวคิดในการปรับปรุงพิพิธภัณฑสถานให้มีลักษณะทันสมัยมากกว่าปัจจุบัน

4. นักวิชาการได้เสนอแนวคิดเรื่องการติดป้ายโฆษณาประชาสัมพันธ์ทางเข้าให้มี ขนาดใหญ่ขึ้นและประชาสัมพันธ์ทางสื่อต่างๆ เช่น หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น สถานีวิทยุ

5. ตัวแทนของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ทรัพย์สิน คือ นายวาทิ ทรัพย์สิน ได้กล่าว ขอบขอบคุณท่านที่แสดงทัศนะและกล่าวต่อไปว่าการจัดการพิพิธภัณฑสถานมีลักษณะเป็นแบบค่อย เป็นค่อยไป และเป็นการจัดการแบบพึ่งตนเอง คำแนะนำต่างๆ เป็นคำแนะนำที่มีประโยชน์แต่การ นำเทคโนโลยีมาใช้ในพิพิธภัณฑสถานที่บ้านอาจทำให้สูญเสียอัตลักษณ์ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ทรัพย์สินที่ได้สร้างขึ้นมา การที่หนังสือชาติ ทรัพย์สิน แสดงสาริตถ์หนังสือเองทุกครั้งก็เป็น เสน่ห์อย่างหนึ่งของการจัดการพิพิธภัณฑสถาน ที่ไม่ได้มุ่งหวังจะทำธุรกิจมีผลกำไรสูง ส่วนหนึ่งเป็นการ ดำเนินการเพื่อสนองตอบปณิธานของหนังสือชาติ ทรัพย์สินที่ต้องการสืบทอดวัฒนธรรมพื้นบ้าน ดั้งนั้นทางพิพิธภัณฑสถานจึงยังคงรูปแบบการจัดการแบบดั้งเดิมเอาไว้

บทที่ 5 บทสรุป

การจัดการการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ของหนึ่งสุชาติ ทรัพย์สิน ในจังหวัดนครศรีธรรมราชมีใจพวิวิจัยว่า บริบททางวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ของพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านของบ้านหนึ่งตะลุงสุชาติ ทรัพย์สิน จังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นอย่างไร ตลอดจนรูปแบบการจัดการพิพิธภัณฑ์หนึ่งตะลุงสุชาติ ทรัพย์สิน ที่สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ สร้างความเข้าใจทางวัฒนธรรมและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ร่วมกันระหว่างประชาชน นักเรียน นักศึกษา นักวิชาการและนักธุรกิจเป็นอย่างไร และกระบวนการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านของบ้านหนึ่งตะลุงสุชาติ ทรัพย์สิน ที่สามารถก่อให้เกิดความรัก ความภูมิใจในอัตลักษณ์เป็นอย่างไร ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้จึงได้บูรณาการระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมและกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพเข้าด้วยกัน ซึ่งมีการดำเนินการวิจัยร่วมกับสมาชิกบ้านหนึ่งสุชาติ ทรัพย์สิน นักศึกษา และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การพัฒนาโจทย์วิจัยตามความต้องการในการแก้ปัญหา การกำหนดวัตถุประสงค์ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล ตลอดจนค้นหาวิธีการแก้ปัญหา ทั้งนี้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องอยู่ในฐานะผู้ร่วมงานวิจัยนี้เท่าเทียมกันกับผู้วิจัย จึงกล่าวได้ว่ากรวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัย สมาชิกบ้านหนึ่งสุชาติ ทรัพย์สิน นักศึกษาและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัย เพื่อแก้ปัญหาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ที่ทุกภาคส่วนกำลังประสบอยู่อย่างแท้จริง

5.1 บริบททางวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ของพิพิธภัณฑ์หนึ่งตะลุงสุชาติ ทรัพย์สิน จังหวัดนครศรีธรรมราชสรุปได้ 3 ประเด็นดังนี้

5.1.1 ด้านการแสดงหนึ่งตะลุง

นายสุชาติ ทรัพย์สินเป็นศิลปินที่มีอุดมการณ์เกี่ยวกับการแสดงหนึ่งตะลุงที่เน้นการแสดงแบบอนุรักษ์ คือ ไม่นำเอาเครื่องดนตรีสากลเข้ามาประกอบในการแสดง เพราะมีความเชื่อมั่นว่าเครื่องดนตรีหนึ่งตะลุง “ เครื่องห้า ได้แก่ โหม่ง ฉิ่ง ทับ กลองตุ๊ก และปี่ ” เป็นเครื่องดนตรีที่มีความไพเราะก่อให้เกิดสุนทรียภาพ เหมาะแก่การแสดงหนึ่งตะลุง นอกจากนี้ยังเน้นการใช้บทกลอนให้เหมาะกับเนื้อเรื่องและบทบาทตัวละคร เช่น กลอนแปดใช้ในการพรรณนาเรื่องราว กลอนหกและกลอนสี่ใช้กับอารมณ์ รัก บทเกี่ยวพาราสิ หรือการใช้กลอนสี่แสดงอารมณ์โกรธ เป็นต้น การแสดงเน้นการใช้ข้อมูลข่าวสารและคติสอนใจกับผู้ชม ควบคู่กับความบันเทิง

5.1.2 ด้านศิลปะหัตถกรรม

รูปหนังตะลุงของนายสุชาติ ทรัพย์สิน เน้นความประณีต สวยงาม ผ่านกระบวนการฟอกหนังที่มีคุณภาพ คือ หนังจะมีความใสและไม่มีการกิ่น ทั้งนี้สมาชิกในครอบครัวจะใช้เวลาร่วมกันในเวลากลางวัน แกะสลักรูปหนังตะลุง ในเวลากลางคืนรับงานแสดงหนังตะลุง ทำให้มีเวลาสร้างสรรค์รูปแบบหนังตะลุงมากขึ้น จนสามารถนำไปเสนอขายตามร้านขายของที่ระลึกต่างๆ รวมถึงตามโรงแรมที่มีร้านขายของที่ระลึกในกรุงเทพฯ หนังสุชาติเป็นบุคคลแรกที่ทำรูปหนังตะลุงขายให้กับร้านค้าในลักษณะของที่ระลึก ผลงานชิ้นเด่นๆ ประเภทรูปหนังใหญ่ได้แก่ รูปยุทธหัตถี รูปหนุมานครองเมือง รูปช้างเอราวัณ รูปยกกระบพระราม รูปพระอภัยมณี รูปห้วงโมกษลย ประเภทรูปหนังตะลุงได้แก่ หนังตะลุงชุดล้อการเมือง ตะลุงชุดอะเมซิ่งไทยแลนด์ ตะลุงชุดสืบนามิ ตะลุงชุดเขาลวง นอกจากนี้ยังมีการสร้างสรรค์รูปแบบเตล็ดอื่น ๆ อีกมากมาย เช่น รูปเรือแจวเรือพาย เครื่องบิน โทรศัพท์ สัตว์ต่างๆ เป็นต้น

5.1.3 การเผยแพร่ผลงานสู่สาธารณชน

หนังสุชาติ ทรัพย์สิน มีผลงานการแสดงหนังตะลุง และทำรูปหนังตะลุงมาไม่น้อยกว่า 30 ปี ทำให้มีผู้สนใจที่จะมาศึกษาหาความรู้อยู่เสมอ มีทั้งกลุ่มนักแสดงหนังตะลุง กลุ่มช่างทำรูปหนังตะลุง นอกจากนี้จะมีความรู้เกี่ยวกับงานอาชีพของตนเองแล้วหนังสุชาติ ทรัพย์สินได้เดินทางไปศึกษาหาความรู้ในท้องถิ่นต่างๆ ทั้งในกรุงเทพมหานครและทั่วภาคใต้ ได้สัมผัสกับวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณีของคนในแต่ละท้องถิ่น ทั้งที่เป็นวัฒนธรรมของคนจีน ไทยมุสลิม และไทยพุทธ มีความจำที่แม่นยำ ทำให้มีประสบการณ์ตรงด้านต่างๆซึ่งได้นำมาประกอบการแสดงหนังตะลุงและถ่ายทอดในเชิงวิชาการอยู่เสมอ โดยได้รับเชิญเป็นวิทยากร ที่ปรึกษากรรมการ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านวัฒนธรรม จนสังคมยกย่องเป็นศิลปินนักวิชาการหรือปราชญ์ท้องถิ่น

พิพิธภัณฑ์หนังตะลุงสุชาติ ทรัพย์สิน จัดเป็นพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นที่เกิดขึ้นจากความสนใจและมีใจรักในการรวบรวมสิ่งของเครื่องใช้โบราณที่กำลังจะสูญหาย มีการสะสมเพิ่มเติมโดยการเสาะแสวงหาตามกำลังกายและกำลังทรัพย์โดยมิได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐอย่างเป็นทางการ

สิ่งของที่จัดแสดงในอาคารหลังที่ 1 เป็นเครื่องใช้สมัยโบราณ เช่น เครื่องใช้ในครัวเรือน ชุดเขียนหมาก อาวุธโบราณ ฯลฯ อาคารหลังที่ 2 คือ อาคารแสดงหนังตะลุง จะเปิดแสดงเมื่อมีผู้สนใจต้องการชม อาคารหลังที่ 3 จัดแสดงตัวหนังตะลุงที่มีอายุตั้งแต่ 50 ถึง 200 ปี มีทั้งตัวตลก เครื่องดนตรี ที่เก็บตัวหนัง นิทรรศการหนังตะลุงสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 หนังประโมทัยจากภาคอีสาน หนังว้ายกู่และจากภาคใต้ หนังจากภาคกลาง และจากนานาชาติ อาคารหลังที่ 4 เป็นอาคารสาธิตแกะสลักตอกตัวหนังและจำหน่ายผลิตภัณฑ์หนังตะลุงอาคารนี้อยู่ในระหว่างการปรับปรุงให้เป็นที่แสดงตัวตลกในอนาคต

จะเห็นได้ว่าพิพิธภัณฑ์แห่งนี้ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวมากเพราะเป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต สามารถผสมผสานอดีตกับแสดงความเป็นไปของหนังตะลุงในปัจจุบัน และสามารถสืบทอดวัฒนธรรมสู่อนาคตได้อย่างลงตัว จากการสำรวจความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวพบว่า นักท่องเที่ยวพึงพอใจการแสดงสาธิตมากที่สุด โดยมีความคิดเห็นว่านายหนังมีความชำนาญในการแสดง ทำให้หวนรำลึกถึงอดีตของหนังตะลุงได้ เนื้อเรื่องที่นำมาแสดงสนุกสนานให้ความบันเทิง ตัวตลกก็มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว แสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตของคนไทยปักษ์ใต้ นักท่องเที่ยวยังมีความเห็นอีกว่าหนังตะลุงเป็นศิลปะอันงดงาม สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้มาก และอยากให้อนุรักษ์ไว้ให้แก่ชนรุ่นหลังต่อไป เพราะหาชมได้ยากยิ่งในปัจจุบัน

พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นดำรงอยู่ได้ด้วยความอดทน เข้มแข็ง และการทำงานด้วยใจรักของผู้ก่อตั้งและผู้เกี่ยวข้อง พิพิธภัณฑ์แห่งนี้มีการพัฒนากระบวนการส่งเสริมและถ่ายทอดองค์ความรู้ผ่านการแสดง บอกเล่า และสาธิตจากคนรุ่นหนึ่งสู่อีกกลุ่มหนึ่ง เป็นแหล่งการเรียนรู้ โดยจะเห็นได้จากการที่นักท่องเที่ยวและทีมวิจัยจากมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช บริษัทท่องเที่ยว โดยเฉพาะบริษัท Intrepid จากประเทศออสเตรเลีย และนักท่องเที่ยว สามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทุกสัปดาห์ตลอดระยะเวลา 2 ปี เต็มและมีจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น จากครั้งปีแรกที่มีนักท่องเที่ยวสัปดาห์ละครั้ง ในครั้งปีหลังมีนักท่องเที่ยวสัปดาห์ละ 2 ครั้ง นักท่องเที่ยวที่มาทุกครั้งจะได้รับความรู้ ความบันเทิง และมักจะจบลงด้วยคำกล่าวชมว่า “fantastic” ทุกครั้งไป สร้างความรู้สึกภาคภูมิใจแก่มีคคุเทศก์ นักศึกษา สมาชิกบ้านหนังตะลุงสุชาติ ทรัพย์สิน ก่อให้เกิดความรักความเข้าใจระหว่างชาติ ผ่านศิลปวัฒนธรรมไทยซึ่งกลายเป็นเครื่องมือการสื่อสารระหว่างพิพิธภัณฑ์และผู้เข้าชมโดยอัตโนมัติ

การจัดนิทรรศการภายในพิพิธภัณฑ์ต้องมีการเตรียมตัวเป็นระยะเวลานาน ตั้งแต่เริ่มก่อตั้ง มีกระบวนการพัฒนาเนื้อหา นิทรรศการเพื่อให้ตรงกับความต้องการของผู้เข้าชม มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเพื่อสื่อสารกับผู้เข้าชมตลอดเวลา ต้องคำนึงถึงกลุ่มนักท่องเที่ยวการเข้าชมของกลุ่มนักท่องเที่ยว พิพิธภัณฑ์เหมาะสำหรับผู้เข้าชมกลุ่มนี้มีขนาดปานกลางประมาณ 10-50 คน หากมีนักท่องเที่ยวติดต่อมาล่วงหน้าก็จะได้ชมการสาธิตการ แกะสลัก/ตอกหนังตะลุง การแสดงสาธิต และมีมีคคุเทศก์ใช้ภาษาไทยและภาษาอังกฤษนำชมนิทรรศการและการสาธิต พิพิธภัณฑ์ทำงานร่วมกับสถาบันการศึกษาและมหาวิทยาลัยหลายแห่ง จนกลายเป็นแหล่งเรียนรู้ของเยาวชนอย่างแท้จริง

5.2 รูปแบบการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ที่บ้านนายหนังตะลุงสุชาติ ทรัพย์สิน

รูปแบบที่สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ สร้างความเข้าใจทางวัฒนธรรมและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ร่วมกันระหว่างประชาชน นักเรียน นักศึกษา นักวิชาการ นักท่องเที่ยว และนักธุรกิจดังนี้

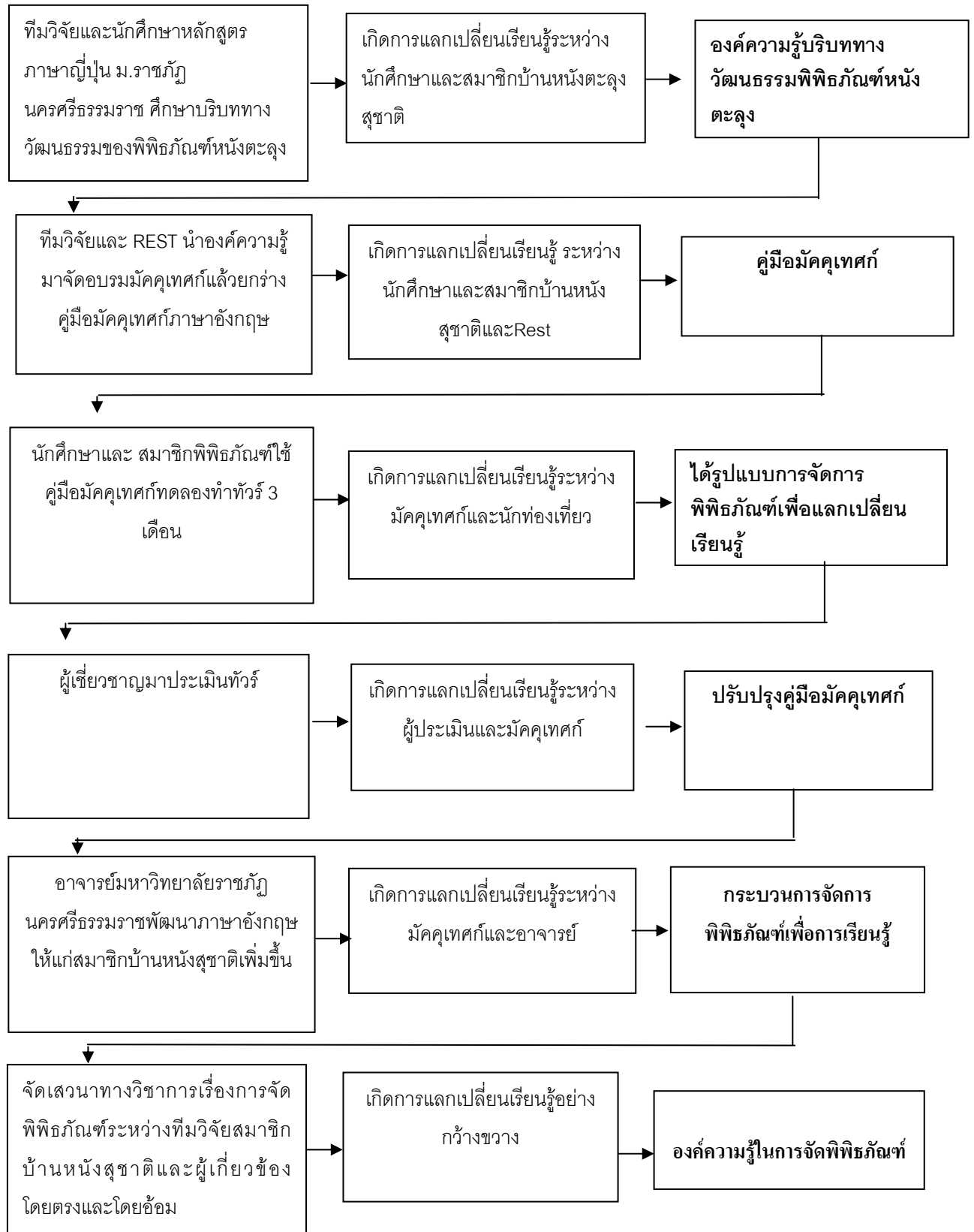
ในระหว่างการสร้างความสัมพันธ์แบบหุ้นส่วน นักวิจัยและนักศึกษาหลักสูตรภาษาญี่ปุ่นโทภาษาอังกฤษ จากมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชได้เข้าไปศึกษาเรียนรู้บริบททางวัฒนธรรม และอัตลักษณ์ของพิพิธภัณฑ์หนังตะลุงสุชาติ ทรัพย์สิน หลังจากนั้นคณะทำงานได้นำองค์ความรู้ที่ได้ไปใช้ในการจัดการอบรมมัคคุเทศก์ซึ่งมีผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนจากหน่วยงาน REST มาช่วยฝึกอบรม พร้อมทั้ง ยกวาง เนื้อหาที่จะใช้สื่อความหมายกับนักท่องเที่ยว ทำเป็นคู่มือมัคคุเทศก์ภาษาอังกฤษ 1 ชุด ต่อมานักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ทดลองใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการท่องเที่ยวร่วมกับสมาชิกบ้านหนังสุชาติ ทุกวันจันทร์ ตั้งแต่เดือนมกราคมถึงเดือนพฤษภาคมต่อเนื่องกันมาโดยเริ่มตั้งแต่เวลา 17.00- 18.30 น. นักศึกษาจะไปรับนักท่องเที่ยวที่โรงแรมที่พัก นั่งรถ 2 แถวมาที่พิพิธภัณฑ์หนังตะลุงสุชาติ ทรัพย์สิน แล้วเริ่มรายการท่องเที่ยว

หลังจากจัดกิจกรรมท่องเที่ยวได้ 3 เดือน Mr.Peter Richards ได้มาติดตามความก้าวหน้าโดยการประเมินผลงานของนักศึกษาร่วมกับสมาชิกหนังตะลุงสุชาติที่พิพิธภัณฑ์หนังตะลุงสุชาติ ทรัพย์สินและที่มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช เป็นเวลา 3 วัน วันแรกเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวโดย Mr. Peter นำนักท่องเที่ยวมาด้วย 10 คน เป็นชาวต่างประเทศ นักศึกษาทดลองจัดกิจกรรมท่องเที่ยว วันที่ 2-3 Mr. Peter ให้ feedback กับนักศึกษาเป็นรายบุคคล แล้วอธิบายทักษะการเป็นไกด์เพิ่มเติม หลังจากนั้นนักศึกษา และสมาชิกบ้านหนังสุชาติ ทรัพย์สินได้ช่วยกันยกวางคู่มือการเป็นมัคคุเทศก์ฝึกหัดเพื่ออธิบายให้นักท่องเที่ยวฟังก่อนจัดรายการท่องเที่ยว

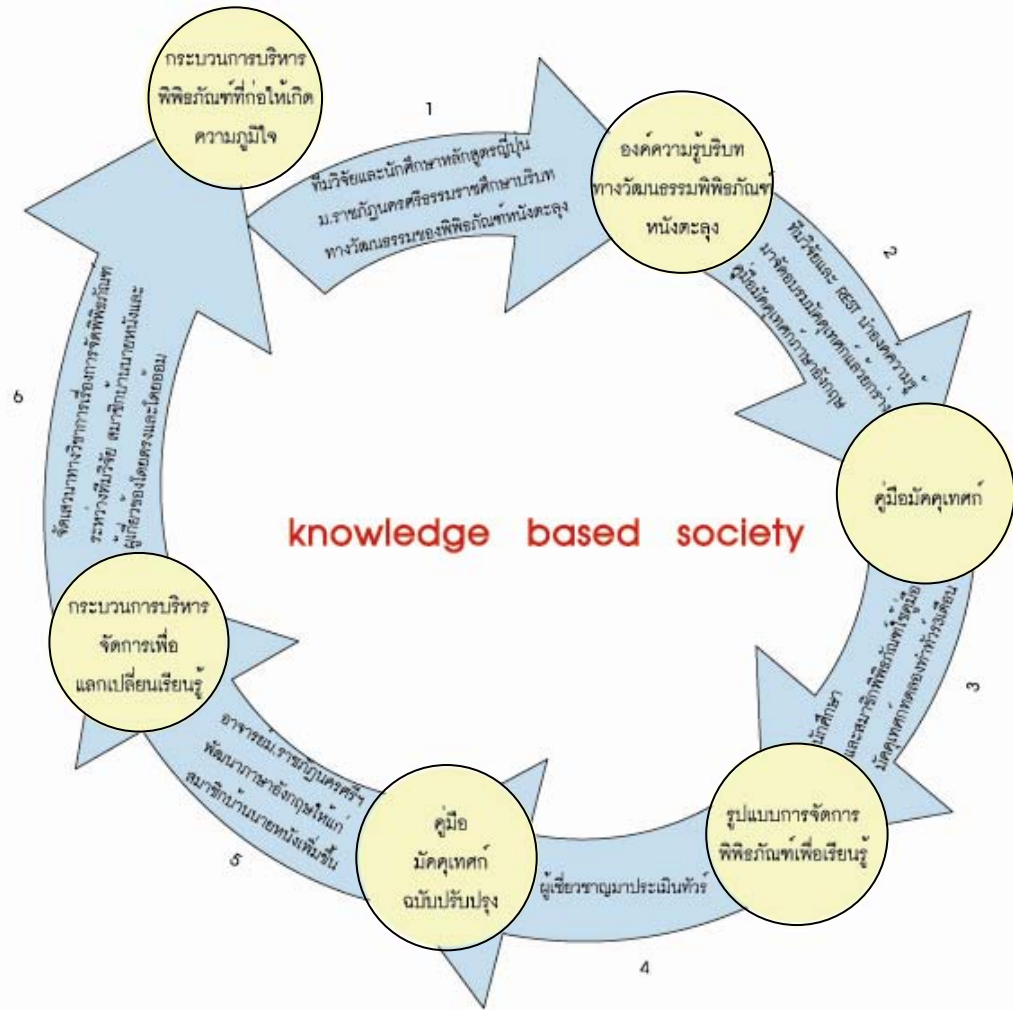
หลังจากเดือนมีนาคมเป็นต้นมานักศึกษาและสมาชิกบ้านนายหนังสุชาติได้ร่วมกันเขียนเอกสารแผ่นพับประชาสัมพันธ์โครงการ (Brochure) ยกวางคำบรรยายประกอบการแสดงสดเพิ่มเติม ประกอบการแสดงทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษให้นักท่องเที่ยวอ่านก่อนการแสดงเพื่อมิให้รบกวนการแสดงทำให้นักท่องเที่ยวเข้าใจเนื้อเรื่องได้ดียิ่งขึ้นและ ทำให้ได้อรรถรสของการแสดง จากการเก็บข้อมูลระหว่างเดือนมีนาคม ถึงเดือนพฤษภาคมอย่างละเอียด พบว่านักท่องเที่ยวที่มาพิพิธภัณฑ์หนังตะลุงสุชาติเป็นชาวต่างประเทศเป็นส่วนใหญ่ ทีมวิจัยตระหนักถึงความสำคัญของภาษาอังกฤษมากยิ่งขึ้น จึงมีความจำเป็นต้องถ่ายถอดภาษาอังกฤษที่สอนอยู่ในมหาวิทยาลัยไปยังสมาชิกบ้านนายหนัง โดยมีอาจารย์ทิพวรรณ ทองขุนดำ และ Mr. Phillip Hansen มาช่วยทำสื่อการสอนและติดตามความก้าวหน้าการทำงานของมัคคุเทศก์ฝึกหัดไปด้วยในเบื้องต้นทดลองให้สมาชิกบ้านนายหนังสุชาติ 1 คน เป็นมัคคุเทศก์

ในขณะนี้นักศึกษาและสมาชิกบ้านหนังสุชาติสามารถร่วมกันเป็นมัคคุเทศก์ในการนำชมพิพิธภัณฑ์ได้อย่างลงตัว สรุปได้ว่ารูปแบบการพัฒนาพิพิธภัณฑ์หนังตะลุงสุชาติ ทรัพย์สินที่

สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ สร้างความเข้าใจทางวัฒนธรรมและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่ง
แสดงแผนภูมิที่ 4 และ แผนภูมิที่ 5 ดังนี้

แผนภูมิที่ 4 รูปแบบการจัดการพิพิธภัณฑ์

แผนภูมิที่ 5 วัฏจักรของการจัดการพิพิธภัณฑ์

สรุป รูปแบบการจัดการพิพิธภัณฑ์หนังตะลุงสุชาติ ทรัพย์สินที่สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ สร้างความเข้าใจทางวัฒนธรรมและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ร่วมกันระหว่างประชาชน นักเรียน นักศึกษา นักวิชาการและนักธุรกิจเป็นดังนี้

ในขั้นแรกระหว่างการศึกษาบริบททางวัฒนธรรมของพิพิธภัณฑ์หนังตะลุงสุชาติ ทรัพย์สิน ผู้วิจัย นักศึกษาหลักสูตรภาษาญี่ปุ่นและผู้เชี่ยวชาญ REST เข้าใจเรื่องหนังตะลุงอย่างลึกซึ้งตั้งแต่ประวัติหนังตะลุง ขั้นตอนการผลิต และการแสดงหนังตะลุง ฯลฯ จนสามารถนำองค์ความรู้เหล่านี้ไปเขียนเป็นคู่มือมัคคุเทศก์สื่อสารกับนักท่องเที่ยวได้

ในระหว่างการทำทัวร์เป็นเวลา 3 เดือนนั้น นักศึกษาหลักสูตรภาษาญี่ปุ่นได้พูดคุย กับนักท่องเที่ยวตั้งแต่ไปรับนักท่องเที่ยวจากโรงแรม นำชมส่วนต่างๆของอาคารพิพิธภัณฑ์ แปลการแสดงสาธิต และบรรยายขั้นตอนในการทำตัวหนังตะลุง ในระยะแรกๆนักศึกษาจะประหม่า บางคนใส่เสื้อคลุมทับเสื้อยืดอีกชั้นหนึ่งทั้งๆที่อากาศร้อนมาก พอสอบถามดูก็ได้ความว่ามือและขาสั่น การฝึกฝนอย่างเข้มข้นตลอดระยะเวลา 3 เดือน นักศึกษาสามารถใช้

ภาษาอังกฤษอย่างคล่องแคล่ว น่าประทับใจเป็นอย่างยิ่ง สามารถก้าวข้ามความยากในการสื่อสาร สามารถสื่อความหมาย คุณแล่นักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี การเรียนรู้ภาษาในสถานการณ์จริงสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง ความภาคภูมิใจและการรู้จักคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมไทย

ในระหว่างการประเมินทัวร์ นักวิจัย ผู้เชี่ยวชาญจาก REST สมาชิกบ้านหนังสือชาติ ทรัพย์สิน และนักศึกษาได้เรียนรู้เรื่องการเป็นมัคคุเทศก์มืออาชีพ ทั้งยังได้ปรับปรุงคู่มือมัคคุเทศก์ให้ดียิ่งขึ้นด้วย เป็นการยกระดับการเรียนรู้

ในระหว่างการสอนภาษาอังกฤษให้สมาชิกบ้านหนังสือชาติ ทรัพย์สิน อาจารย์ นักศึกษา และสมาชิกบ้านหนังสือชาติ ทรัพย์สิน นักเรียน นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ แล้วสร้างกระบวนการจัดการเรียนรู้ ที่พิพิธภัณฑสถานอย่างลงตัว เป็นการถ่ายโอนการเรียนการสอนในชั้นเรียนสู่ชุมชน

ตลอดระยะเวลา 1 ปี อาจารย์ นักศึกษา สมาชิกบ้านหนังสือชาติ ทรัพย์สินได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่สำคัญยิ่งคือ การที่สมาชิกบ้านหนังสือชาติ ทรัพย์สินสามารถถ่ายทอดความรู้แก่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศด้วยตนเอง สร้างความภาคภูมิใจแก่ผู้เป็นเจ้าของ และสร้างความเข้าใจอย่างลึกซึ้งเรื่องหนึ่งตระกูลแก่ผู้มาเยือนอย่างไม่รู้ลืม กล่าวได้ว่ากิจกรรมตลอดทั้งปีที่พิพิธภัณฑสถานแห่งนี้เป็นการสร้างสังคมการเรียนรู้อย่างยั่งยืน

5.3 กระบวนการบริหารจัดการพิพิธภัณฑสถานของพิพิธภัณฑสถานหนังสือชาติ ทรัพย์สินที่สามารถก่อให้เกิดความรัก ความภูมิใจในอัตลักษณ์

การจัดเวทีเสวนาทางวิชาการในวันที่ 28 กรกฎาคม 2551 เรื่อง “พิพิธภัณฑสถานบ้านกับศิลปิน” ผู้เข้าร่วมสัมมนาประกอบด้วย นักวิชาการ ตัวแทนจากโรงแรม บริษัททัวร์ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยสำนักงานนครศรีธรรมราช สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนครศรีธรรมราช ศิลปินพื้นบ้าน นักศึกษาและอาจารย์จากมหาวิทยาลัยต่างๆ และสมาชิกพิพิธภัณฑสถานหนึ่งตระกูลสุชาติ ทรัพย์สิน รวมประมาณ 100 คนได้รับฟังคำบรรยายจากวิทยากรเรื่อง การจัดการพิพิธภัณฑสถานในประเทศญี่ปุ่น ต่อจากนั้นผู้เข้าร่วมสัมมนาก็ได้ร่วมกันอภิปราย เรื่องพิพิธภัณฑสถานกับศิลปินพื้นบ้านกันอย่างกว้างขวาง ส่งผลให้สมาชิกของพิพิธภัณฑสถานหนึ่งตระกูลสุชาติ ทรัพย์สิน ได้ระดมความคิด สรุปเป็นแนวทางการจัดพิพิธภัณฑสถานที่สามารถก่อให้เกิดความรักความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ ของพิพิธภัณฑสถาน 3 ประการดังนี้

5.3.1 พิพิธภัณฑน์หิ้งตะลูงสุชาติ ทรัพยสินมีแนวทางการบริหารจัดการตามแนวพระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ

“การรักษาวัฒนธรรมคือการรักษาชาติ” ด้วยแนวคิดดังกล่าวการจัดการพิพิธภัณฑน์หิ้งตะลูงของหิ้งสุชาติ ทรัพยสิน จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมความรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของหิ้งตะลูงการแสดงหิ้งตะลูงและกระบวนการผลิตรูปหิ้งตะลูงแล้วจึงถ่ายทอดภูมิปัญญาหิ้งตะลูงเหล่านี้ให้แก่ผู้มาเยือนทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ พิพิธภัณฑน์หิ้งนี้ได้เก็บรักษารูปหิ้งตะลูงโบราณหลายยุค หลายสมัย จัดแสดงเป็นหมวดหมู่เพื่อเป็นหลักฐานข้อมูลที่แสดงให้เห็นถึงเรื่องราวความเป็นมาของหิ้งตะลูง ส่วนกระบวนการผลิตรูปหิ้งตะลูงนั้นได้มีการสาคิตให้นักท่องเที่ยวได้ชมและอธิบายขั้นตอนการผลิตตั้งแต่ต้นจนจบกระบวนการผลิตและจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์เพื่อเป็นสินค้าของที่ระลึกแก่ผู้สนใจ เป็นกิจกรรมที่สะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการแสดงหิ้งตะลูง และเป็นที่มาของรายได้ในการบริหารจัดการพิพิธภัณฑน์

5.3.2 พิพิธภัณฑน์หิ้งตะลูงมีอัตลักษณ์ที่โดดเด่น คือ

พิพิธภัณฑน์แสดงถึงอุดมการณ์ ที่ต้องการเป็นตัวอย่างให้สังคมได้เห็นถึงแนวคิดเรื่องการลงทุนทางวัฒนธรรมที่มีความยิ่งใหญ่เพราะว่า “การรักษาวัฒนธรรมคือการรักษาชาติ” เป็นสิ่งที่สะท้อนจิตวิญญาณของครอบครัวหิ้งสุชาติ ที่มีต่อ “ภูมิปัญญาหิ้งตะลูง” กิจกรรมในพิพิธภัณฑน์ เป็นกิจกรรมที่ถ่ายทอดเรื่องราวเกี่ยวกับหิ้งตะลูงได้อย่างสมบูรณ์ครบวงจรคือ มีการแสดงหิ้งตะลูง การแกะสลักรูปหิ้งตะลูง และการชมพิพิธภัณฑน์หิ้งตะลูงที่เก็บรวบรวมหิ้งตะลูงในอดีตจนถึงปัจจุบัน การบริการมุ่งเน้นให้ความรู้แก่ผู้เยี่ยมชมมากกว่าการหารายได้ เจ้าของพิพิธภัณฑน์ เป็นผู้บริหารจัดการร่วมกับสมาชิกในครอบครัวเน้นการถ่ายทอดความรู้สู่ลูกหลานและผู้มาเยือน

5.3.3 การบริหารจัดการพิพิธภัณฑน์หิ้งตะลูงสุชาติ ทรัพยสิน

แนวคิดที่สำคัญคือต้องการความยั่งยืน โดยเน้นการให้บริการแบบวิถีไทย สมาชิกในครอบครัวทำหน้าที่เป็นมัคคุเทศก์ เป็นผู้ต้อนรับผู้มาเยือน นำชมพิพิธภัณฑน์แบบเป็นกันเอง ทำ

ให้นักท่องเที่ยวรู้สึกประทับใจ สมาชิกในครอบครัวมีความรู้อย่างลึกซึ้งในเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับ
หนังตะลุง รวมถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับโบราณวัตถุที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์จึงทำหน้าที่เป็น

มัคคุเทศก์ได้อย่างดี ให้บริการถ่ายทอดข้อมูลวิชาการ การแสดงหนังตะลุง การแกะสลักรูปหนัง
ตะลุง แก่ผู้สนใจ มุ่งเน้นการทำนุบำรุงอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการ
ทำหนังตะลุง และการแสดงหนังตะลุงเป็นสำคัญ ถ่ายทอดวัฒนธรรมหนังตะลุงสู่สากล สมาชิก
ในครอบครัวได้เรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อเป็นมัคคุเทศก์นำชมด้วยภาษาอังกฤษ เขียนบรรยาย
ข้อมูลเป็นภาษาอังกฤษ และถ่ายทอดความรู้ต่างๆแก่นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ บริหาร
จัดการด้วยการพึ่งพาตนเองเป็นหลัก ส่งผลให้พิพิธภัณฑ์มีความยั่งยืนและพัฒนาอย่างค่อยเป็น
ค่อยไป และเป็นแบบอย่างให้กับคนในสังคมในนิยามของคำว่า “ การลงทุนทางวัฒนธรรม “
ให้กับสังคม

5.4 ข้อเสนอแนะ

พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่อยู่คู่กับสังคมไทยมานานกว่าศตวรรษ แต่ที่ผ่าน
มาการแสดงบทบาทในฐานะ “แหล่งการเรียนรู้” ยังไม่โดดเด่นมากพอที่จะทำให้คนส่วนใหญ่ นัก
การศึกษาและผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนมองเห็นศักยภาพของพิพิธภัณฑ์ว่าเป็นองค์กรหนึ่ง
ที่สามารถพัฒนาการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบให้แก่คนในชาติได้สาเหตุหนึ่งที่ทำให้
พิพิธภัณฑ์ขาดโอกาสในการแสดงบทบาทในฐานะแหล่งเรียนรู้ เนื่องจากการขาดการสนับสนุน
อย่างจริงจังจากรัฐบาล ที่ผ่านมามีพิพิธภัณฑ์ถูกมองว่าเป็นสถานที่เก็บวัตถุโบราณ ภาพ
ประวัติศาสตร์ในอดีตเท่านั้น ไม่ใช่สถาบันที่จะสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้/สังคมความรู้แต่ประการ
ใด มักถูกจัดอันดับความสำคัญรั้งท้ายในภารกิจของรัฐบาลที่มุ่งเน้นไปที่การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ
จึงทำให้พิพิธภัณฑ์เหล่านี้ไม่อาจเติบโตเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่เกิดประโยชน์อย่างแท้จริงแก่
ประชาชนได้

ปัจจุบันนี้พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นหลายแห่งทั้งของรัฐและเอกชนได้ดำเนินกิจกรรมอยู่ได้เพราะ
แรงมุ่งของข้าราชการผู้ดำเนินการและเจ้าของกิจกรรมเอกชน ทำให้พิพิธภัณฑ์เหล่านี้ยืนหยัดอยู่
ได้เป็นแหล่งเรียนรู้ เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้/ สังคมแห่งความรู้ของประชาชนและเยาวชนใน
ท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม พิพิธภัณฑ์เหล่านี้ก็ไม่สามารถเจริญเติบโต ไม่มั่นคงเท่าที่ควรจะเป็น
เนื่องจาก ไม่ได้รับการสนับสนุนจากผู้เกี่ยวข้องโดยเฉพาะอย่างยิ่งจากภาครัฐ หากพิพิธภัณฑ์
ท้องถิ่นที่จะกระจายอยู่ทั่วประเทศได้รับการสนับสนุนอย่างจริงจังก็จะเป็นแหล่งเรียนรู้ที่
แบ่งเบาภาระของรัฐบาลได้อย่างมาก

กรณีพิพาทกันที่บ้านหนังตะลุงสุชาติ ทรัพย์สินจากการวิเคราะห์ของทีมวิจัย พบว่า บุคลากรและกระบวนการจัดการในการดำเนินงานของพิพาทกันมีความพร้อมและมีศักยภาพ ดังนั้น หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ เช่นการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและธุรกิจท่องเที่ยวของ

เอกชน ควรส่งเสริมและให้การสนับสนุนงบประมาณ เพื่อให้พิพาทกันหนังตะลุงสามารถดำเนินกิจกรรมเพื่ออนุรักษ์ ส่งเสริม ถ่ายทอดและฟื้นฟูเรื่องราวของหนังตะลุงทั้งในเชิงช่างและการแสดง ให้กับสังคมได้อย่างยั่งยืนต่อไป เพราะเท่าที่ผ่านมาหนังสุชาติ ทรัพย์สินได้อุทิศเวลา และทุนทรัพย์ส่วนตัว เพื่อพิพาทกันมาไม่น้อยกว่า 40 ปี ด้วยความอดทนเข้มแข็งทำงานด้วยใจรักอย่างแท้จริง

5.5 แนวทางในการอนุรักษ์พิพาทกันหนังสุชาติ ทรัพย์สิน

การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยเฉพาะพิพาทกันที่บ้านหนังตะลุงสุชาติ ทรัพย์สิน เป็นการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวสามารถสัมผัสและเข้าร่วมการใช้วิถีชีวิต แบบดั้งเดิม ของท้องถิ่น เพื่อให้เกิดความเข้าใจถึงประวัติความเป็นมาและการดำเนินชีวิตที่แตกต่างจากวัฒนธรรมของตนเอง การจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม จึงจำเป็นที่หลายฝ่ายต้องเข้ามาเกี่ยวข้อง ดังนี้

- 1) ผู้มีอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบทางการท่องเที่ยว ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวต่างๆ สถานศึกษา และชุมชนท้องถิ่นและพิพาทกัน ควรรวมตัวเป็นภาคีสร้างขบวนการในการพัฒนาพิพาทกันร่วมกัน
- 2) ภาคีดังกล่าวต้องทำความเข้าใจว่าพิพาทกันเป็นใคร และพร้อมกันนั้นต้องทำให้พิพาทกันเข้าใจถึงผลที่จะได้รับทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม ส่งผลให้เกิดความร่วมมือในการจัดการร่วมกัน
- 3) ภาคีควรจัดทำคู่มือนำชมพิพาทกันแจกจ่ายแก่นักท่องเที่ยวเพื่อให้ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมก่อนจะไปเยือนเพื่อเป็นการเพิ่มคุณค่าทางประสบการณ์ที่จะได้รับเมื่อไปถึงสถานที่นั้น
- 4) การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมด้านจิตสำนึกทำให้พิพาทกันมีความยั่งยืน โดยภาคีร่วมกันจัดกิจกรรมสร้างโอกาสให้เยาวชนในท้องถิ่นมีโอกาสมาชมพิพาทกันเพื่อจะได้มีโอกาสเชื่อมโยงวัตถุจริงกับคู่มือเข้าด้วยกัน เพื่อให้มีโอกาสเห็นภาพรวมที่เกิดขึ้นหรือการเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งของในอดีตกับที่เห็นในปัจจุบันเป็นวิธีเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

บรรณานุกรม

กองบรรณานิการนิเทศสารคดีวสุชาติ ทรัพย์สิน **นิเทศสารอาหารและวัฒนธรรม** ฉบับประจำเดือน มกราคม 2547.

คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ **วัฒนธรรมพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ และภูมิปัญญา จังหวัดนครศรีธรรมราช**. จังหวัดนครศรีธรรมราช 2542.

จุลสารก้าวไปด้วยกัน ปีที่ 1 ฉบับที่ 4 กรกฎาคม - กันยายน 2548 หน้า 28-33. [online 2006; cited 2008 Aug 10-12]. Available from: <http://www.sac.or.th/museumdatabase/>

ชวน เพชรแก้ว. 2548. **หนังสือในประเทศไทย**. สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

ณัฐวดี ดวงตาดำ. แปลและเรียบเรียงจาก Ivonne Delgado Ceron & Clara Isabel Mz-Recaman, "The Museum comes to school in Columbia: teaching package as a method of learning," *The Presented Past: heritage, museums and education*. Peter G. Stone and Brian L. Molyneaux (ed.), (New York; London: Routledge, 1994.), pp. 148 - 158. . [online 2006; cited 2008 Aug 10-12]. Available from: <http://www.sac.or.th/museumdatabase/>

ตรงใจ หุตางกูร. **วัตถุชิ้นน้อยชิ้นใหญ่ ในพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น มีค่าควรศึกษาให้ถ่องแท้ เพื่อเป็นต้นทุนทางความรู้ของพิพิธภัณฑ์** . จุลสารก้าวไปด้วยกัน ปีที่ 1 ฉบับที่ 4 กรกฎาคม - กันยายน 2548 หน้า28-33. [online 2006; cited 2008 Aug 10-12]. Available from: <http://www.sac.or.th/museumdatabase/>

----- . **ความหมายสากลของพิพิธภัณฑ์ และพัฒนาการของ "พิพิธภัณฑ์แห่ง กรุงเทพมหานคร"**

ธรรมศาสตร์, มหาวิทยาลัย มุลินธิปริญาโทนักบริหารรัฐกิจ. 2546. **คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน**. กรุงเทพฯ: อีพีเอ บริษัท.

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. 2547. **การมีส่วนร่วม: หลักการคิดพื้นฐาน เทคนิค และกรณีตัวอย่าง** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นัยนา ทองศรีเกตุ และคณะ. 2545. **โครงการพัฒนาระบบมาตรฐานคุณภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ชุมชนคีรีวง อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช**. นครศรีธรรมราช: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

- _____ . 2546. **โครงการพัฒนาระบบมาตรฐานคุณภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนบ้านศิรีวง อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช**. นครศรีธรรมราช: สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.
- ประภัสสร โพธิ์ศรีทอง. **พิพิธภัณฑ์ไทยกับการไล่ตามความฝัน**. จุลสารหอจดหมายเหตุธรรมศาสตร์ ฉบับที่ 9 (มิถุนายน 2548 - พฤษภาคม 2549), 48-55. [online 2006; cited 2008 Aug 10-12]. Available from: <http://www.sac.or.th/museumdatabase/>
- ปณิตา สระวาสี . **การก่อตัวของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นไทย ในบริบทของนโยบายรัฐ** 2549. [online 2006; cited 2008 Aug 10-12]. Available from: <http://www.sac.or.th/museumdatabase/> พจนา สนวนศรี. 2546. **คู่มือการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน**. กรุงเทพฯ: โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ.
- พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คพับลิเคชั่นส์, 2546.
- ศิลปินแห่งชาติ. 2549. **สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ**. กรุงเทพฯ: บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- สมชัย วิเศษมงคลชัย. 2546. **แนวทางการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาระบบมาตรฐานการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชน**. กรุงเทพฯ : สำนักงานสภาพัฒนาการวิจัย.
- สิทธิณัฐ ประพุทธนิตินิสาร. 2545. **การวิจัยเชิงปฏิบัติการมีส่วนร่วม: แนวคิดและแนวปฏิบัติ**. เชียงใหม่: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สินธุ์ สโรบล, อุดร วงษ์ทับทิม, และสุภาวณี ทรงพรวาณิชย์. 2545. **การท่องเที่ยวโดยชุมชน: แนวคิดและประสบการณ์**. เชียงใหม่: มิ่งเมืองนวัตน์.
- อนุชา เล็กสกุลดิลก. 2541. **แนวความคิด นโยบายและแผนการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ**. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย.
- อคิน รพีพัฒน์และคณะ, มปป, **การวิจัยเชิงคุณภาพเพื่องานพัฒนา**. สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- อมรา พงศาพิชญ์ และคณะ., 2545. **โครงการศึกษาพัฒนาการดำเนินงานการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยสังคม.
- อานันท์ กาญจนพันธุ์. 2544. **มิติชุมชน: วิธีคิดท้องถิ่นว่าด้วยสิทธิ อำนาจ และการจัดการทรัพยากร**. เชียงใหม่: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- Checkland, P., Holwell, S. Action Research: Its Nature and Validity. Systemic Practice and Action Research, Volume 11, (Issue 1, Feb), p 9-21. 1998.
- Dick, B. "Action research: Action and research". 2002. [cited 2007 February 3].

Available from: <http://www.scu.edu.au/schools/gcm/ar/arp/aandr.html>

Kaner, S. , Lind, L. , Toldi, C. , Fisk, S. , & Berge, D. 2001. **Facilitator's guide to participatory decision- making**. Canada: New Society.

McNiff. Action research for professional development. 2002. [cited 2007 February 2].

Available from: Accessed online Feb 2, 2007

<http://www.jeanmcniff.com/booklet1.html>

O'Brien R. An Overview of the Methodological Approach of Action Research. 1998.

Available : <http://www.web.net/~robrien/papers/arfinal.html>

Reason, P. & Bradbury, H. (Eds.) Handbook of Action Research: Participative Inquiry and Practice, Sage: Thousand Oaks, CA, 512 p. 2001.

Salzman, E.C. 1999. **The anthropology of real life: Events in human experience**. Prospect Heights: Waveland.

Sewatarmra, B. 2004. **Causes and consequences of community – based tourism: An historical ethnography of a Thai fishing community**. Graduate Program in Anthropology, Anthropology Departments, Rutgers University.

ภาคผนวก (appendix)

ภาคผนวก ก แบบสอบถามความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว

Questionnaire

Please write list below.

Status

- 1.Name
- 2.Sex
- 3.Age
- 4.occupation
- 5.Country Nationality
- 6.Religion
- 7.Have you been to Thailand before ?.....
- 8.Have you been to NST before ?.....
- 9.How long you stay in NST?.....days. from.....to.....
- 10.Where do you stay in NST (Hotel Name)?.....
- 11.Before you came to NST.Where did you go?.....
- 12.When you finish travel in NST. Where do you want to go ?.....
- 13.Why do you came here?.....
.....
- 14.How do you know about Shadow puppet museum?.....
.....

Please fill(/) in the blank that you prefer about Suchat Subsin's Shadow puppet

No	Content	Opinion's Scale					For Researcher
		5	4	3	2	1	
1	Understanding Shadow's Story						
2	Place/Stage						
3	Reception						
4	Local Culture						
5	Excibition						
6	Time						
7	Souvenir						
	Quality						
	Price						

8	Communication						
9	Guide						
10	Convenient						

Please give an opinion if you think it will be better more than.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Thank you very much
Shadow puppet museum
Date...../...../.....

แบบสอบถาม

โปรดเขียนในบรรทัดที่กำหนดให้

สถานะ

1. ชื่อ-สกุล
2. เพศ
3. อายุ
4. อาชีพ
5. เชื้อชาติ สัญชาติ
6. ศาสนา
7. อาศัยอยู่ในจังหวัด.....
8. เคยมาเที่ยวที่จังหวัดนครศรีธรรมราชไหม.....
9. พักอยู่ในจังหวัดนครศรีธรรมราชกี่วัน.....วัน. จากวันที่ ถึงวันที่.....
10. พักอยู่ที่ไหนในการเที่ยวที่นครศรีธรรมราช(ชื่อโรงแรม).....
11. ก่อนที่จะมาเที่ยวที่นครศรีธรรมราชเที่ยวที่ไหนมาบ้างแล้ว.....
12. เมื่อเที่ยวที่นครศรีธรรมราชเสร็จคาดว่าจะไปเที่ยวที่ไหนต่อ.....
13. ทำไมคุณถึงมาเที่ยวที่พิพิธภัณฑน์แห่งนี้.....
14. คุณรู้เรื่องเกี่ยวกับพิพิธภัณฑน์แห่งนี้ได้อย่างไร.....

กรุณาใส่เครื่องหมาย(/) ในช่องคะแนนที่ท่านเลือก

ลำดับที่	เรื่อง	ระดับความพึงพอใจ					หมายเหตุ
		5	4	3	2	1	
1	ความเข้าใจของเนื้อเรื่องในการแสดง						
2	สถานที่ของพิพิธภัณฑน์						
3	การต้อนรับ						
4	การสื่อถึงวัฒนธรรม						
5	ความแปลกใหม่						
6	เวลาในการชม						
7	ของที่ระลึก						
	คุณภาพ						
	ราคา						
8	ข้อมูลที่ได้รับ						
9	ไกด์						
10	ความสะดวกในการเข้าชม						

โปรดเขียนข้อเสนอแนะและความคิดเห็นของท่าน เพื่อใช้ในการปรับปรุงสถานที่ของพิพิธภัณฑน์ต่อไป

ขอขอบคุณ

พิพิธภัณฑน์หนังตะลุง

วันที่/...../.....

ภาคผนวก ข แผ่นพับแนะนำการนำเที่ยวของนักศึกษา

Nakhon Student guides program

1. Who are the student guides?

The student guides are students of NSTRU. There are 9 people in the class and we learn Japanese and English. We can use English for work at tourguide, in the hotel and travel industry.

2. What is the Nakhon student guide program?

The Nakhon student guides give good information to the tourists about southern Thai culture and art in NST. And we help the tourists with translation, answers questions and help give information about important places, like restaurants, markets and shopping center in NST.

3. Who will enjoy the program?

The student guide program is a project between R.U and Intrepid Travel. Every week since early 2005, Intrepid guests have visited NST. If you are interested in Southern Thai culture and art in NST, you will enjoy and love the NST.

Student guide program

- Visit Ban Nang Talung, a shadow puppet museum, to see the old puppets and the show.
- Mr. Suchart Subsin, the master, a national artist of Thailand.
- Visit Wat Pramahatata to see the big chedi that hold relics of the Buddha.

ภาคผนวก ค คู่มือมัดคทุเทศกั

➤ ตอन्नักทอเงี้ยว เริ่มเข้ามาในห้องสาธิต

Nang Talung is the most famous performance art in southern Thailand. Ban Nang Talung is a shadow puppet performance, training center and museum that is a popular destination for both foreign and domestic tourists. Mr. Suchart Subsin, the founder, is a national artist of Thailand. He is the most famous shadow puppet producer and performer in the country.

The original purpose of shadow puppet shows was to dramatize the Ramayana, an epic tale from India. It tells the story of the exile of Rama; the abduction of his wife, Sita, by a demon; her rescue by Rama with the help of the Monkey God, Hanuman, and Rama's eventual return to his kingdom to become King. Later, other stories were developed to include local characters and issues. However, these local stories are always mixed together with plots and characters from the Ramayana. As you will soon see, Suchart Subsin is an innovative artist who continues to develop new characters and storylines.

Sometimes, in addition to being a form of entertainment, shadow play is also used to relate religious teachings, for children's education, or for the promotion of government programs. So, for example, if the local government was launching a new public health campaign, they would tell the puppet master to create a new story that included it as an element. However, there are other times when, rather than supporting the government, the puppet masters stories criticize politicians and government institutions. In either case, shadow plays always include many references to current issues and events.

The performances, musical styles, and dance movements are different from troop to troop. And, shadow plays are generally performed in the local dialect of the audience.

Now, let me tell you a little bit about the puppets. Though they may look like they are made from plastic, the shadow puppets are actually cow or water buffalo hide. The hide is treated with acid or vinegar, dried and then pounded until it is very thin. The puppet maker then draws a pattern of the character he is making on the hide and uses a chisel and hammer to cut out the shape. Finally, it is painted and then dried.

During the performance, the puppet master provides the voices for every puppet and, between scenes, recites the story in verse. During the performance you will see that a number of the characters are jokers. Because most performances are generally quite long, sometimes continuing through the night until dawn, many jokers are needed to keep the story lively and the audience laughing at their odd characteristics and dramatic gestures. These are some of the jokers:

Seegeaw is from Chuang-Sea, Ranod, in Songkhla province. He is short, fat and bald with dark skin and a big nose. He likes to wear traditional Thai pants and “Pha Kao Ma”, a traditional Thai loincloth, over his shoulder with no shirt. He is brave, sincere, bright and very religious.

Yordtong is from Pattalung province. He is fat with big hips and a curved nose. He has curly hair, dark skin, and he likes to dress in “Jong- Kraben” and holds a Thai style knife called a Kish in his hand. He is a flirt and a coward. He also likes to brag a lot. He has a scar on his face like a crocodile, so he doesn't like it when people talk about crocodiles.

Samor is from Sakom, Jana, in Songkhla province. Although he is Muslim, he still eats pork and drinks whiskey. He is tall, skinny and humpbacked. He wears a sarong and an Islamic hat. He is conservative, likes to tease his friends, is critical of women, and has a muslim accent.

Teng is from Kookood, Stingpra, in Songkhla province. He is tall and skinny with a wide mouth. He has white eyes, dark skin, and wears a sarong with a checkered pattern on it. He has a long nose like a bird. He speaks slowly, but not clearly. He says what he thinks and talks out loud.

Nounui is short, muscular, with big hips and a large belly. He has dark skin, holds scissors in his hand and wears an old fashioned sarong. When he speaks he mumbles and is easily fooled by other people. He doesn't like it when people talk about cows.

➤ ที่พิพิธภัณฑ์

Suchat Subsin has collected many old puppets, some of them are more than 100 years old. The oldest ones are unpainted, but since world war 2, puppet makers have painted their puppets.

➤ ที่โรงแสดง ตอนที่นายหนังแสดงรูปภาพหลายๆตัว

The hermit comes first, he tells the story. There are many characters in the puppet show. Some are traditional, but some are new. These men are fishermen. Most of them are muslim. You can see they wear muslim hats. This is a local Chinese fisherman. These puppets show modern life styles. These women in a bar are dancers. And, these are bulls fighting.

➤ ตอนนายหนังเริ่มดำเนินเรื่อง

The story is about a Prince who comes to study with a hermit. He also has two friends Seegeaw and Yordtong. The prince has finished school and wants to say goodbye to his teacher, the hermit. The teacher blesses the prince. The two jokers want to say goodbye too. The hermit asks Yordtong about his knowledge. Yordtong says he has learned a lot, he can be a tour guide, a politician, and a merchant. The hermit asks "What is a good politician like? What is a good tour guide like?"

❖ A good politician is a good person. He helps people and isn't corrupt.

❖ A good tour guide has a lot of information so he can tell entertaining and informative stories to tourists.

Seegeaw wants to say goodbye, but he didn't learn anything and he will shoot the hermit if the hermit stops him. All of them travel back home. They have to walk past the forest.

There is another kingdom where a giant king has a beautiful daughter. The daughter wants to travel into the forest. There, the prince and princess meet each other. They fall in love. The Princess says goodbye to her father and goes to the prince's kingdom.

Seegeaw and Yordtong are tired, so Seegeaw finds a motorcycle, but he doesn't know how to start it. Finally he carries the motorcycle. Yordtong laughs at him. Yorgtong starts the motorcycle and Seegeaw falls off the motorcycle. Then they go to the airport.

They travel by plane, but the airplane has an accident. They parachute out of the plane to safety.

ภาคผนวก ง คู่มือมัคคุเทศก์ฉบับปรับปรุง

Welcome to the Shadow Puppet Museum.

Nang Talung is the most famous performance art in Southern Thailand. Ban Nang Talung is a shadow puppet museum and a performance and training center that is popular amongst foreign and domestic tourists. Mr. Suchat Subsin is a national artist of Thailand and he is the owner of this museum. He is the most famous shadow puppet producer and performer in the country.

.....
เก้าอี้ที่พระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าโสมสวลีฯเคยประทับ

This is the chair that Princess Som used when she came to visit the museum and watch the show. This is a picture of her and Mr. Suchat's family.

.....
กลองมุสลิม

This is a Muslim drum made from water buffalo skin and a sugar plum tree. Water buffalo skin is very hard. Muslim people used the drum to call people to meetings or prayer times because in the past there was no sound system.

.....
รูปถ่าย

This picture is of Mr. Suchat's oldest son. He went to Paris to perform a puppet show and represent Southern Thai people.

.....
Please follow me to the second floor.

.....
หุ่นระหว่างชั้นบันได

On this floor you see puppets that were made 50 to 200 years ago. You can see that some of the puppets are missing arms or legs and their body is not complete.

.....
หุ่นในพิพิธภัณฑ์

Suchat Subsin has collected many old puppets - some of them are more than 200 years old.

.....

พู่ตี่ที่ป้ายนิเทศตัวตลกในหนังตะลุง

These are some of the main puppets used in the show. In the past these puppets were used just for the Rammakien story, but later they were used in Thai stories. Thai stories has are love story, sad stories. and fairy tales and are still used today. In each puppet show performance there will be “jokers” who add comedy to the show. One story will use about 8 to 10 jokers, and the story will last for about 8 hours. Usually Start from 8 pm until 6 am Since the stories are so long the jokers are an important part. There are more than 80 jokers total. Many jokers depict the south thai people. Most of them are black and have big belly. Some of the jokers are based on real peoples' personalities and habits and have a history.

.....

ตัวอย่างตัวตลก

For example, **Seegaew** is from Ranod in Songkhla province. He is short, fat, and bald with dark skin and a big nose. He likes to wear traditional Thai pants and “Pha Kao Ma” over his shoulder with no shirt. He is brave, true to his word, sincere, bright and very religious.

Yodtong is from here, Nakhon Si Thammarat. He is fat with big hips and a curved nose. He has curly hair, dark skin, and he likes to dress in “Jong Kraben”. He holds a Thai style knife called a “krish” in his hand. He has a scar on his face like a crocodile, so he doesn't like it when people talk about crocodiles.

Samor is from Jana in Songkhla province. Although he is Muslim he still eats pork and drinks whisky. He is tall, skinny, and humpbacked. He wears a sarong and an Islamic hat. He is conservative, likes to tease his friends, is critical of women, and has a Muslim accent.

Teng is from Stingpra in Songkhla province. He is tall and skinny with a wide mouth. He has white eyes, dark skin, and wears a sarong with a checkered pattern on it. He has a long nose like a bird. He speaks slowly, but not clearly. He says what he thinks and talks out loud.

Nonui is short and muscular with big hips and a large belly. He has dark skin, holds scissors in his hand and wears an old fashioned sarong. When he speaks he

mumbles, and he is easily fooled by other people. He doesn't like it when people talk about cows because his face looks like a cow.

.....

แผงเก็บตัวหนัง

This is used to carry shadow puppets. It is made from natural materials like bamboo. It can hold more than 100 puppets. It is used to store puppets and also for transporting puppets to performances in other areas. It helps to preserve the puppets and prevent them from being bent or damaged.

.....

เครื่องดนตรี

These are the musical instruments used in shadow puppet performances. There are 7 different instruments in total. The most important instrument is the “mong” which is used in combination with a timbrel.

.....

ตะเกียง

This is a lamp which was used in the past before we had electricity in order to create the shadows on the screen.

.....

หนังตะลุงนานาชาติ

This is a display case containing international shadow puppets. There are puppets from India, China, Indonesia, and Turkey.

India

Shadow puppet plays first started in India from the Brahman and Hindu religions. It was used in worship of their gods like Shiva, Narai, and Brahma. The Indian puppets are made from goat skin. The arms and legs are able to move like a real person. The shadow of the puppet will be about 1 foot tall. The puppets are held by bamboo like Thai puppets. The most popular story is the story of Rammakien.

Indonesia

In Indonesia the shadow puppet show is called “Wayang Purwa” - which means shadow play in the “chawa” style. The puppet’s arms and legs are extra long. The

carving is very beautiful, and normally dark colors are used. The famous stories are Rammayana and Mahaparata. The puppets are made from cow skin.

China

The first shadow puppets in China were during the Han dynasty. The plays only took place in the palace. The story is, there was an emperor who was very in love with his beautiful wife. One day the empress died before she had any children and the emperor became very sad. He couldn't sleep, couldn't eat, and troubled everyone around him. All of the emperor's officials and servants tried to find a way to help him. One lady official had a new and different idea. She bought a cow skin, carved it to look like the empress, and painted it to look very beautiful. When the emperor went to sleep she would use a candle to create a shadow of the puppet on the curtain of the emperor's room. This made the emperor very happy. The emperor gave that official many gifts. After that the emperor let the shadow plays be used in ceremonies all around the country. The shadow plays are mostly used in Siarn. The puppets are made from cow skin and bamboo is used to support them. The famous story is the story of Three Wise Men or สามก๊ก

Turkey

In Turkey the puppets are made from camel skins because they believe that camels are very important to their god. They want to give honor to the camel which is why they use camel skin to make the puppets, which are used in worship of sacred objects. The common story is about pirates. There is a ship that carries many people. The first shadow puppets were used in celebrations of the Ottoman Empire, and later spread throughout Turkey.

.....

หนังตะลุง 200 ปี

At the 1795 display case

These are the puppets which are over 200 years old. We believe these are puppets from Nakhon Si Thammarat. All of the puppets are of giants. The main story they are used in is the Rammakien story.

In the past these giants had different colors. They used natural colors, but over the years the colors faded to black.

หนังตะลุงในสงครามโลกครั้งที่ 2

These are the puppets made during World War 2. The puppets are small and the screen was also small. This was because the puppet master had to be careful of bombing planes and could not use a sound system.

.....

หนังประโมทัย

These are the Pramotai puppets which are from Isaan, the North East of Thailand. These were popular during the reign of King Rama the 6th. The shows were used for teaching and entertainment, and the children really liked it. Isaan people call shadow puppets “pramotai”. Pramotai puppets began after the funeral of King Rama the 5th and spread throughout Isaan.

The puppets are made from cow skin and are used only in the Rammakien story. In the story there is Tossakan and his wife Nongmonto.

.....

ว้ายังกูแล๊ะ

This is Wayong Kulae story. Wayong Kulae is local Malayu language for shadow puppets which is used by Thai Muslims. The word “wayong” means a play of a story about god. The word “kulae” means shell or animal skin.

The puppets are made from animal skin, and the main stories are the Rammakien story and local fairy tales. The puppets were influenced by chawa and Thai people.

The puppets influenced by chawa people are used in the Rammakien story, and the puppets influenced by Thai people will have characteristics of Thai Muslims from the south down to Malaysia.

.....

หนังตะลุงภาคกลาง

These are puppets from central Thailand. We don't know when the shadow plays began, but they were modeled on puppets from the south during the reigns of King Ramas 4 and 5 in the Rattanakosin Kingdom. The provinces that do shadow plays

are Phetchaburi, Ratchaburi, Nakhon Prathom, Ayuttaya, Uthai Thani, and Bangkok. In the central region they like to play the Rammakien story. The puppets are made from cow skins. Shadow plays are no longer played in the central region, only in the south.

หัวหนังตะลุงคน

These puppets are made from paper mache. During the show they will wear the mask on their head. It is very fun because all of the masks are of the jokers .

.....

Lets now go to the theater to see the performance.

พูดก่อนเริ่มแสดงเรื่อง

In the puppet show there is the master or actor, and the musician called “luuk khu”. The puppet master’s job is to control the puppets behind the scene and tell the story. The luuk khu plays the music. In a big show the musician will play 7 different instruments, but in small shows they will only use 1 instrument, the “mong”.

The original purpose of shadow puppet shows was to dramatize the Ramayana, an epic tale from India. It tells the story of the exile of Rama, the abduction of his wife, Sita, by a demon; her rescue by Rama with the help of the monkey God, Hanuman, and Rama’s eventual return to his kingdom to become king. Later, other stories were developed to include local characters and issues. However, these local stories are always mixed together with plots and characters from the Ramayana. As you will soon see, Suchart Subsin is an innovative artist who continues to develop new characters and storylines.

Sometimes, in addition to being a form of entertainment, shadow plays are also used to relate religious teachings, for children’s education, or for the promotion of government programs. So, for example, if the local government was launching a new public health campaign, they would tell the puppet master to create a new story that included it as an element. However, there are other times when, rather than supporting the government, the puppet master’s stories criticize politicians and government institutions. In either case, shadow plays always include many references to current issues and events.

The performances, musical styles, and dance movements are different from troop to troop. And, shadow plays are generally performed in the local dialect of the audience.

During the performance, the puppet master provides the voices for every puppet, and between scenes, recites the story in verse. During the performance you will see that a number of the characters are jokers. Because most performances are generally quite long, sometimes continuing throughout the night until dawn, many jokers are needed to keep the story lively and the audience laughing at their odd characteristics and gestures.

Today we will watch the show about a love story. The story is called “Rak Tang Daen” or “Love across the land”. The story is about the love between a prince and a princess. The prince is a human and the princess is the daughter of the giant king.

After the show is finished you can take a look behind the screen. You can take a picture. You can see how to show or try the puppets.

.....

พุดตอนการแสดงจบลง

Please follow me to the place where you will see how to make a shadow puppet.

วิธีการทำหนังตะลุง

Making a shadow puppet

Cow skin is used to make the shadow puppets. Using a spoon or knife, all of the fat is scraped off the skin. Then the skin is soaked in vinegar and pineapple juice for one or two days.

The skin is then dried in the sun. After it is dried, a knife is used to smooth the skin.

Next is the process of drawing the picture. There are two main methods. One is to use a sharp pencil and draw an outline on the skin. The second method is to use an existing puppet and spray the design onto the new skin.

.....

อุปกรณ์ในการแกะหนังตะลุง

Tools used in carving the skin

1. Cutting block underneath the skin; metal tool and hammer used to make the holes
2. Wax used to oil the skin
3. Knife to cut the skin
4. Cutting board which is softer to support the knife

After creating the puppet it is painted on both sides. The best paint to use is natural paint but these days food coloring is typically used. The food coloring is a powder and dissolves in water. It is useful because it is water based. The paint is mixed with alcohol to help the paint soak into the skin and not easily fade.

The commonly used colors are red, green, navy blue, and blue. For black color a Chinese ink is used. A wax called “wanit” is used to wax the skin after the painting is finished. The skin is then dried but not in the sun because “wanit” will make the puppet shrink in the sun. After the skin is dried, bamboo will be used to support the puppet and finish it.

.....

ภาคผนวก จ คำบรรยายประกอบการแสดง

These men are fishermen and most of them are Muslim. You can see they wear Muslim hats. This is a local Chinese fisherman. These puppets show modern life styles. These women in a bar are dancers. And these are bulls fighting.

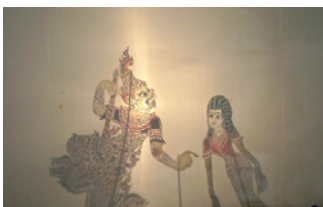
The story is about a prince who studies with a hermit. He also has two friends, Seegeaw and Yordtong. The prince has finished school and says goodbye to the hermit, and the hermit blesses the prince.

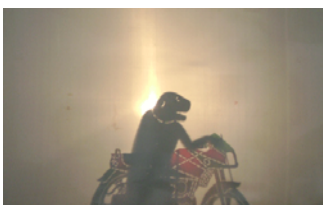
The two jokers want to say goodbye also. The hermit asks Yordtong what he has learned. Yordtong says he has learned a lot – he can be a tour guide, a politician, or a merchant.

Seegeaw wants to say goodbye, but he didn't learn anything and he threatens to shoot the hermit if the hermit stops him. All three leave to go home and they have to travel through a forest.

There is another kingdom where a giant king has a beautiful daughter. The daughter wants to travel into the forest. In the forest the prince and princess meet each other and fall in love. The princess calls her father to say goodbye and goes to the prince's kingdom.

Seegeaw and Yordtong are tired. Seegeaw finds a motorcycle but he doesn't know how to use it - he thinks it is an animal. Finally he decides to carry it. Yordtong laughs at him and starts the motorcycle, but Seegeaw falls off. Next Seegeaw finds a horse. Then they both go to the airport and travel by plane but the plane has an accident. They parachute out of the plane to safety.

ภาคผนวก จ ภาพกิจกรรม

รับนักท่องเที่ยว

เดินเข้าสู่อาคาร

แนะนำเจ้าของบ้าน

อาคารพิพิธภัณฑ์ 200 ปี

ชมรูปหนังตะลุง

เครื่องดนตรี

สวมหน้ากากหุ่นคน

ชมตัวตลก

ชมการแสดงสด

เบื้องหลังการแสดง

ทดลองตอกตัวหนัง

ฟังการบรรยาย

ซื้อรูปหนังตะลุง

ภาคผนวก ซ ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์

1. วัตถุประสงค์ของชุดโครงการ

1. เพื่อศึกษาบริบททางวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ของบ้านหนังสุชาติ ทรัพย์สิน จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านนายหนังสุชาติ ทรัพย์สิน ที่สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ สร้างความเข้าใจทางวัฒนธรรมและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ร่วมกันระหว่างประชาชน นักเรียน นักศึกษา นักวิชาการและนักธุรกิจ
3. เพื่อศึกษากระบวนการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ของบ้านหนังตะลุงสุชาติ ทรัพย์สิน ที่สามารถก่อให้เกิดความรักความภูมิใจในอัตลักษณ์และสามารถนำไปสู่การจัดการการท่องเที่ยวตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2. กิจกรรมหลักที่ทำตาม Proposal ครั้งที่ 1

ตามแผนงาน		ปฏิบัติจริง	สนับสนุน วัตถุประสงค์	ร้อยละความ พึงพอใจต่อ ผลสำเร็จ #
กิจกรรม @	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	ผลที่ได้จริง		
1. ศึกษาเอกสาร ตำรา และปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ	ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ หนึ่งตระกูล ฯลฯ	ทราบข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ หนึ่งตระกูล ฯลฯ	ข้อที่ 1	100%
2. สร้างความสัมพันธ์กับสมาชิกบ้านหนึ่งตระกูลสุชาติ ทรัพย์สินและผู้เกี่ยวข้องอื่นๆ เช่น ททท. ภาคใต้เขต 2 ผู้ประสานงานการท่องเที่ยว (tour operators) ผู้นำทัวร์ (tour leaders)	บริบททางวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ของบ้านหนึ่งตระกูลสุชาติ ทรัพย์สิน และพันธะสัญญาในการทำวิจัยร่วมกัน	ทราบบริบททางวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ของบ้านหนึ่งตระกูลสุชาติ ทรัพย์สิน และได้พันธะสัญญาในการทำวิจัยร่วมกัน	ข้อที่ 1	100%
3. จัดเสวนากลุ่มย่อย 8 ครั้ง				
3.1 วางแผนรวบรวมข้อมูลลักษณะทั่วไปของนักท่องเที่ยวและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว	เครื่องมือการเก็บข้อมูลลักษณะทั่วไปของนักท่องเที่ยว และข้อมูลความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว	ได้ข้อมูลการเก็บข้อมูลลักษณะทั่วไปของนักท่องเที่ยว และความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว	ข้อที่ 1	100%
ใช้เวลาเก็บข้อมูล 2 เดือน				
3.2 วิเคราะห์ข้อมูลนักท่องเที่ยว 65 กลุ่มและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว จำนวน 72 คน	ผลการวิเคราะห์ข้อมูลลักษณะทั่วไปของนักท่องเที่ยวและความต้องการของนักท่องเที่ยว	ทราบข้อมูลลักษณะทั่วไปของนักท่องเที่ยวและความต้องการของนักท่องเที่ยว	ข้อที่ 1	100%
3.3 คืบข้อมูลแก่สมาชิกบ้านหนึ่งสุชาติ ทรัพย์สิน	แนวทางในการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่	ทราบแนวทางในการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่	ข้อที่ 2	90%
3.4 จัดอบรมมัคคุเทศก์แก่นักศึกษาหลักสูตรญี่ปุ่นและสมาชิกบ้านหนึ่งสุชาติ ทรัพย์สิน	นักศึกษาและสมาชิกบ้านหนึ่งสุชาติ ทรัพย์สินมีความรู้ด้านการเป็นมัคคุเทศก์	พัฒนาทักษะการเป็นมัคคุเทศก์	ข้อที่ 2	90%
3.5 วางแผนฝึกหัดทำทัวร์และปรับปรุงรูปแบบการทำทัวร์	นักศึกษาและสมาชิกบ้านหนึ่งสุชาติ มีรูปแบบการเป็นมัคคุเทศก์	พัฒนาทักษะการเป็นมัคคุเทศก์	ข้อที่ 2	90%
ฝึกปฏิบัติการทำทัวร์ 3 เดือน				
3.6 ประเมินทัวร์	ผลป้อนกลับการจัดทำทัวร์จากผู้เชี่ยวชาญ	พัฒนาทักษะการเป็นมัคคุเทศก์	ข้อที่ 2	90%
3.7 พัฒนาทัวร์	ป้ายนิทรรศการภาษาไทยและภาษาอังกฤษในพิพิธภัณฑ์ คำบรรยายการแสดงผล เอกสารประชาสัมพันธ์	ได้ป้ายนิทรรศการภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ยกร่างคำบรรยายการแสดงผล เขียนเอกสารประชาสัมพันธ์	ข้อที่ 2	90%
3.8 สอนภาษาอังกฤษแก่สมาชิกบ้านนายหนึ่งสุชาติ ทรัพย์สิน	สื่อการสอนและฝึกภาษาอังกฤษให้สมาชิกบ้านนายหนึ่งสุชาติ ทรัพย์สิน	พัฒนาทักษะการเป็นมัคคุเทศก์ ภาษาอังกฤษแก่สมาชิกบ้านนายหนึ่งสุชาติ ทรัพย์สิน	ข้อที่ 2	90%
3.9 ประเมินการใช้ภาษาอังกฤษ	ผลป้อนกลับจากวิทยากร	พัฒนาทักษะการใช้ภาษาอังกฤษ	ข้อที่ 2	90%

ในการเป็นมัลกุเทศก์				
3.10 เก็บข้อมูลของพิพิธภัณฑ์ด้วยการ สัมภาษณ์นายหน่งตะลุงสุชาติ ทรัพย์สิน และครอบครัว ตั้งแต่ วันที่ 20 มี.ค.-20 เม.ย.2551	ข้อมูลพิพิธภัณฑ์ 4 อาคาร	ทราบข้อมูลพิพิธภัณฑ์ทั้ง 4 อาคาร	ข้อที่ 2	90%

2. กิจกรรมหลักที่ทำตาม Proposal

ตามแผนงาน		ปฏิบัติจริง	สนับสนุน วัตถุประสงค์	ร้อยละความ พึงพอใจต่อ ผลสำเร็จ #
กิจกรรม @	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	ผลที่ได้จริง		
1. ทดลองทำทัวร์สปดาห์ละ 2 ครั้ง	ข้อมูลการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้	รูปแบบการจัดการพิพิธภัณฑ์เพื่อ การเรียนรู้	ข้อที่ 2	95%
2. จัดเสวนาเชิงวิชาการ	กระบวนการจัดการพิพิธภัณฑ์ หนังสือชาติ ทรัพย์สิน	กระบวนการบริหารจัดการที่ สามารถก่อให้เกิดความรัก ภุมิใจในอัตลักษณ์	ข้อที่ 3	95%

ภาคผนวก ซ บทความวิจัย

การจัดการการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ของหนังตะลุงสุชาติ ทรัพย์สินในจังหวัดนครศรีธรรมราช

Educational Tourism Management of Suchart Subsin Puppet Master

in Nakhon Si Thammarat Province

นัยนา ทองศรีเกตุ, ชไมพร พุทธรัตน์, และ ทิพวรรณ ทองขุนดำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

Naiyana Thongsrikate , Chamaiporn Buddharat , Tippawan Tongkhundum

Nakhon Si Thammarat Rajabhat University

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้บูรณาการระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมและการวิจัยเชิงคุณภาพเข้าด้วยกัน โดยมีกระบวนการดังนี้ ผู้วิจัยและนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชได้สร้างความสัมพันธ์กับสมาชิกบ้านหนังตะลุงสุชาติ ทรัพย์สิน จนได้พันธสัญญาในการทำวิจัยร่วมกัน ต่อมาได้ใช้การสนทนากลุ่มย่อยในการศึกษาความคิดเห็น การปฏิบัติ รวมทั้งปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการ นอกจากนี้ยังได้จัดเวทีการประชุมปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยเชิญผู้มีส่วนร่วมโดยตรงคือนักศึกษา อาจารย์และสมาชิกบ้านหนังตะลุงสุชาติ ทรัพย์สิน และกลุ่มผู้มีส่วนร่วมทางอ้อมซึ่งหมายถึง นักวิชาการ ตัวแทนจากโรงแรม บริษัททัวร์ ศิลปินท้องถิ่น ฯลฯ มาประชุมร่วมกันเพื่อสร้างกระบวนการคิด การวิเคราะห์สถานการณ์ และเหตุการณ์ต่างๆ ร่วมกัน เพื่อกระตุ้นให้เกิดการสร้างองค์ความรู้ และนำความรู้มาแก้ปัญหา (ปฏิบัติการ) ซึ่งถือเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จของโครงการที่มีผลสรุปได้ 3 ประเด็นดังนี้

1. อุดมการณ์ด้านการแสดงของนายหนังสุชาติ ทรัพย์สินเป็นแบบอนุรักษ์ที่ใช้เครื่องดนตรีเครื่องห้า ได้แก่ โหม่ง ฉิ่ง ทับ กลองตุ๊ก และปี่ รูปหนังตะลุงมีความประณีตงดงามและพิพิธภัณฑสถานมีกระบวนการสั่งสมถ่ายทอดองค์ความรู้ผ่านการแสดง การบอกเล่าและสาธิตจากคนรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง

2. การจัดพิพิธภัณฑสถานเพื่อการเรียนรู้ที่มีกระบวนการดังนี้ สมาชิกบ้านหนังตะลุงสุชาติ ทรัพย์สิน ผู้วิจัย และนักศึกษา ได้ร่วมกันศึกษาบริบททางวัฒนธรรมของพิพิธภัณฑสถานแล้วนำองค์ความรู้มาจัดทำคู่มือมัคคุเทศก์ แล้วร่วมกันจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวและประเมินผล จนสามารถสร้างการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างบ้านนายหนังกับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศทางวัฒนธรรมได้

3. กระบวนการบริหารจัดการพิพิธภัณฑสถานสามารถสร้างความรักความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์เป็นการบริการแบบวิถีไทย โดยสมาชิกในครอบครัวให้การต้อนรับแบบเป็นกันเอง ถ่ายทอดข้อมูลทางวิชาการ การแสดงหนังตะลุง และสาธิตการทำตัวหนังตะลุงให้แก่ผู้สนใจและนักท่องเที่ยวทั้งภายในและต่างประเทศ จะเห็นได้ว่าการจัดการพิพิธภัณฑสถานที่เกิดจากความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ของตนเอง เป็นการจัดการที่นำไปสู่ความยั่งยืนซึ่งตรงกับความตั้งใจของเจ้าของพิพิธภัณฑสถานที่จะรักษาวัฒนธรรมเพราะเป็นการรักษาชาติ

คำหลัก : การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้, การจัดการพิพิธภัณฑสถานหนังตะลุง, หนังสุชาติ ทรัพย์สิน, อัตลักษณ์ด้านการแสดงหนังตะลุง

Abstract

The research work for this model project has integrated qualitative and participatory action research. The process is as follows. First, the researchers and students from Nakhon Si Thammarat Rajabhat University built relationship with the members of Suchart Subsin Puppet Museum and made a commitment to do the research together. Next, we used focus group discussions to talk about the ideas, practices, and problems. Moreover, we held a community involvement meeting with direct participants including: students, researchers, and the members of Suchart Subsin Puppet Museum; indirect participants included: academics, hotel personnel, tour operators, and local artists. At the meeting we discussed and analyzed specific situations and problems. By sharing our experiences together we used the combined knowledge to solve particular problems. This is the biggest success of the project. The result of the research can be summarized in the following three topics.

1. The uniqueness of the puppet performance is a traditional style using five musical instruments called “khrueng haa”. The five instruments are “mong”, “ching”, “tub”, “klong tug”, and “pi”. The puppets are very delicate. The museum uses live performances, guided tours, and demonstrations to pass on information from one generation to another.

2. The process of creating an educational tour began with the members of Suchart Subsin Puppet Museum, the researchers, and the students studying the cultural context of the puppet museum. Then the knowledge found was used to design a guidebook. The students and the members of the family led the tours together, and we evaluated the tour operation. This led to an exchange between the tour guides and the tourists(both Thailand and international).

3. The methods of museum management that create a love and pride for this Thai traditional art include: a friendly welcome by the family members, explanations of the art form, a performance of the puppet show, and a demonstration of making a puppet. This is a sustainable process and is in line with the puppet master’s intention – “to preserve the culture is to preserve the country”.

Keywords : Educational Tourism, Shadow Puppet Management, Suchart Subsin

Puppet Master, Uniqueness of Shadow Puppet Performance

คำนำ

ภาคใต้ของประเทศไทยเป็นดินแดนในคาบสมุทรแหลมทองตั้งอยู่กึ่งกลางระหว่างทะเลอันดามันแห่งมหาสมุทรอินเดียและทะเลจีนใต้แห่งมหาสมุทรแปซิฟิก เป็นจุดหยุดพัก เป็นสถานีการค้าของผู้คนที่เดินทางจากตะวันตกคือ ประเทศอินเดียสู่ดินแดนตะวันออกเช่นประเทศ ออสเตรเลีย เป็นต้น ตามเส้นทางคาบสมุทร (Trans Peninsular Routes) ภาคใต้จึงเป็นแหล่งแพร่กระจายของวัฒนธรรมอินเดียมาตั้งแต่ครั้งโบราณกาล หัวเมืองภาคใต้สำคัญที่รับเอาวัฒนธรรมหลากหลายจากอินเดีย ซึ่มีชัยและพัฒนาให้เป็นเอกลักษณ์ตนเองแล้วสืบต่อมา

จนถึงปัจจุบันคือ นครศรีธรรมราชซึ่งเคยเป็นเมืองพระยามหานครที่เคยเป็นเมืองประเทศราช เคยเป็นหัวเมืองเอก เป็นจังหวัดที่มีพลเมืองมากที่สุดในภาคใต้ วัฒนธรรมอินเดียที่ชาวนครศรีธรรมราชรับมาจากประเทศอินเดีย ตั้งแต่บรรพกาลจนตกผลึกเป็นเอกลักษณ์เด่นชัดของตนเองอย่างหนึ่งคือ หนังตะลุง การแสดงหนังตะลุงเป็นการละเล่นที่พัฒนามาจากละครเงาอันเป็นวัฒนธรรมเก่าแก่ของมนุษยชาติ (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ, 2542) เราอาจกล่าวได้ว่าปัจจุบันนี้จังหวัดนครศรีธรรมราชมีผู้แสดงหนังตะลุงหรือนายหนังตะลุงซึ่งเรียกย่อๆว่า “ หนังตะลุง ” มากที่สุดในภาคใต้ หนังตะลุงท่านหนึ่งผู้มีผลงานโดดเด่นเป็นที่รู้จักของบุคคลทุกวงการคือ นายสุชาติ ทรัพย์สิน

หนังสุชาติ ทรัพย์สิน เป็นทั้งศิลปินและนักวิชาการด้านวัฒนธรรมของจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นเวลานาน ได้ทุ่มเทชีวิตในการอนุรักษ์ส่งเสริมพัฒนาและเผยแพร่ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านจนได้รับเกียรติจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการให้เป็นบุคคลดีเด่นทางด้านวัฒนธรรมสาขาการช่างฝีมือ (หัตถกรรมพื้นบ้าน แกะหนังตะลุง) ปี พ.ศ. 2531 ที่สำคัญและเป็นที่ภาคภูมิใจคือ เมื่อหนังสุชาติ ทรัพย์สินได้รับเกียรติให้เป็นคณะกรรมการที่ปรึกษาการศึกษาที่ดี ในการจัดทำหนังสือชุดใหม่ของวัดขนอนจังหวัดราชบุรี ตามพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (กองบรรณาธิการ นิตยสารครัว, 2547)

ปัจจุบันหนังสุชาติ ทรัพย์สิน ยังคงดำเนินชีวิตเป็นนักแสดงหนังตะลุง เป็นช่างแกะรูปหนังตะลุง และเป็นปราชญ์ท้องถิ่นที่อุทิศตน ให้ความบันเทิง ให้ความรู้แก่นักเรียน นิสิต นักศึกษานักวิชาการ สื่อมวลชน รวมถึงนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ เวทีหนังตะลุงและพิพิธภัณฑสถานหนังตะลุงของหนังสุชาติ ทรัพย์สินเป็นมรดกทางสังคมที่ดึงดูดให้คณะบุคคลหลากหลาย เข้าไปเยี่ยมชมการแสดงและสัมภาษณ์หาความรู้ทุกวัน จนกลายเป็นบุคคลสาธารณะที่แทบไม่มีเวลาพักผ่อน ในบั้นปลายของชีวิตหนังสุชาติ ทรัพย์สิน มีปณิธานจะทำหน้าที่อนุรักษ์ สืบสานและถ่ายทอดศิลปะการแสดงหนังตะลุงและการทำรูปหนังตะลุงเพื่อทดแทนคุณแผ่นดิน และเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับสมาชิกในครอบครัวและสังคมโดยยึดแนวพระราชดำริสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ว่า “ การรักษาวัฒนธรรมคือการรักษาชาติ ”

ด้วยข้อมูลและเหตุผลข้างต้นพอจะประเมินได้ว่าในท้องถิ่นถ้ามีสถานประกอบการที่มีคุณภาพ ผู้ประกอบการมีจิตสำนึกที่ดี มีความพร้อมด้านองค์ความรู้ ก็สมควรจะได้รับการพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน เป็นสถานที่ท่องเที่ยวและแหล่งศึกษาดูงานด้านวัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่ดีได้ ยิ่งพิจารณาถึงการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักท่องเที่ยวเรียนรู้มรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนได้อย่างสนุกสนานและได้เรียนรู้กับกิจกรรมเชิงเช่นที่มีอยู่ในบ้านหนังสุชาติ ทรัพย์สิน ก็จะทำให้เกิดความมั่นใจว่าหากมีการบริหารจัดการให้เป็นระบบเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางการศึกษา จะช่วยให้นักท่องเที่ยวที่เป็นนักเรียน นิสิต นักศึกษา ครู อาจารย์ นักวิชาการ นักธุรกิจ ประชาชนและผู้สนใจทั่วไปทั้งภายในและต่างประเทศได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้และรับประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับระบบการทำงานร่วมกันของศิลปินพื้นบ้าน นักวิชาการ ผู้สนับสนุนงานด้านการท่องเที่ยว ผู้จัดการด้านการท่องเที่ยว (tour operators) นักการศึกษา อาจารย์มหาวิทยาลัย องค์กรใดก็ตาม ขณะนี้ยังไม่มีการศึกษาวิจัยโดยยืนยันแนวคิดนี้ ที่มีวิจัยจึงศึกษา รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ของหนังสุชาติ ทรัพย์สิน ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งผลการศึกษาคั้งนี้สามารถนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่ต่อไป

เครื่องมือและวิธีการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research, PAR) ด้วยการผสมผสานแนวคิดการจัดการองค์กร และการเรียนรู้ปัญหาขององค์กรเข้าด้วยกัน โดยมีกระบวนการหลัก ดังนี้

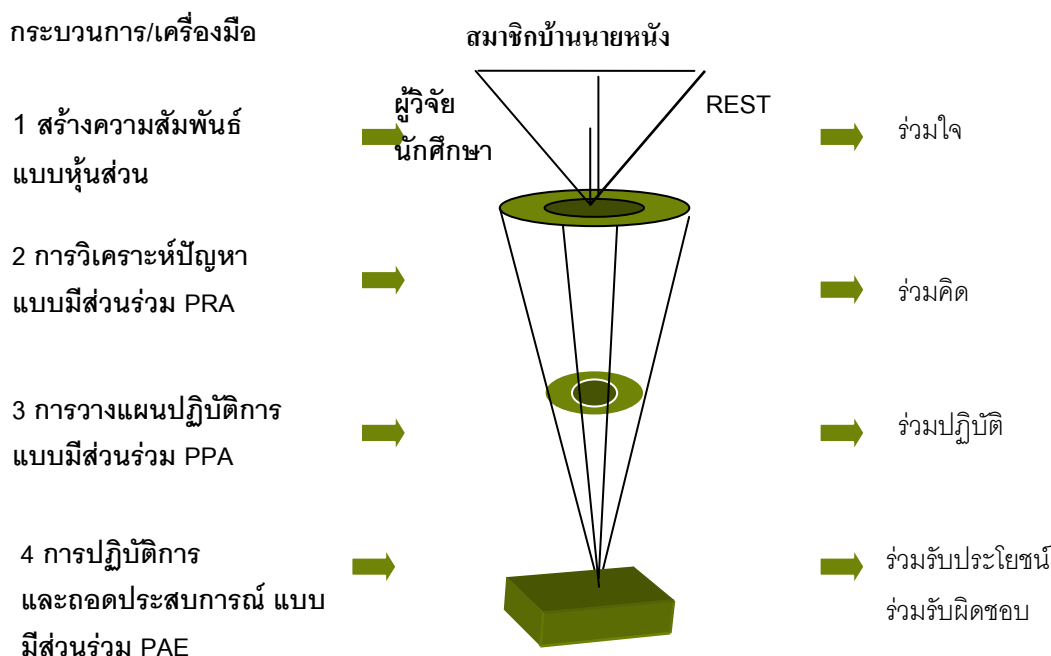
1) การสร้างความสัมพันธ์กับสมาชิกของพิพิธภัณฑ์แห่งชาติ ทรัพย์สิน ชักชวนเข้าร่วมเป็นทีมวิจัย ขั้นตอนนี้เป็นการสร้างความร่วมมือกับองค์กรแบบหุ้นส่วนเพื่อสร้างความร่วมมือร่วมใจ ให้เกิดความเข้าใจในบริบทงานวิจัย โดยการพบปะกับสมาชิกขององค์กรอย่างไม่เป็นทางการ

2) การวิเคราะห์ปัญหาแบบมีส่วนร่วม (Participatory Rural Appraisal- PRA) เป็นการประชุมร่วมกันเพื่อวิเคราะห์ปัญหา สาเหตุและแนวทางแก้ไขปัญหายังเป็นระบบ

3) การวางแผนปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Planning for Action, PPA) โดยจัดการประชุมกับกลุ่มคนในองค์กรที่มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อวิเคราะห์ปัญหา และวิธีแก้ปัญหายังเป็นรูปธรรม ซึ่งจะนำไปสู่แผนปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม ขั้นตอนนี้เป็นการสร้างข้อผูกพันและพันธสัญญาในการทำงานร่วมกัน

4) การปฏิบัติและถอดประสบการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participatory Action and Evaluation, PAE) เป็นการปฏิบัติการตามแผนที่กำหนดไว้ และร่วมกันสรุปทเรียนทั้งที่เป็นความสำเร็จและความล้มเหลวของการทำงาน เพื่อค้นหาความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการแก้ไขปัญหา ความรู้เกี่ยวกับปัญหา และความสามารถของหุ้นส่วนในการแก้ไขปัญหา คู่มือคู่มือที่ 2 ประกอบ

กระบวนการและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

แผนภูมิที่ 1 กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ผลการศึกษา

1. บริบททางวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ของพิพิธภัณฑ์หนังตะลุงสุชาติ ทรัพย์สิน จังหวัดนครศรีธรรมราชสรุปได้ 3 ประเด็นดังนี้

1.1 ด้านการแสดงหนังตะลุง

นายสุชาติ ทรัพย์สินเป็นศิลปินที่มีอุดมการณ์เกี่ยวกับการแสดงหนังตะลุงที่เน้นการแสดงแบบอนุรักษ์ คือ ไม่นำเอาเครื่องดนตรีสากลเข้ามาประกอบในการแสดง เพราะมีความเชื่อมั่นว่าเครื่องดนตรีหนังตะลุง “ เครื่องห้า ได้แก่ โหม่ง ฉิ่ง ทับ กลองตุ๊ก และปี่ ” เป็นเครื่องดนตรีที่มีความไพเราะก่อให้เกิดสุนทรียภาพเหมาะแก่การแสดงหนังตะลุง นอกจากนี้ยังเน้นการใช้บทกลอนให้เหมาะกับเนื้อเรื่องและบทบาทตัวละคร เช่น กลอนแปดใช้ในการพรรณนาเรื่องราว กลอนหกและกลอนสี่ใช้กับอารมณ์ รัก บทเกี่ยวพาราสี หรือการใช้กลอนสี่แสดงอารมณ์โกรธ เป็นต้น การแสดงเน้นการใช้ข้อมูลข่าวสารและคติสอนใจกับผู้ชม ควบคู่กับความบันเทิง

1.2 ด้านศิลปะหัตถกรรม

รูปหนังตะลุงของนายสุชาติ ทรัพย์สิน เน้นความประณีต สวยงาม ผ่านกระบวนการฟอกหนังที่มีคุณภาพ คือ หนังจะมีความใสและไม่มีการทึบ ทั้งนี้สมาชิกในครอบครัวจะใช้เวลาวางในเวลากลางวัน แะสลักรูปหนังตะลุง ในเวลากลางคืนรับงานแสดงหนังตะลุง ทำให้มีเวลาสร้างสรรค์รูปแบบหนังตะลุงมากขึ้น จนสามารถนำไปเสนอขายตามร้านขายของที่ระลึกต่างๆ รวมถึงตามโรงแรมที่มีร้านขายของที่ระลึกในกรุงเทพฯ หนังสุชาติเป็นบุคคลแรกที่ทำรูปหนังตะลุงขายให้กับร้านค้าในลักษณะของที่ระลึก ผลงานชิ้นเด่นๆ ประเภทรูปหนังใหญ่ได้แก่ รูปยุทธหัตถี รูปหนุมานครองเมือง รูปช้างเอราวัณ รูปยกกระบพระราม รูปพระอภัยมณี รูปหวนโมขลา ประเภทรูปหนังตะลุงได้แก่ หนังตะลุงชุดล้อการเมือง ตะลุงชุดอะเมซิ่งไทยแลนด์ ตะลุงชุดสีนามิ ตะลุงชุดเขาหลวง นอกจากนี้ยังมีการสร้างสรรค์รูปเบ็ดเตล็ดอื่นๆ อีกมากมาย เช่น รูปเรือแจวเรือพาย เครื่องบิน โทรศัพท์ สัตว์ต่างๆ เป็นต้น

1.3 การเผยแพร่ผลงานสู่สาธารณชน

พิพิธภัณฑ์หนังตะลุงสุชาติ ทรัพย์สิน จัดเป็นพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นที่เกิดขึ้นจากความสนใจและมีใจรักในการรวบรวมสิ่งของเครื่องใช้โบราณที่กำลังจะสูญหาย มีการสะสมเพิ่มเติมโดยการเสาะแสวงหาตามกำลังกายและกำลังทรัพย์โดยมิได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐอย่างเป็นทางการ

สิ่งของที่จัดแสดงในอาคารหลังที่ 1 เป็นเครื่องใช้สมัยโบราณ เช่น เครื่องใช้ในครัวเรือน ชุดเขียนหมาก อวู้อโบราณ ฯลฯ อาคารหลังที่ 2 คือ อาคารแสดงหนังตะลุง จะเปิดแสดงเมื่อมีผู้สนใจต้องการชม อาคารหลังที่ 3 จัดแสดงตัวหนังตะลุงที่มีอายุตั้งแต่ 50 ถึง 200 ปี มีทั้งตัวตลก เครื่องดนตรี ที่เก็บตัวหนัง นิทรรศการหนังตะลุงสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 หนังสัประโมทัยจากภาคอีสาน หนังสัประโมทัยจากภาคใต้ หนังสัจากภาคกลาง และจากนานาชาติ อาคารหลังที่ 4 เป็นอาคารสาธิตแกะสลักตอกตัวหนังและจำหน่ายผลิตภัณฑ์หนังตะลุงอาคารนี้อยู่ในระหว่างการปรับปรุงให้เป็นที่แสดงตัวตลกในอนาคต

จะเห็นได้ว่าพิพิธภัณฑ์แห่งนี้ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวมากเพราะเป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิตสามารถผสมผสานอดีตกับแสดงความเป็นไปของหนังตะลุงในปัจจุบัน และสามารถสืบทอดวัฒนธรรมสู่อนาคตได้อย่างลงตัว จากการสำรวจความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวพบว่านักท่องเที่ยวพึงพอใจการแสดงสาธิตมากที่สุด โดยมีความคิดเห็นว่านายหนังมีความชำนาญในการแสดง ทำให้หวนรำลึกถึงอดีตของหนังตะลุงได้ เนื้อ

เรื่องที่น่ามาแสดงสนุกสนานให้ความบันเทิง ตัวตลกก็มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว แสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตของคนไทย ปักซ์ได้ นักท่องเที่ยวยังมีความเห็นอีกว่าหนังตะลุงเป็นศิลปะอันงดงาม สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้มาก และอยากให้อนุรักษ์ไว้ให้แก่นุชนรุ่นหลังต่อไป เพราะหาชมได้ยากยิ่งในปัจจุบัน

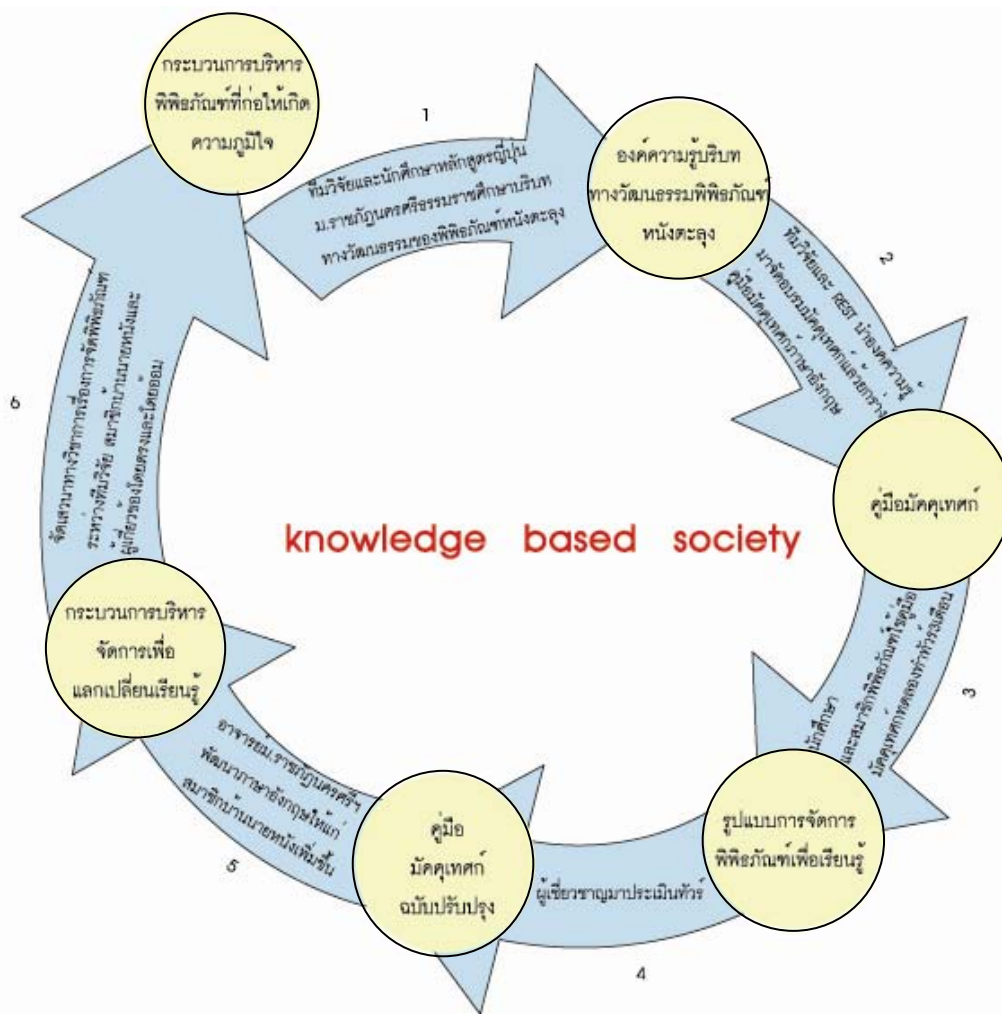
2.รูปแบบการพัฒนาพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านนายหนังตะลุงสุชาติ ทรัพย์สิน ที่สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ สร้างความเข้าใจทางวัฒนธรรมและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ร่วมกันระหว่างประชาชน นักเรียน นักศึกษา นักวิชาการ และนักธุรกิจ

ในระหว่างการสร้างความสัมพันธ์แบบหุ้นส่วน นักวิจัยและนักศึกษาหลักสูตรภาษาญี่ปุ่น โท ภาษาอังกฤษ จากมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชได้เข้าไปศึกษาเรียนรู้บริบททางวัฒนธรรม และอัตลักษณ์ของพิพิธภัณฑ์หนังตะลุงสุชาติ ทรัพย์สิน หลังจากนั้นคณะทำงานได้นำองค์ความรู้ที่ได้ไปใช้ในระหว่างการจัดอบรมมัคคุเทศก์ซึ่งมีผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนจากหน่วยงาน REST มาช่วยฝึกอบรม พร้อมทั้ง ยกร่าง เนื้อหาที่จะใช้สื่อความหมายกับนักท่องเที่ยว ทำเป็นคู่มือมัคคุเทศก์ภาษาอังกฤษ 1 ชุด ต่อมา นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ทดลองใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการท่องเที่ยวร่วมกับสมาชิกบ้านหนังสุชาติ ทุกวันจันทร์ ตั้งแต่เดือนมกราคมถึงเดือนพฤษภาคมต่อเนื่องกันมาโดยเริ่มตั้งแต่เวลา 17.00- 18.30 น. นักศึกษาจะไปปรับนักท่องเที่ยวที่โรงแรมที่พัก นั่งรถ 2 แถวมาที่พิพิธภัณฑ์หนังตะลุงสุชาติ ทรัพย์สิน แล้วเริ่มรายการท่องเที่ยว

หลังจากจัดกิจกรรมท่องเที่ยวได้ 3 เดือน Mr.Peter Richards ได้มาติดตามความก้าวหน้าโดยการประเมินผลงานของนักศึกษาร่วมกับสมาชิกหนังตะลุงสุชาติที่พิพิธภัณฑ์หนังตะลุงสุชาติ ทรัพย์สินและที่มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช เป็นเวลา 3 วัน วันแรกเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวโดย Mr. Peter นำนักท่องเที่ยวมาด้วย 10 คน เป็นชาวต่างประเทศ นักศึกษาทดลองจัดกิจกรรมท่องเที่ยว วันที่ 2-3 Mr. Peter ให้ feedback กับนักศึกษาเป็นรายบุคคล แล้วอธิบายทักษะการเป็นไกด์เพิ่มเติม หลังจากนั้นนักศึกษา และสมาชิกบ้านหนังสุชาติ ทรัพย์สินได้ช่วยกันยกร่างคู่มือการเป็นมัคคุเทศก์ฝึกหัดเพื่ออธิบายให้นักท่องเที่ยวฟัง ก่อนจัดรายการท่องเที่ยว

หลังจากเดือนมีนาคมเป็นต้นมานักศึกษาและสมาชิกบ้านนายหนังสุชาติได้ร่วมกันเขียนเอกสารแผ่นพับประชาสัมพันธ์โครงการ (Brochure) ยกร่างคำบรรยายประกอบการแสดงสดเพิ่มเติม ประกอบการแสดงทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษให้นักท่องเที่ยวอ่านก่อนการแสดงเพื่อมิให้รอบกวนการแสดงทำให้นักท่องเที่ยวเข้าใจเนื้อเรื่องได้ดียิ่งขึ้นและ ทำให้ได้อรรถรสของการแสดง จากการเก็บข้อมูลระหว่างเดือนมีนาคม ถึงเดือนพฤษภาคมอย่างละเอียด พบว่านักท่องเที่ยวที่มาพิพิธภัณฑ์หนังตะลุงสุชาติเป็นชาวต่างประเทศเป็นส่วนใหญ่ที่มิวิจัยตระหนักถึงความสำคัญของภาษาอังกฤษมากยิ่งขึ้น จึงมีความจำเป็นต้องถ่ายทอดภาษาอังกฤษที่สอนอยู่ในมหาวิทยาลัยไปยังสมาชิกบ้านนายหนัง โดยมีอาจารย์ทิพวรรณ ทองขุนคำ และ Mr. Phillip Hansen มาช่วยทำสื่อการสอนและติดตามความก้าวหน้าการทำงานของมัคคุเทศก์ฝึกหัดไปด้วย ในเบื้องต้นทดลองให้สมาชิกบ้านนายหนังสุชาติ 1 คน เป็นมัคคุเทศก์

ในขณะที่นักศึกษาศาชิกบ้านหนังสุชาติสามารถร่วมกันเป็นมัคคุเทศก์ในการนำชมพิพิธภัณฑ์ได้อย่างลงตัว สรุปได้ว่ารูปแบบการพัฒนาพิพิธภัณฑ์หนังตะลุงสุชาติ ทรัพย์สินที่สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ สร้างความเข้าใจทางวัฒนธรรมและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งแสดงแผนภูมิที่ 2

แผนภูมิที่ 2 วัฏจักรของการจัดการพิพิธภัณฑ์

3. กระบวนการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ของพิพิธภัณฑ์หนังตะลุงชาติ ทรัพย์สินที่สามารถก่อให้เกิดความรัก ความภูมิใจในอัตลักษณ์

การจัดเวทีเสวนาทางวิชาการในวันที่ 28 กรกฎาคม 2551 เรื่อง “ พิพิธภัณฑ์ที่พินบ้านกับศิลปิน” ผู้เข้าร่วมสัมมนาประกอบด้วย นักวิชาการ ตัวแทนจากโรงแรม บริษัททัวร์ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยสำนักงานนครศรีธรรมราช สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนครศรีธรรมราช ศิลปินพินบ้าน นักศึกษาและอาจารย์จากมหาวิทยาลัยต่างๆ และสมาชิกพิพิธภัณฑ์หนังตะลุงสุชาติ ทรัพย์สิน รวมประมาณ 100 คนได้รับฟังคำบรรยายจากวิทยากรเรื่องการจัดการพิพิธภัณฑ์ในประเทศญี่ปุ่น ต่อจากนั้นผู้เข้าร่วมสัมมนาก็ได้ร่วมกันอภิปรายเรื่องพิพิธภัณฑ์กับศิลปินพินบ้านกันอย่างกว้างขวาง ส่งผลให้สมาชิกของพิพิธภัณฑ์หนังตะลุงสุชาติ ทรัพย์สิน ได้ระดมความคิด สรุปลเป็นแนวทางการจัดพิพิธภัณฑ์ที่สามารถก่อให้เกิดความรักความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ของพิพิธภัณฑ์ 3 ประการดังนี้

3.1 พิพิธภัณฑ์หนังตะลุงสุชาติ ทรัพย์สินมีแนวทางการบริหารจัดการตามแนวพระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ

“การรักษาวัฒนธรรมคือการรักษาชาติ” ด้วยแนวคิดดังกล่าวการจัดการพิพิธภัณฑ์หนังตะลุงของหนังสุชาติ ทรัพย์สิน จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมความรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของหนังตะลุงการแสดงหนังตะลุงและกระบวนการผลิตรูปหนังตะลุงแล้วจึงถ่ายทอดภูมิปัญญาหนังตะลุงเหล่านี้ให้แก่ผู้มาเยือนทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ พิพิธภัณฑ์แห่งนี้ได้เก็บรักษาหนังตะลุงโบราณหลายยุค หลายสมัย จัดแสดงเป็นหมวดหมู่เพื่อเป็นหลักฐานข้อมูลที่แสดงให้เห็นถึงเรื่องราวความเป็นมาของหนังตะลุง ส่วนกระบวนการผลิตรูปหนังตะลุงนั้นได้มีการสาธิตให้นักท่องเที่ยวได้ชมและอธิบายขั้นตอนการผลิตตั้งแต่ต้นจนจบ กระบวนการผลิตและจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์เพื่อเป็นสินค้าของที่ระลึกแก่ผู้สนใจ เป็นกิจกรรมที่สะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการแสดงหนังตะลุง และเป็นที่มาของรายได้ในการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์

3.2 พิพิธภัณฑ์หนังตะลุงมีอัตลักษณ์ที่โดดเด่น คือ

พิพิธภัณฑ์แสดงถึงอุดมการณ์ ที่ต้องการเป็นตัวอย่างให้สังคมได้เห็นถึงแนวคิดเรื่องการลงทุนทางวัฒนธรรมที่มีความยิ่งใหญ่เพราะว่า “การรักษาวัฒนธรรมคือการรักษาชาติ” เป็นสิ่งที่สะท้อนจิตวิญญาณของครอบครัวหนังสุชาติ ที่มีต่อ “ภูมิปัญญาหนังตะลุง” กิจกรรมในพิพิธภัณฑ์ เป็นกิจกรรมที่ถ่ายทอดเรื่องราวเกี่ยวกับหนังตะลุงได้อย่างสมบูรณ์ครบวงจรคือ มีการแสดงหนังตะลุง การแกะสลักรูปหนังตะลุง และการชมพิพิธภัณฑ์หนังตะลุงที่เก็บรวบรวมหนังตะลุงในอดีตจนถึงปัจจุบัน การบริการมุ่งเน้นให้ความรู้แก่ผู้เยี่ยมชมมากกว่าการหารายได้ เจ้าของพิพิธภัณฑ์ เป็นผู้บริหารจัดการร่วมกับสมาชิกในครอบครัวเน้นการถ่ายทอดความรู้สู่ลูกหลานและผู้มาเยือน

3.3 การบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์หนังตะลุงสุชาติ ทรัพย์สิน

แนวคิดที่สำคัญคือต้องการความยั่งยืน โดยเน้นการให้บริการแบบวิถีไทย สมาชิกในครอบครัวทำหน้าที่เป็นมัคคุเทศก์ เป็นผู้ต้อนรับผู้มาเยือน นำชมพิพิธภัณฑ์แบบเป็นกันเอง ทำให้นักท่องเที่ยวรู้สึกประทับใจ สมาชิกในครอบครัวมีความรู้อย่างลึกซึ้งในเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับหนังตะลุง รวมถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับโบราณวัตถุที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์จึงทำหน้าที่เป็น

มัคคุเทศก์ได้อย่างดี ให้บริการถ่ายทอดข้อมูลวิชาการ การแสดงหนังตะลุง การแกะสลักรูปหนังตะลุง แก่ผู้สนใจ มุ่งเน้นการทำนุบำรุงอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการทำหนังตะลุง และการแสดงหนังตะลุงเป็นสำคัญ ถ่ายทอดวัฒนธรรมหนังตะลุงสู่สากล สมาชิกในครอบครัวได้เรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อเป็นมัคคุเทศก์นำชมด้วยภาษาอังกฤษ เขียนบรรยายข้อมูลเป็นภาษาอังกฤษ และถ่ายทอดความรู้ต่างๆแก่นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ บริหารจัดการด้วยการพึ่งพาตนเองเป็นหลัก ส่งผลให้พิพิธภัณฑ์มีความยั่งยืนและพัฒนาอย่างค่อยเป็นค่อยไป และเป็นแบบอย่างให้กับคนในสังคมในนิยามของคำว่า “ การลงทุนทางวัฒนธรรม “ ให้กับสังคม

ข้อเสนอแนะ

พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่อยู่คู่กับสังคมไทยมานานกว่าศตวรรษ แต่ที่ผ่านมาการแสดงบทบาทในฐานะ “แหล่งการเรียนรู้” ยังไม่โดดเด่นมากพอที่จะทำให้นักเรียน นักการศึกษาและผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนมองเห็นศักยภาพของพิพิธภัณฑ์ว่าเป็นองค์กรหนึ่งที่สามารถพัฒนาการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบให้แก่คนในชาติได้สาเหตุหนึ่งที่ทำให้ พิพิธภัณฑ์ขาดโอกาสในการแสดงบทบาทในฐานะแหล่งเรียนรู้ เนื่องจากการขาดการสนับสนุนอย่างจริงจังจากรัฐบาล ที่ผ่านมามีพิพิธภัณฑ์ถูกมองว่าเป็นสถานที่ยุติธรรมโบราณ ภาพประวัติศาสตร์ในอดีตเท่านั้น ไม่ใช่สถาบันที่จะสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้/สังคมความรู้แต่ประการ

โต มักถูกจัดอันดับความสำคัญรั้งท้ายในภารกิจของรัฐบาลที่มุ่งเน้นไปที่การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ จึงทำให้พิพิธภัณฑสถานเหล่านี้ไม่อาจเติบโตเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่เกิดประโยชน์อย่างแท้จริงแก่ประชาชนได้

ปัจจุบันนี้พิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นหลายแห่งทั้งของรัฐและเอกชนได้ดำเนินกิจกรรมอยู่ได้เพราะแรงมุงของข้าราชการผู้ดำเนินการและเจ้าของกิจกรรมเอกชน ทำให้พิพิธภัณฑสถานที่ยืนหยัดอยู่ได้เป็นแหล่งเรียนรู้ เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ สังคมแห่งความรู้ของประชาชนและเยาวชนในท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดี พิพิธภัณฑสถานเหล่านี้ก็ไม่สามารถเจริญเติบโต ไม่มั่นคงเท่าที่ควรจะเป็น เนื่องจาก ไม่ได้รับการสนับสนุนจากผู้เกี่ยวข้องโดยเฉพาะอย่างยิ่งจากภาครัฐ หากพิพิธภัณฑสถานที่จะกระจัดกระจายอยู่ทั่วประเทศได้รับการสนับสนุนอย่างจริงจังก็จะเป็นแหล่งเรียนรู้ที่แบ่งเบาภาระของรัฐบาลได้อย่างมาก

กรณีพิพิธภัณฑสถานหิ้งตะลุงสุชาติ ทรัพย์สินจากการวิเคราะห์ของทีมีวิจัย พบว่า บุคลากรและกระบวนการจัดการในการดำเนินงานของพิพิธภัณฑสถานมีความพร้อมและมีศักยภาพดังนั้น หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ เช่นการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและธุรกิจท่องเที่ยวของเอกชน ควรส่งเสริมและให้การสนับสนุนงบประมาณ เพื่อให้พิพิธภัณฑสถานหิ้งตะลุงสามารถดำเนินกิจกรรมเพื่ออนุรักษ์ ส่งเสริม ถ่ายทอดและฟื้นฟูเรื่องราวของหิ้งตะลุงทั้งในเชิงช่างและการแสดงให้กับสังคมได้อย่างยั่งยืนต่อไป เพราะเท่าที่ผ่านมาหิ้งสุชาติ ทรัพย์สินได้อุทิศเวลา และทุนทรัพย์ส่วนตัว เพื่อพิพิธภัณฑสถานไม่น้อยกว่า 40 ปี ด้วยความอดทนเข้มแข็งทำงานด้วยใจรักอย่างแท้จริง

แนวทางในการอนุรักษ์พิพิธภัณฑสถานหิ้งสุชาติ ทรัพย์สิน

การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยเฉพาะพิพิธภัณฑสถานหิ้งสุชาติ ทรัพย์สิน เป็นการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวสามารถสัมผัสและเข้าร่วมการใช้วิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของท้องถิ่น เพื่อให้เกิดความเข้าใจถึงประวัติความเป็นมาและการดำเนินชีวิตที่แตกต่างจากวัฒนธรรมของตน การจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม จึงจำเป็นที่หลายฝ่ายต้องเข้ามาเกี่ยวข้อง ดังนี้

- 1) ผู้มีอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบทางด้านการท่องเที่ยว ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวต่างๆ สถานศึกษา และชุมชนท้องถิ่นและพิพิธภัณฑสถาน ควรรวมตัวเป็นภาคีสร้างขบวนการในการพัฒนาพิพิธภัณฑสถานร่วมกัน
- 2) ภาคีดังกล่าวต้องทำความเข้าใจว่าพิพิธภัณฑสถานเป็นใคร และพร้อมกันนั้นต้องทำให้พิพิธภัณฑสถานเข้าใจถึงผลที่จะได้รับทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม ส่งผลให้เกิดความร่วมมือในการจัดการร่วมกัน
- 3) ภาคีควรจัดทำคู่มือนำชมพิพิธภัณฑสถานแจกจ่ายแก่นักท่องเที่ยวเพื่อให้ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมก่อนจะไปเยือนเพื่อเป็นการเพิ่มคุณค่าทางประสบการณ์ที่จะได้รับเมื่อไปถึงพิพิธภัณฑสถาน
- 4) การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมด้านจิตสำนึกจะทำให้พิพิธภัณฑสถานมีความยั่งยืน โดยภาคีร่วมกันจัดกิจกรรมสร้างโอกาสให้เยาวชนในท้องถิ่นมีโอกาสมาชมพิพิธภัณฑสถานเพื่อจะได้มีโอกาสเชื่อมโยงวัตถุจริงกับคู่มือเข้าด้วยกัน เพื่อให้มีโอกาสเห็นภาพรวมของเรื่องราวที่เกิดขึ้นหรือการเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งของในอดีตกับที่เห็นในปัจจุบัน เป็นวิธีเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

บรรณานุกรม

กองบรรณาธิการนิตยสารครัวสุขภาพดี ทรัพย์สิน นิตยสารอาหารและวัฒนธรรม ฉบับประจำเดือน
มกราคม 2547.

คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ วัฒนธรรมพัฒนาการทางประวัติศาสตร์
และภูมิปัญญา จังหวัดนครศรีธรรมราช. จังหวัดนครศรีธรรมราช 2542.

สิทธิรัฐ ประพูนิตติสาร. 2545. การวิจัยเชิงปฏิบัติการมีส่วนร่วม: แนวคิดและแนวปฏิบัติ.
เชียงใหม่: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

ภาคผนวก ฅ ประวัติคณะผู้วิจัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์นัยนา ทองศรีเกตุ เป็นอาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยราชภัฏ นครศรีธรรมราช อดีตเคยเป็นกรรมการบริหารหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาไทยคดีศึกษา เคยเป็นรองผู้อำนวยการศูนย์ภาษาในสถาบันเดียวกันเมื่อเดือนกรกฎาคม 2542 – กุมภาพันธ์ 2545 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีด้านการสอนภาษาอังกฤษจากมหาวิทยาลัย วิชาการศึกษางาน ปี 2541 ปริญญาโทด้านการสอนภาษาอังกฤษจาก มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ปี 2526 ได้รับ Dip in TEEL จาก Sydney University ปี 2531

งานการแปล

พ.ศ. 2544 เรื่อง การสอนดีมีคุณภาพ ของสถาบันการแปลกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ

พ.ศ. 2546 เรื่อง ครูดีมีคุณภาพ ของสถาบันการแปลกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ

พ.ศ. 2547 เป็นผู้แปลร่วม เรื่อง เรียนรู้แบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ของสถาบันการแปลกรม วิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ

งานตำรา

พ.ศ. 2543 “ English for Specific Purposes”

พ.ศ. 2543 “ English for Communication and Study Skills”

พ.ศ. 2544 “ Paragraph Reading Strategies”

พ.ศ. 2548 “English for Tourism 2

งานวิจัย

พ.ศ. 2545 “ โครงการพัฒนาระบบมาตรฐานคุณภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ชุมชนบ้านคีรีวง อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช” สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

พ.ศ. 2546 “ โครงการพัฒนาระบบมาตรฐานคุณภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชน บ้านคีรีวง อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช” สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) เดิมคือ สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ (สรว.)

พ.ศ. 2547 “ การท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านคีรีวง อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช” สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.)

พ.ศ. 2548-2551 ผู้วิจัย “ โครงการส่งเสริมเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อการ จัดการทรัพยากรชายฝั่ง” ภายใต้โครงการ CHARM – REST สนับสนุนโดย The European Commission

พ.ศ. 2550 “ การพัฒนาบุคลากรเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ของบ้านคีรีวง
อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

ปัจจุบัน 2552 การจัดการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ของนักท่องเที่ยวต่างชาติ ทรัพย์สินในจังหวัด
นครศรีธรรมราช

นางทิพวรรณ ทองขุนดำ เป็นอาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช สังกัดคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีอักษรศาสตร์บัณฑิต เอกภาษาอังกฤษจากมหาวิทยาลัยศิลปากร สำเร็จปริญญาโทด้านการสอนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ (TEFL) ปี 2551

งานวิจัย

พ.ศ. 2549 “ ความต้องการของประชาชนบ้านคีรีวง ในการเรียนภาษาอังกฤษเพื่อธุรกิจท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ”

พ.ศ. 2550 “ การพัฒนาความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษสำหรับไกด์ท้องถิ่น เพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านคีรีวง อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช “ ทุนอุดหนุนจากมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

ปัจจุบัน 2552 การจัดการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ของนักท่องเที่ยวต่างชาติ ทรัพย์สินในจังหวัดนครศรีธรรมราช

งานตำรา

พ.ศ. 2551 “English for Tourism 1

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชไมพร พุทธรัตน์ เป็นอาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยราชภัฏ นครศรีธรรมราช สังกัดคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

การศึกษา:

2534 ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การสอนภาษาอังกฤษ) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

2538 Post-Graduate Diploma in Educational Studies (TESL), Royal Melbourne Institute of Technology, Australia

ประสบการณ์ในการทำงาน:

การสอน:

2540-ปัจจุบัน สอนภาษาอังกฤษ, เลขานุการโปรแกรมวิชาภาษาอังกฤษสายศิลปศาสตรกรรมกรหลักสูตรวิชาภาษาญี่ปุ่นรับผิดชอบสอนวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจและวิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน จัดทำเอกสาร รายงาน หนังสือราชการ งบประมาณ งานการประกันคุณภาพของโปรแกรมวิชาภาษาอังกฤษสายศิลปศาสตรและหลักสูตรวิชาภาษาญี่ปุ่น เป็นกรรมกรพัฒนาหลักสูตรและรับผิดชอบในการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนของหลักสูตรวิชาภาษาญี่ปุ่น

2527-2540 สอนภาษาอังกฤษ หัวหน้าหมวดภาษาอังกฤษ วิทยาลัยนาฏศิลป์ นครศรีธรรมราช

งานบริการวิชาการ:

2537-ปัจจุบัน อาจารย์พิเศษสอนภาษาอังกฤษ ให้แก่นักศึกษาระดับปริญญาตรี/โท ให้แก่วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี และมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขต นครศรีธรรมราช

งานบริหาร:

2544-2547 :ประธานโปรแกรมวิชาภาษาอังกฤษสายศิลปศาสตร บริหารการจัดหลักสูตรและการเรียนการสอน ให้เป็นไปตามพันธกิจของโปรแกรมวิชาและพัฒนาศักยภาพของนักศึกษาให้มีคุณสมบัติเป็นไปตามคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ของโปรแกรมวิชาและตามเกณฑ์ของสำนักงานการอุดมศึกษา ประสานงานภาครัฐและภาคเอกชนเพื่อการออกฝึกงาน และติดตามผลการทำงานของนักศึกษา

2542-2545 เลขานุการศูนย์ภาษา:ติดต่อประสานงานในการหาอาจารย์ชาวต่างชาติมา
ประจำศูนย์ภาษา ประเตรียมหลักสูตรอบรมระยะสั้น ระยะยาว
จัดทำงบประมาณและงานการประกันคุณภาพให้แก่ศูนย์ภาษา

ผลงานวิชาการ:

หนังสือ :

2545 Business English 1

งานแปล:

2545 การมอบอำนาจให้นักเรียนปฏิรูปโรงเรียน เขียนโดย แกรี โกลด์แมน ISBN 974-
9501-39-X

งานวิจัย:

2550 การพัฒนาความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษของผู้นำชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว
โดยชุมชน บ้านคีรีวง อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช *ทุนสนับสนุนการวิจัยจาก สภาวิจัย
แห่งชาติ (อยู่ระหว่างการดำเนินงาน)*

2549 ความต้องการของประชาชนบ้านคีรีวงในการเรียนภาษาอังกฤษเพื่อธุรกิจท่องเที่ยว
ทุนสนับสนุนการวิจัยจาก สำนักวิจัย ม. ราชภัฏนครศรีธรรมราช

2545 แนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อมแบบพหุภาคีเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของ
บ้านกะทูน อำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช *ทุนสนับสนุนการวิจัยจาก สกอ.*

2546 การจัดการมาตรฐานคุณภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ชุมชนบ้านกะทูน อำเภอพิ
ปูน *จังหวัดนครศรีธรรมราช ทุนสนับสนุนการวิจัยจาก สกอ.*

2545 ความคิดเห็นของบัณฑิตที่มีต่อหลักสูตรของแต่ละโปรแกรมวิชาในคณะ
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช *ทุนสนับสนุนการวิจัยจาก
สำนักวิจัย สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช*

2544 ผลการสร้างเว็บเพจเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ สำหรับบ้านคีรีวง โดยนักศึกษา
ชั้นปีที่ 4 วิชาเอกภาษาอังกฤษสายศิลปศาสตร์ สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช *ทุนสนับสนุนการ
วิจัยจากสำนักวิจัยสถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช*